

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Aleš Kudrnáč

Volební chování mladých: rozhodují rodiče?

Diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.

OLOMOUC 2013

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci, dne 26. června 2013

.....

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Doc. PhDr. Tomáši Lebedovi, Ph.D. za jeho ochotu, kritické připomínky a trpělivost při vedení mé práce. Dále tímto děkuji své rodině a přátelům za jejich podporu.

Obsah

ÚVOD	1
1. DOSAVADNÍ VÝZKUM VLIVU RODINY NA VOLEBNÍ CHOVÁNÍ ADOLESCENTŮ	6
2. METODOLOGICKÁ ČÁST.....	14
2.1. Stanovení hypotéz.....	14
2.2. Sběr dat a výběrový soubor	17
2.3. Podoba dotazníku a jeho vyhodnocování	23
2.4. Přístupy k výzkumu výchovných stylů	25
2.4.1. Pojetí K. Lewina.....	26
2.4.2. Pojetí E. Maccobyové a J. A. Martina	27
2.4.3. Pojetí J. Čápa	28
3. EMPIRICKÁ ČÁST.....	31
3.1. Volební účast a preference mládeže.....	31
3.1.1. Volební účast.....	31
3.1.2. Volební a stranické preference	35
3.2. Vliv rodičovského prostředí	45
3.2.1. Třídní hlasování.....	45
3.2.2. Shoda politických postojů	51
3.2.3. Politická diskuze.....	58
3.3. Přímý vliv rodičů.....	67
3.3.1. Znalost rodičovy preference	68
3.3.2. Emoční vztah a výchovné řízení rodičů.....	74
3.3.3. Volební preference adolescenta a rodičova volba	76
3.3.3.1. Otec	80
3.3.3.2. Matka	81
3.3.3.3. Volební preference jako rodinná volba	82
ZÁVĚR.....	85
LITERATURA	89
Prameny	89
Literatura.....	89
PŘÍLOHY	97
Příloha č. 1 Dotazník využitý pro sběr dat.....	97

Seznam použitých zkratk

ODS - Občanská demokratická strana

ČSSD - Česká strana sociálně demokratická

KDU-ČSL - Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová

DS - Dělnická strana

DSSS - Dělnická strana sociální spravedlnosti

SSO - Strana svobodných občanů

SPOZ - Strana práv občanů - Zemanovci

KSČM - Komunistická strana Čech a Moravy

SZ - Strana zelených

VV - Věci veřejné

PIRÁTI - Česká pirátská strana

STAN - Starostové a nezávislí

LIDEM - LIDEM – liberální demokraté

ESOMAR - World association for market, social and opinion research

USA - Spojené státy americké

FSS MUNI - Fakulta sociálních studií Masarykovy university

NUTS2 - územní jednotky pro potřeby statistické a analytické a potřeby Evropské unie

ÚVOD

Českou republiku lze charakterizovat jako postkomunistickou zemi s krátkou demokratickou zkušeností a nízkou důvěrou v politiku, politické strany a politické instituce obecně. Činy, které vedly ke změně politického režimu, byly motivovány touhou po svobodě a demokracii. Politický vývoj, který nastal po roce 1989, ale zaznamenal i momenty, které mohou důvěru občanů v demokratický systém podkopat. Ať už zmíním ekonomickou transformaci, která dodnes představuje nejen mezi lidmi, ale i mezi ekonomy kontroverzní způsob přechodu k tržnímu hospodářství, nebo poukáži na četné korupční aféry, které, zdá se, jsou v českém prostředí na denním pořádku, tak nemůže být divu, že někteří občané mohou cítit zklamání z vývoje demokracie v zemi.

Česká republika jako jediná z postkomunistických států nepostavila komunistickou stranu, která nese odkaz minulého režimu, mimo zákon a ta i několik let po „sametové revoluci“ získává stabilní volební podporu, a to především díky podpoře starších občanů, kteří jsou z dob komunistického režimu zvyklí k volbám pravidelně docházet. Mnozí předpokládají, že s tím, jak bude česká populace stárnout, ubude voličů KSČM, kterými jsou typicky starší občané, již často vzpomínají na období komunistického režimu v dobrém, a to už jen proto, že v něm prožili většinu svého života. Tito lidé mohou na dobu komunistického režimu vzpomínat jako na období, kdy měla většina obyvatel jistotu zaměstnání, opatřit si bydlení nebylo náročné a jejich rodiče se nemuseli bát, že by ze starobního důchodu nevyžili. V novinách ani televizi neslychali o ekonomické krizi, vysoké nezaměstnanosti, politické korupci nebo plýtvání státních peněz na nevydařené projekty. Nevníмали tedy problémy, které je dnes možné sledovat díky tržnímu hospodářství a svobodnému přístupu k informacím bez jakékoli cenzury.

Další skupinu představují lidé, často potomci těch výše zmíněných, kteří jsou dnes ve středním věku, rovněž zažili komunistický režim, měli možnost účastnit se listopadových událostí v roce 1989 jako nespokojení mladí lidé a jsou dnes občany, kteří, ačkoli třeba nejsou spokojeni se současným stavem politiky a společnosti, tak mají jasné srovnání s tím, zda předešlý režim je něco, co by preferovali spíše než současný stav.

Dnešní mladý segment společnosti, který v době komunistického režimu prožil pouze část svého mládí, kdy politiku a společenské dění nebyl schopný ještě sledovat, disponuje už zpravidla několik let volením právem, a tedy i možností ovlivnit politické dění ve své zemi.

Jakým způsobem však je utvářeno jejich volební rozhodnutí a volební chování? Základním předpokladem je vliv prostředí, v kterém byli vychováni a v kterém žijí. Jejich politické názory jsou tak často formovány i vlivem nejbližších, které představují zpravidla jejich rodiče, již mají k minulému a současnému režimu určitý postoj.

Tyto adolescenty je třeba vnímat jako občany, kteří časem vytěsní generaci, jež v plné míře zažila a vnímala strasti komunistického režimu a v současnosti si zpravidla přes veškeré námitky a nespokojenost váží demokracie a svobody, kterou získali. Je tímto nanejvýš důležité, aby výzkumy volebního chování neopomíjely okolnosti chování tohoto společenského segmentu, předurčujícího vývoj, kterým se demokratická společnost a stát budou ubírat. Ambicí této diplomové práce je přispět k diskuzi o politických preferencích a rodičovských vlivech na utváření politických preferencí mladých občanů v České republice a zjistit, jaké jsou determinanty předávání politických postojů a preferencí z rodičů na potomky.

Volební chování obecně patří mezi jednu z nejčastěji zkoumaných oblastí politické vědy. Existuje mnoho přístupů a možností, jak danou problematiku analyzovat. Tato práce je zaměřena na volební chování mladých lidí, tedy konkrétního segmentu společnosti, kterému až do současnosti nebylo v českém prostředí věnováno příliš pozornosti. Hlavním důvodem proč nevzniklo mnoho studií zaměřených pouze na volební rozhodování mladých voličů je především špatná dostupnost reprezentativního datového souboru umožňujícího hlubší analýzu.¹ Avšak česká literatura není zcela prosta výzkumu v této oblasti. Jedním z posledních příspěvků do problematiky vlivu rodiny na politické postoje je práce Jana Šereka, Lenky Lacinové a Petra Macka *Does family experience influence political beliefs? Relation between interparental conflict perceptions and political efficacy in late adolescence*. Záměrem jejich článku je vysvětlit vliv rodičovských konfliktů na 15-17 let staré jedince, což představuje jednu z prvních prací věnujících se vlivu rodinného prostředí na politické postoje mladých.

V této diplomové práci je se základním souborem pracováno jako s adolescenty nebo mladými. Tento základní soubor je třeba si ihned na začátku vymezit. Mladými je míněna konkrétní úzká věková skupina občanů zpravidla ve věku 17-19 let. Tato věková skupina byla vybrána ze dvou základních důvodů. Zaprvé, mladší osoby nebyly zahrnuty, jelikož narozdíl od této věkové skupiny ještě nedosáhly věku, kdy se budou v brzké budoucnosti konfrontovat

¹Na tento problém upozorňuje například (Nlemi, Sobieszek 1977: 218). Ačkoli se jedná o poměrně citované práce, tak je to problém například u studií Hyman (1959), Keniston's (1967, 1968), Richard Flacks (1967).

s rozhodnutím, zda jít volit a koho. Zadruhé, starší respondenti zase nebyli dotazováni, jelikož by nebyli žáky střední školy, ale již by pracovali nebo studovali vysokou školu, tedy v každém případě by již byli vystaveni jiným socializačním vlivům.

Dvěma hlavními cíli této diplomové práce jsou analýza volebních preferencí mladých a analýza vlivu rodičů na volební rozhodování mladých. Ambicí této studie je přispět do diskuze týkající se volebních preferencí mladých a rodičovských vlivů na jejich rozhodování, a to svým přístupem, který leží na pomezí tří částečně provázaných vědních oborů – politologie, sociologie a psychologie. Individuální chování je běžně analyzováno jako kombinace minulých a současných vlivů. Politické preference mladých je třeba vnímat především v kontextu teorie politické socializace.

Výzkum politické socializace se dlouhodobě snaží vypořádat především s vlivy v minulosti (Sears 1975:1), nicméně v situaci, kdy jsou mladí voliči ve věku, kdy se jejich politická socializace dokončuje, se jedná o velmi nedávnou minulost. V případě mladých voličů, kteří stále žijí se svými rodiči musíme vzít v úvahu především tři prostředí, která jsou pro jejich politickou socializaci a rozhodování zásadní. Jedná se jmenovitě o domov, školu a média. Tato práce se soustředí pouze na vliv jednoho z těchto socializačních prostředí, a to na domov, který je rovněž přijímán jako prostředí nejvýznamnější. Například Raewyn Connel se zmiňuje o tom, že rodina je významným zprostředkovatelem politické socializace a u mladých má dominantní vliv (Connel 1972).

V současnosti, kdy se pozdější odchod z domova a osamostatnění mladých stává trendem, tráví mladí lidé většinu svého času v prostředí rodiny a školy. Rodina a škola jsou rovněž považovány za nejvýznamnější socializační prostředí mladých lidí. Je proto důvodné domnívat se, že kromě osobnosti a vlastního systému hodnot si v tomto prostředí rovněž utváří názor a postoj k politice. Navíc adolescenti se poprvé setkají s politickou diskuzí nebo politickou aktivitou společně se svými rodiči nebo spolužáky ve škole. Tím, že rodina představuje jedno z hlavních socializačních prostředí, jsme vedeni k předpokladu, že rodiče budou mít zásadní vliv i na volební rozhodování svého potomka. Rodina je brána jako primární skupina zprostředkující interiorizaci životních hodnot, norem a cílů (Višňovský, Kačáni 2002).

Každý rodič je sám o sobě produkt specifické socializace, která se rovněž začala utvářet díky výchově, rodinným hodnotám a rodinnému původu. To je rovněž posíleno tím, kde rodina bydlí, a to jak v čase, tak geografickém prostoru. Je zřejmé, že dochází k přenosu hodnot mezi generacemi, je však otázkou do jaké míry, ve kterých oblastech a za jakých podmínek.

Například Dunlap poznamenává, že „několik výzkumníků našlo silnou kontinuitu mezi politickou orientací mnoha radikálních aktivistů a jejich rodičů...data také ukazují na silnou kontinuitu mezi politickou orientací konzervativních aktivistů a jejich rodiči.“ (Dunlap 1970: 171). Richard a Margaret Braungartovi také uvádí, že „literatura zabývající se politickou sociologií indikuje blízký vztah v politické identifikaci a participaci mezi rodiči a jejich potomky“ (Braungart, Braungart 1975: 825). Rovněž Bengtson zjistil, že „některé studie podporují hypotézu silné podobnosti v orientaci dospělých a potomků“ (Bengtson 1975:358).

V literatuře zabývající se politickou socializací je rodina považována za nejdůležitější faktor ovlivňující postoj a chování mladých lidí (Davies, 1965; Langton, 1969; Dawson, Prewitt 1969; Bronfenbrenner, 1979). Za jednu z již klasických prací lze považovat knihu Kenta Jenningse a Richarda Niemiho *The Political Character of Adolescence: The Influence of Families and Schools*, která potvrzuje silný vliv rodiny, avšak jako nejvýraznější vliv označují, že potomci znají politickou preferenci rodičů.

Převážná část literatury zaměřená na vliv rodinného prostředí a obecně na volební chování mladých lidí pochází z prostředí USA. Za jedny z nejcitovanějších autorů lze považovat K. Jenningse, R. Niemiho, Josepha Alexandra nebo Paula Allana Becka, kteří se volebnímu chování v kontextu rodinných vazeb věnovali od 70. let 20. století. Při vycházení z jejich zjištění je třeba závěry posuzovat v kontextu času a prostoru. Od 70. let se nejen změnily způsoby výchovy a trávení volného času mladých, ale rovněž se měnilo i vnímání politiky, stejně tak jako mediální prostředí a jiné možné vlivy na voličovu volbu. Mladí dnes mají více možností, jak se dostat k většímu množství informací a to také z více zdrojů. Nemusí se tak výlučně spoléhat na informace z televizního či rádiového vysílání nebo od známých. Navíc v USA je situace díky zažitému bipartismu a dlouholeté demokratické zkušenosti výrazně jiná než v postkomunistických zemích jako je zkoumaná Česká republika.

Základní argument této práce vychází ze specifčnosti mladých voličů, jež představuje jejich malá nebo žádná zkušenost s předchozí volbou, své rozhodnutí tudíž nezakládají na zvyku, tedy volbě v minulosti, nýbrž je utvářeno primárně jiným způsobem. Jak již bylo uvedeno výše, mezi jeden z obecných faktorů ovlivňující volbu je socializace jedince, tzn. vliv jeho okolí a především osob, se kterými je denně v kontaktu. Obecně mladí voliči v České republice stále žijí u rodičů a navštěvují střední školu. Podle Jiřího Janouška (1981) představuje rodina první ze sociálních skupin, jejichž členem se člověk v životě stává a to má v tomto období zásadní

vliv na vývoj osobnosti, kdy prakticky nemá v této oblasti konkurenci. Tento předpoklad naznačuje výjimečnou trvalost vlivů, které rodina v osobnosti člověka zanechává.

V této studii pracuji s daty na individuální úrovni. Tento dataset je jedinečným souborem zkompletovaným osobně spolu s mými dvěma kolegy Jakubem Vrobelem a Karlem Komínkem jakožto spoluřešiteli výzkumného záměru „Hodnotová orientace mládeže“ Masarykovy Univerzity v Brně, který vedl hlavní řešitel Vlastimil Havlík.

Metody této práce předurčuje povaha datového souboru. Jedná se o studii založenou na statistických metodách, kdy je pracováno především s bateriemi otázek týkajících se volebních preferencí jedince a jeho rodinných příslušníků. Další zásadní baterii otázek představuje dotazník vytvořený psychologem Janem Čápem, který se zabýval výchovnými styly rodičů a poskytuje obraz subjektivního vnímání rodiče. Dotazník i metody budou podrobně popsány v kapitole věnující se metodologii.

Práce je členěna na tři základní části. První z nich se zabývá přístupy a historií výzkumu volebního rozhodování mladých lidí a vlivů socializačního prostředí. Budou zde sumarizována východiska a předpoklady pro analytickou část práce. Druhá část je metodologická a objasňuje používané metody, způsob sběru dat, vytváření výběrového souboru a bude zde také blíže popsána metoda psychologa J. Čápa, jenž tvoří teoretickou oporu proměnných, které odráží percipovaný vztah a výchovné řízení respondenta a rodičů. Třetí kapitola představuje stěžejní empirickou část práce, která je dále členěna na tři základní části, kdy v první z nich budou prezentovány výsledky týkající se volebních preferencí získané na základě datového souboru. Druhá podkapitola je zaměřena na analýzu vlivu rodičovského prostředí na volební rozhodování mladých. Třetí podkapitola se pak zabývá analýzou přímého vlivu rodičů a zjišťuje prediktory vedoucí ke shodné volbě adolescenta a rodiče.

1. DOSAVADNÍ VÝZKUM VLIVU RODINY NA VOLEBNÍ CHOVÁNÍ ADOLESCENTŮ

Vytváření postojů a politických hodnot v mládí souvisí se samotným vývojem jedince a prostředí, v němž se v tomto období pohybuje. Tato problematika je silně vztažena k teoretickému přístupu socializace jedince, který je především v zájmu psychologů a sociologů. Akademici se často soustředili především na období tranzice jedince z adolescenta na dospělého, což označují významné události jako je opuštění školy, odstěhování z domova, zaměstnání na plný úvazek, svatba a stávání se rodičem (Shanahan 2000). Tyto významné okamžiky využívám ve své práci i já, když pracuji s předpokladem, že socializace nebyla ukončena, jelikož respondenti nedosáhli ani jedné z výše uvedených životních událostí.

Základní východiska této práce stejně jako většiny studií věnujících se volebnímu chování mladých jsou založena na teorii socializace, konkrétně vycházejí z konceptu socializace rodiny. Socializace je specifický způsob vývoje osobnosti, respektive proces učení, který je stimulován socio-kulturními vlivy projevující se skrze působení různých sociálních skupin. Socializace ovlivňuje přijímání a osvojování způsobů chování a prožívání, kdy pod vlivem těchto zkušeností se u každého člena dané společnosti rozvíjejí specifické schopnosti, dovednosti a vzorce chování, které jsou pro konkrétní společenskou skupinu charakteristické (M. Vágnerová 1997).

Existují studie, které přičítají rodičovský vliv především genetické výbavě jedinců, nicméně se ukázalo, že stranická identifikace je stále primárně produktem socializace, tedy tím, co děti získají učením od rodičů a zkušenostmi v dětství celkově (Alford, Funk, Hibbing 2005).

V kontextu socializace se psychologové i sociologové shodnou na tom, že rodina a její prostředí má významný vliv na charakter a hodnotovou orientaci jedince (Průcha a kol. 2009: 248). Samotní rodiče ovlivňují vývoj svých dětí nejen aktivní výchovou, ale rovněž tím, že jsou pro ně příkladem, po němž děti přebírají vzorce chování (Eyer, Eyerová 2000: 15-17).

Školní prostředí je druhým významným socializačním prostředím, kde roli rodičů přebírají učitelé. Jejich úlohou je rovněž ovlivňovat chování a vnímání hodnot žáků, a to rovněž aktivně (vysvětlováním, příkazy, chválením, tresty atd.), tak opět pasivní rolí, tedy tím, že fungují jako vzor (Spousta 1996:100). Učitelé však nejsou ve školním prostředí jedinými, kteří mají vliv na utváření hodnot, názorů na politiku a chování jednotlivců. Žáci přichází do kontaktu se svými spolužáky, s nimiž nabývají svou sociální zkušenost, zaujímají určitou pozici v třídním kolektivu, případně další skupině a to má rovněž vliv na žákův systém hodnot a utváření názorů na

politiku. Školní zařízení tak představuje prostor, kde jsou jednotlivci vystavováni dalším vlivům, ať už se jedná o chování, názory na politiku nebo jejich vlastní hodnoty obecně (Babiaková, Kasáčová 2007: 118). Tato práce se však zaměřuje především na vliv rodičů a působení školního prostředí ponechává stranou.

Před samotnou analýzou je nasnadě sumarizovat dosavadní výzkum v oblasti vlivu konkrétního socializačního agenta – rodičů, na volební preference mládeže, který poslouží jako východisko pro hypotézy, jež budou následně ověřovány v empirické části diplomové práce.

Dle Sheilah Koeppen (1970) nebo Jacka Dennise (1973) spadá obsah politické socializace zpravidla do tří kategorií: 1) postoj k politickému režimu, 2) vztah k politickým stranám, 3) politická participace. S ohledem na cíle této diplomové práce bude pracováno se vztahem k politickým stranám, tedy přeneseně s politickými preferencemi.

David Easton a J. Dennis (1969) soudí, že teoretická východiska jsou v kontextu volebního rozhodování politické socializace v zásadě dvě - psychologická a politologická. Pro politology je zásadní důvod pro studium politické socializace fakt, že brzké vytváření postojů má v důsledku dopad na politický systém. Psychologové se více zajímají o samotný proces vývoje (Sears 1975: 95). Je zřejmé, že dětské afektivní preference se vyvíjejí rychleji a dříve, než jejich schopnost ukládat si informace (Greenstein 1965, Sears 1969). Socializace je ve většině případů ukončena v brzké dospělosti a stává se kompletní, když dospělí dosáhnou nebo nedosáhnou resocializace. Většina akademiků je přesvědčena, že brzká socializace přetrvává (Sears 1975). Sears udává, že „*politická socializace znamená způsob, kterým společnost přenáší politickou kulturu z generace na generaci*“ (Sears 1975: 95). Jedná se o přesun hodnot z dospělého jedince na adolescenta, v tomto konkrétním zkoumaném případě z rodiče na potomka.

Jednu z prvních vlivných prací zabývajících se vlivem rodinného prostředí na politické vnímání adolescentů představuje studie Kenta Jenningse a Richarda Niemiho *The Political Character of Adolescence: The Influence of Families and Schools*. Jejich výzkum z roku 1965 byl založen na 1669 respondentech, žácích středních škol a jejich rodičů. Jejich hlavním nálezem se stalo zjištění, že samotná informace, kterou politickou stranu rodiče volí měla největší vliv na volební chování potomků. Autoři rovněž poukazují na fakt, že vztah rodič-dítě ve smyslu emocionálním a výchovném nemají téměř žádný vliv na volební preference mladých (Jennings, Niemi 1974).

Výzkum politické socializace se těší poměrně velkému zájmu především v anglosaském prostředí. Nejvíce studií vzniklo jednoznačně na půdě USA, nicméně i v rámci dalších států západních demokracií. Z těch častěji citovaných je možno jmenovat například: Campbell et al. (1960), Conell (1972), Braungart, Braungart (1975), Jansen et al. (1968); Kalish, Johnson (1972), Lewis, Kraut (1972); Riffer (1972); Silvern, Nakamura (1973), Somers (1965), Thomas (1971), Trent, Craise (1967); Westby, Braungart (1966, 1970). Ačkoli většina prací tohoto typu vznikala v 60. a 70. letech 20. století, lze nalézt i novější, například: Luskin, McIver, Carmines (1989); Gross (2007), Jennings, Stoker, Bowers (2001); Lewis-Beck et al. (2008); Tomey Purta et al. (2001); Andolina et al. (2003); Lake Snell Perry et al. (2002); nebo Barber (2003).

Studie zabývající se středoškolskými studenty obecně trpí několika problémy, které interpretaci výsledků a z nich následně vyvozování obecných závěrů komplikují. Zaprvé, většina studií je založena na malém vzorku respondentů, které v drtivé většině nejsou reprezentativní. Většinou jsou nadreprezentovány školy navštěvované žáky, u kterých se předpokládá pokračování ve studiu na vysokých školách. Zadruhé, využívání některých termínů je poměrně vágní a studie se pak mezi sebou porovnávají problematicky. Například termín „radikalismus“ je v některých pracích vnímán v kontextu aktivismu, jindy jako ideologie a někdy jako kombinace obou rovin a interpretace výsledků je pak tudíž méně přehledná. Zatřetí, data jsou často analyzována na agregované úrovni a jsou pouze porovnávány určité skupiny, buď žáků mezi sebou anebo žáků a rodičů zvlášť (Jansen et al. (1968); Kalish, Johnson (1972); Lewis and Kraut (1972); Riffer (1972); Silvern and Nakamura (1973); Somers (1965:547); Thomas (1971); Trent, Craise (1967:37); Westby and Braungart (1966, 1970)).

Dosavadní výzkumy se především snažily zjistit, jak rodinné charakteristiky nebo politická situace, v které rodina žije, ovlivňují stranickou identifikaci (např. Beck, Jennings 1991; Jennings, Niemi 1974; Luskin, McIver, Carmines 1989). Campbell ve své knize *American voter* udává, že původ stranické identifikace lze nalézt v dětství a v domácnosti, kde rodiče hrají důležitou roli ve vývoji dětské politické orientace (Campbell et al. 1960; Jennings, Stoker, Bowers 2001). Některé novější výzkumy rovněž potvrzují nezastupitelnou roli rodičů ve vytváření politické orientace jejich potomků. Pokud jsou rodiče identifikovanými voliči stejné strany, tak je dle Lewis-Becka 75% šance, že jejich potomek bude volit stejně jako oni (Lewis-Beck et al. 2008).

Jako velmi silný faktor se ukázala existence a intenzita politické diskuze mezi rodiči a potomky. Komunikace je obecně chápána jako prostředek přenosu hodnot a přesvědčení,

kteří jsou přijímány a působí jako stabilizační princip napříč generacemi (Kent 1973). Adolescenti často přijímají politické postoje a volební preference svých rodičů, avšak čím jsou děti starší, tím větší mají tendenci zpochybňovat politické názory svých rodičů (McDevitt, Chaffee 2002). To může vést rodiče k tomu, že se více soustředí na zprávy a následné diskuze jsou na vyšší úrovni, potenciálně ovlivňující permanentní politické postoje a zvyky mládeže (Plutzer 2002).

Dospívající, kteří diskutují o politice se svými rodiči, mají sklon dosahovat vyšší úrovně znalosti o politice a byla u nich prokázána lepší volební morálka a zájem zapojovat se do dalších nevolebních aktivit jako je bojkot, stávka, podepisování petic, fundraising, participace na setkání místní komunity apod. (Tomey Purta et al. 2001; Andolina et al. 2003).

Lake Snell Perry et al. (2002) ve své studii mladých lidí ve věku 15-25 let zjistili, že fakt, že měli dotyční adolescenti rodiče, kteří s nimi během jejich dospívání diskutovali o politice, funguje jako nejsilnější prediktor několika indikátorů občanských aktivit (například zapojení se do dobrovolnické činnosti (33 % versus 22 % mezi ostatními mladými), registrování k volbám (75 % versus 57 % mezi ostatními mladými ve věku 18-24)). Navíc Molly Andolina et al. (2003) uvádí, že mladí ve věku 18-25 vyrůstající v rodinách, kde pravidelně zazní politická diskuze, volí, účastní se dobrovolnické činnosti a jinak se účastní občanského života více než ostatní, kteří nezažili domácí prostředí, kde se aktivně diskutuje o politice.

Je třeba se ptát, zda není důležitá i kvalita diskuze, jelikož výzkum mezi středoškoláky ukázal na to, že předchozí znalost diskutované problematiky je nezbytná k tomu, aby docházelo ke kvalitní diskuzi ohledně současného dění ve třídách, například při hodinách společenských věd (Hess 2004), protože jak jsem již zmínil výše, rodina není jediným socializačním prostředím.

Většinu času, kterou adolescenti netráví s rodinou, tráví ve škole. Na školy bylo dlouho pohlíženo jako na „*inkubátory demokratické participace*“ (Pasek et. al. 2008: 26-37). Na úrovni mikrosystému působí třída jako kurikulum, které zapojuje adolescenty do politické diskuze. Některé studie naznačují, že třídy, které podporují diskuze, podporují rovněž komunitní projekty a využívají internetu ke zvýšení znalostí a zapojení se do politiky. Na základě této studie rovněž můžeme hovořit o tom, že otevřená diskuze o politice ve třídě může také zvýšit pravděpodobnost, že žáci přijdou k volbám (Pasek et. al. 2008: 75-99). Vystává otázka, zda nelze toto zjištění aplikovat i na politické diskuze v rodině, avšak Barber zjistil, že už jen pouhý

akt diskuze vytváří a přináší adolescentům nové znalosti, které mohou ovlivnit rozhodování vedoucí k občanské aktivitě (Barber 2003).

Doteď jsem zmiňoval práce zdůrazňující vliv rodičů a podporující tezi o vlivu politické socializace. Existují však sociologické studie, které s tímto zjištěním rozporují. Zdá se ovšem, že tyto práce jsou často založeny na velmi malém vzorku respondentů. Za všechny je třeba jmenovat Herberta Hymana (1959), Kennetha Kenistona (1967, 1968) a Richard Flackse (1967). Jedná se o často citované autory, kteří však, jak jsem již zmínil, pracují s poměrně malým vzorkem respondentů a vykazují výsledky s nejasnými nebo dokonce leckdy nulovými numerickými výsledky.

Nicméně, tento konflikt v závěrech jednotlivých studií o středoškolských žácích a socializačních tradicích v rodinách si žádá vysvětlení, jelikož tento rozpor je samotným jádrem otázky, nakolik je samotný socializační vliv rodinného prostředí významný. Novější studie věnující se politické socializaci zdůrazňují absenci silného vlivu rodičů a poukazují na fakt, že důraz je kladen ve stále větším rozsahu na věk, v kterém jsou dospívající a dospělí jedinci ještě přístupní utvářet své hodnoty, protože jejich činy a postoje nejsou předurčeny jejich včasnou socializací (Niemi et. al. 1974:1-6; Schwartz. Schwartz, 1975: 3-25; Renshon, 1977:223-442).

Výzkum R. Niemiho, D.R. Rosse a J. Alexandra je založen na reprezentativním cross-section vzorku mladých lidí (17-23 let), tedy jak vysokoškolských studentů, tak i těch, kteří nestudují na území USA. Data obsahují informace o postojích jak mladých, tak i jejich rodičů a byla sebrána na jaře roku 1969 organizací Yankelovich pro Columbia Broadcasting system. Je zajímavé, že vysokoškolští studenti byli obecně liberálnější a názorově shodnější se svými rodiči, než ti, kteří nestudují (Niemi, Ross, Alexander 1978: 518).

H. Hyman v roce 1959 zjistil vysoké korelace (0,8 až 0,9) v otázkách politických postojů směřující na rodiče a jejich potomky. Hypotéza o přesunu stranické identifikace byla potvrzena několika dalšími studii a navíc byl učiněn závěr, že otcové měli větší vliv v přesunu svých politických názorů na své potomky než matky (Maccoby, Matthews, Morton 1954; McClosky, Dahlgren 1959; Campbell et al 1960:146-49).

Zjištění K. Jenningsa a R. Niemiho (1968) založené na studii středoškolských studentů byly v tomto ohledu poměrně vlivné. Autoři zjistili silný vztah mezi volební preferencí mezi generacemi, ale již ne v jiných otázkách týkajících se hodnotových názorů a postojů. Tyto výsledky byly rovněž podloženy studii Hesse a Torneyho (1967:97-99), kteří navíc vyzorovali,

že postoje sourozenců byly o něco více podobnější, než u dvojic, které mezi sebou neměly příbuzenský vztah.

Connel (1972) udává, že pokud bychom se měli spolehnout pouze na úspěšnější studie, tak dojdeme k tomu, že výsledky jsou vysoce konzistentní. Stranické preference rodičů a jejich potomků typicky korelují kolem hodnoty 0,6, zatímco medián pro ostatní postoje v politice byl pozorován kolem 0,2. Tím že několik studií potvrzuje tyto obecné závěry lze je považovat za poměrně reliabilní. Vyplývá z toho, že ačkoli mají adolescenti na politické otázky a hodnoty odlišné názory než jejich rodiče, tak často volí stejnou stranu jako oni.

Pokud půjdeme hlouběji a budeme hledat další vztahy, tak není bez zajímavosti, že Kandel a Lesser (1972) zjistili velmi nízkou hodnotu shody politických názorů mezi matkami a potomky, a to konkrétně v případech USA a Dánska. J. Dennis (1969), L. Friedman et al (1972), A. Campbell (1980), K. Tedin (1974) a V. Bengtson (1975) tento závěr potvrzují. V jiném případě bylo zjištěno, že matky jsou považovány za minimálně stejně důležité, ne-li důležitější v předávání politických názorů. V situacích student-matka-otec, kdy matka nesouhlasila s otcem, K. Jennings a R. Niemi (1974) zjistili, že názory mladých se častěji shodovaly s jejich matkami. Rovněž existují určité indicie, že matky byly důležité v přenosu stranické identifikace spíše než otcové v případě, kdy se rodiče shodovali. Podobně R. Niemi, D. R. Ross a J. Alexander (1977) našli velkou shodu mezi matkami a dcerami, narozdíl od vztahu mezi otci a syny². Neexistuje tedy jednoznačný závěr, zda jsou pro přenos hodnot důležitější matky či otcové.

Dle K. Jenningse a R. Niemiho citové faktory ve vztahu rodič-dítě jako například emocionální blízkost nebo striktní výchova neovlivňují nijak významně politickou shodu v rodině. Adolescentní rebelie by toho mohla být zářným příkladem, který by mohl být chápán jako silný faktor, ale dle autorů rovněž není důležitým. Emocionální vztah rodič-dítě má tedy dle K. Jenningse a R. Niemiho malý dopad na rodičovský politický vliv (Jennings, Niemi 1974).

Nejsilnějším determinantem vlivu rodičů je dle studie K. Jenningse a R. Niemiho jednoduchý faktor, a to nic komplikovanějšího než prostá informace, koho rodiče volí. Rodiče se často ani nestarají o politické názory svých potomků. Politická shoda mezi rodiči a potomky je založena na jednoduchých a konkrétních otázkách spíše než na abstraktních a vysoce koncepčních otázkách jako je politická důvěra nebo politický vliv. Shoda, zdá se, rovněž vyžaduje jistou dávku konzistence a jednoznačnosti v politických postojích rodičů. V kontextu

² Data byla shromážděna pouze pro tyto dvojice.

vlivu rodiče na potomka je velmi důležité, aby rodiče své politické preference vyjádřili zcela jasně a konkrétně než nějakými nepřímými náznaky nebo abstraktními politickými ideami.

Na tomto místě je třeba poukázat na skutečnost, že veškeré zmiňované výzkumy a studie vznikly v USA nebo jiných státech Západních demokracií. S výzkumy ve specifickém prostředí přicházejí i omezení při generalizaci výsledků. Příklad České republiky jakožto postkomunistického státu se liší od prostředí starých demokracií v několika obecných bodech, které je třeba vzít v úvahu.

Zaprvé, Česká republika je poměrně mladou demokracií a stranická příslušnost zde zdaleka není tak zakořeněna jako například v USA nebo Velké Británii. Naopak členství v politické straně bylo diskreditováno díky předchozímu režimu a členství ve straně je obecně chápáno poměrně negativně. Členů jednotlivých stran rovněž obecně ubývá a nelze hovořit ani o silném propojení zájmových organizací a politických stran jako tomu bylo například za první Československé republiky. Dohromady to implikuje fakt, že v České republice nelze hovořit o silných vazbách mezi občany a politickými stranami, a proto je důvodné se domnívat, že politická preference rodičů bude potomkům známa především skrze komunikaci a diskuze o politice či současném dění.

Zadruhé, ačkoli nelze v případě České republiky hovořit o vyhraněnosti vůči komunistickému režimu jako o nejsilnější cleavage, i přes to určité vzorce chování vzhledem k minulému režimu nalezneme. Komunistická strana nebyla v České republice zakázána, tím pádem v sobě Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM) stále nese odkaz předchozího režimu. Ačkoli KSČM pravidelně proniká do Parlamentu, tak ještě nebyla součástí žádné vládní koalice. Jinými slovy KSČM představuje stranu s vyděračským potenciálem, ale již ne s potenciálem koaličním. Česká republika je v konečné fázi konsolidačního procesu - obměně generací a dá se předpokládat, že s úbytkem starších občanů bude podpora KSČM klesat. Avšak existují i mladí lidé, kteří jsou ochotni dát KSČM svůj hlas. Existují tři základní předpoklady proč by mladý volič mohl volit KSČM: 1) jeho rodiče tak volí a on nekriticky přebírá jejich volbu, 2) identifikuje se s programem a působením KSČM, 3) vhadzuje tím protestní hlas, kterým dává najevo nespokojenost s vládou a politikou obecně. Tím, že KSČM nebyla od založení demokratického státu v žádné vládní koalici, je tak jasně vyhrazena vůči dosavadním vládním opatřením.

Zatřetí, prostředí USA a Velké Británie jsou známé dlouhodobou dominancí dvou velkých stran, které volbu činí jednodušší v tom smyslu, že voliči v těchto zemích zpravidla vybírají mezi

dvěma alternativami a vytváření preferencí a politické diskuze jsou pak mnohem jednoznačnější a lze tedy předpokládat, že jsou pro adolescenty srozumitelnější. České prostředí je naopak charakteristické velkým podílem neidentifikovaných voličů, multipartismem a fenoménem poměrně úspěšných nových stran.

2. METODOLOGICKÁ ČÁST

2.1. Stanovení hypotéz

Hypotézy, které budu ve své práci ověřovat vychází z předpokladů zpravidla platících u volebního chování celé populace České republiky či souvisejících s dosavadním výzkumem nastíněným v předchozí kapitole.

První série hypotéz je vztažena k volební účasti.

- *Mezi muži a ženami existuje statisticky významný rozdíl v deklarovaném zájmu účastnit se voleb.*
- *Existuje statisticky významný rozdíl v deklarovaném zájmu účastnit se voleb dle druhu navštěvované školy.*
- *Žáci gymnaziálních oborů diskutují o politice častěji než žáci odborných učilišť nebo středních odborných škol.*

Tyto hypotézy vychází z předpokladu, že žáci gymnaziálních oborů budou už z principu navštěvovaného oboru projevat větší zájem o společenské dění.

Druhý set hypotéz se týká volebních preferencí adolescentů.

- *Existuje statisticky významný rozdíl ve volebních preferencích adolescentů dle druhu navštěvované školy.*

Vycházím z předpokladu, že druh navštěvované školy do jisté míry odráží jednak sociální status rodiny, ve které žák žije, a také jeho budoucí sociální status, který bude do značné míry určen jeho dosaženým vzděláním. Tato hypotéza vychází do značné míry z teorie třídního hlasování.

- *Žáci odborných učilišť budou podporovat extrémní strany spíše než žáci gymnázií nebo středních odborných škol.*

Tato hypotéza opět souvisí se sociálním statutem rodiny žáka, kdy předpoklad je ten, že dosažené vzdělání potomka silně koreluje s dosaženým vzděláním rodičů. Obecně platí, že extrémní strany jsou podporovány voliči, které charakterizuje mimo jiné také nízké dosažené vzdělání.

Třetí série hypotéz ověřuje přímý vliv rodičů na volební preference adolescenta.

- *Znalost volební preference rodiče bude ovlivněna četností politické diskuze s ním.*
- *Percipovaný emocionální vztah má vliv na volební shodu s rodičem.*

I. Gillnerová uvádí, že děti z rodin s extrémně kladným emočním vztahem zůstávají až příliš závislé na laskavé autoritě rodičů a na jejich vývoji se tolik nepodílejí ostatní vlivy jako je tomu u adolescentů, kteří označují výchovné styly emočně záporné či rozporné výchovné řízení. Tyto ostatní vlivy mohou působit jako kompenzační a jsou tím míněni např. učitelé, vedoucí zájmových kroužků, trenéři, další členové rodiny (Gillnerová 2004).

Předpokladem pro vliv emocionálního cítění vůči rodiči na politické preference je do značné míry zjištění Gillnerové, kdy očekávám, že adolescenti budou mít tendenci mít shodnou volbu s rodičem v případě, kdy je emocionální vztah extrémně kladný nebo kladný.

- *Vyšší četnost diskuze s rodičem bude mít pozitivní vliv na shodnou volební preferenci.*

Dosavadní výzkumy zdůrazňují význam diskuze pro shodu v rodině v otázce politiky, z toho důvodu je silný předpoklad, že tomu nebude v případě České republiky jinak.

Mimo přímého vlivu rodičů budu ověřovat dílčí hypotézu, která se váže ke klasickým teoriím volebního chování³, jmenovitě se jedná o teorii třídního hlasování. Základ této teorie tkví v přesvědčení, že třídní boj se odehrává prostřednictvím politických stran (Lipset 1966). Tato teorie je platná více méně na každého člena společnosti, její výhoda tedy tkví v jednoduché a dobré aplikovatelnosti. Teorie třídního hlasování pracuje s předpokladem, že volbu jedince lze vyjádřit jeho ekonomickými zájmy. Pokud budeme hovořit v termínech populárního označování stran dle ekonomické levo-pravé škály, tak „levice“ reprezentuje pro voliče prostředek k dosažení sociální rovnosti, zpravidla zvýhodnění sociálně slabších skupin na úkor majetnějších. „Pravice“ pak v tomto duchu tvoří protipól, který zabraňuje tomuto zvýhodňování (Lipset 1966). Smith a Matějů (2011) prokázali přítomnost třídního hlasování v České republice a ve své analýze, které podrobili volby od roku 1992 do roku 2010, zdůrazňují vzestupnou tendenci hlasování dle příslušnosti k jednotlivým třídám (Smith, Matějů 2011: 54).

³ Více např. Lipset (1966), Lipset, Rokkan (1967).

V případě žáků není jednoduché určit nakolik je možné je zařadit do jednotlivých „tříd“. Ačkoli několik studií prokázalo přenos stranické identifikace mezi rodiči a jejich potomky,⁴ tak někteří autoři poukazují na možnost, kdy adolescenti figurují jako samostatně rozhodující jedinci (Wolak 2009). Adolescenti ve zkoumaném věku nejsou zpravidla výdělečně činní, a tak se jejich sociální status do značné míry odvíjí od sociálního statusu rodiny, na druhou stranu jsou ve zkoumaném věku těsně před ukončením středního vzdělání a brzy je čeká pokračování ve studiu nebo pracovní trh. Z toho důvodu lze předpokládat, že studenti gymnaziálních oborů, u kterých se očekává pokračování ve studiu na vysoké škole, budou volit jiným způsobem než žáci učebních oborů, kteří se zpravidla učí praktickému řemeslu a další studium se u nich nepředpokládá. Žáci středních odborných škol stojí někde mezi těmito dvěma segmenty, kdy pokračování ve studiu není ani časté, ani vyloučené.

Z výše uvedených důvodů budu k analýze třídního hlasování přistupovat tak, že určující proměnnou není pouze socioekonomický status rodiny, ale rovněž druh navštěvované školy, tento přístup zakládám na dvou předpokladech: 1) potomci částečně přebírají třídní příslušnost svých rodičů; 2) adolescenti jsou částečně nezávisle rozhodující jedinci, kteří se rozhodují racionálně vzhledem ke své brzké budoucnosti. Druh navštěvované školy jsem tedy zahrnul z toho důvodu, že do značné míry předjímá budoucí sociální status jedince. S tím stanovuji následující hypotézu: *Socio-ekonomický status adolescenta ovlivňuje jeho stranické preference.*

⁴ Např. Wolak (2009), Jennigs (2007).

2.2. Sběr dat a výběrový soubor

Datový soubor vznikl díky grantové podpoře katedry politologie FSS MUNI. Sběr probíhal na základě papírových dotazníků, které vyplňovali žáci předposledních a posledních ročníků středních škol v České republice, kteří také představují základní soubor. Pro výběr vzorku bylo zvoleno kvótní kritérium, kdy školy byly vybírány podle druhu a geografické lokalizace. Střední školství v České republice má tři základní druhy škol: gymnázia, střední odborné školy a odborná učiliště. Poměr těchto žáků v jednotlivých školách viz tabulka č. 1.

Reálné počty žáku dle druhu školy 2011/2012

	N	%
Gymnázium	45811	21,59
Střední odborná škola	102968	48,53
Odborné učiliště	63392	29,88
Celkem	212171	100

Tabulka 1 Zdroj: MŠMT, zpracoval autor.

Vědomi si možných odlišností na základě geografické polohy, byla Česká republika pro potřeby sběru dat rozdělena na úroveň NUTS2, kdy bylo snahou zajistit, aby každá z oblastí vstupovala do analýzy stejným počtem škol a žádná z oblastí tak nebyla podreprezentována. Velikost obcí, ve kterých se školy nacházejí, byla rovněž sledována, ale nelze o ní hovořit jako o jednom z kvótních kritérií.

Oslovování škol probíhalo tím způsobem, že se vždy v každé zkoumané geografické lokalitě rozeslaly emaily ředitelům jednotlivých škol a podle toho, kdo dříve pozitivně zareagoval, tak se škola zařadila do plánu výzkumu, a to až do vyčerpání jednotlivých kvót. Přičemž se dbalo na to, aby s výjimkou Prahy pocházely školy vždy z jiného města, ideálně jiného kraje. Nejčastěji odmítali ředitelé pražských gymnázií, kteří argumentovali tím, že se jejich škola účastní podobných výzkumů velmi často. Školy byly vždy navštíveny jedním ze tří řešitelů, kteří nejprve představili a vysvětlili účel dotazníku a zodpověděli případné dotazy. Především pak dohlíželi na bezproblémový průběh vyplňování dotazníků, aby se zajistila jejich maximální

vypovídající hodnota, která by jinak mohla být narušena opisováním, případně jiným narušením adekvátních podmínek.

Samotný sběr dat probíhal ve dvou týdnech mezi 10. a 14. zářím a pak mezi 17. a 21. zářím 2012. Vzhledem k tomu, že několik škol na poslední chvíli buď smluvený průzkum zrušilo, nebo že z organizačních důvodů neměly k dispozici potřebné třídy žáků, byl prováděn dodatečný sběr dat ještě v pondělí 22. a úterý 23. září. Zářijový termín byl vybrán s ohledem na to, že 12. a 13. října měly proběhnout volby do krajských zastupitelstev, a kdyby sběr dat proběhl v pozdějším termínu, tak by mohly být výsledky ovlivněny předvolební kampaní, která v době sběru dat nebyla nijak patrná. Také byl kladen důraz na to, aby byla data sebrána ve víceméně stejném čase a podmínky všech žáků byly pokud možno stejné.

Před tím, než byla schválena finální verze dotazníku, proběhlo jeho testování na vzorku několika žáků, zda lze poměrně rozsáhlý sedmistránkový dotazník v daném čase bez problému vyplnit. Žáci měli na vyslechnutí instrukcí a vyplnění dotazníku jednu vyučovací hodinu, tedy 45 minut čistého času. Při samotném sběru dat bylo možné velmi dobře sledovat rozdíly v rychlosti vyplňování, kdy žáci gymnaziálních oborů byli zpravidla hotovi po 30 minutách, zatímco žákům odborných učilišť trvalo vyplnění dotazníků často plných 45 minut. Žáci středních odborných škol byli v ohledu rychlosti vyplňování dotazníků mezi gymnazisty a žáky učebních oborů. Nenastala však situace, že by někdo nestihl dotazník vyplnit. Někteří studenti, kteří vyplňování dotazníků evidentně sabotovali, byli záhy vyloučeni z analýzy, jednalo se především o studenty uměleckých oborů nebo odborných učilišť. To bylo kromě pozorovaných nesmyslných odpovědí možno identifikovat na základě dvou duplicitních otázek ve dvou různých bateriích. Pokud se žák diametrálně lišil ve svých odpovědích v obou případech, tak panovalo silné podezření, že respondent nevěnoval vyplňování pozornost a dotazník byl vyplněn náhodně, takový dotazník byl následně vyloučen z analýzy. Takových případů bylo celkem 23.

Ambicí bylo sebrat v každé škole data z jedné třídy třetího a jedné třídy čtvrtého ročníku. Výběr jednotlivých tříd byl založen na dohodě mezi řešiteli a řediteli, aby výzkum časově vyhovoval oběma stranám, byl zde vyvážený poměr mužů a žen a pokud škola nabízela více oborů, tak byl průzkum prováděn vždy ve třídách různých zaměření. Dle propočtů pro vytvoření reprezentativního vzorku byl odhad, že z každé navštívené třídy bude sebráno 20 úplných dotazníků, bohužel velmi často nebylo tolik žáků přítomno, a proto jsme v některých případech přistoupili ke sběru dat ve více třídách. Celkově se tedy podařilo sebrat 1737

vyplněných dotazníků z 37 různých škol (9 odborných učilišť, 19 středních odborných škol a 9 gymnázií) konkrétní počty jednotlivých respondentů jsou přehledně vypsány v tabulce č. 2.

Počet respondentů dle druhu školy a příslušné NUTS2				
	gymnázium	střední odborná škola	odborné učiliště	Celkem
Praha	39	80	42	161
Střední Čechy	114	129	38	281
Jihozápad	40	143	69	252
Severozápad	51	126	34	211
Severovýchod	38	109	25	172
Jihovýchod	49	90	21	160
Střední Morava	70	177	42	289
Moravskoslezsko	43	137	31	211
Celkem	444	991	302	1737

Tabulka 2 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Srovnáme-li jednotlivé počty respondentů dle pohlaví, tak je evidentní, že na gymnáziích a středních odborných školách převažují dívky a na odborných učilištích chlapci. Bohužel nejsou k dispozici údaje, které by umožňovaly srovnání s reálnými počty žáků dle pohlaví. Před samotnou návštěvou dané třídy rovněž nešlo odhadnout přesný poměr chlapců a dívek, avšak pracovali jsme s předpokladem, že některé obory se logicky těší většímu zájmu dívek (např. obor kadeřnice, obchodní akademie, střední zdravotnická škola, uměleckoprůmyslová škola) a některé naopak chlapců (např. obor lodník, instalatér, automechanik, střední škola elektrotechnická), a snažili jsme se dosáhnout rovnocenného poměru v tzv. dívčích a chlapeckých oborech.

Podíl respondentů dle druhu školy a pohlaví		
	muž	žena
Gymnázium	36,3%	63,7%
Střední odborná škola	41,5%	58,5%
Odborné učiliště	54,1%	45,9%
Celkem	42,3%	57,7%

Tabulka 3 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Základní soubor analýzy představují mladí lidé ve věku 17-19 let, jejichž věk je definován měsícem a rokem narození. Z důvodu anonymity se den narození v dotazníku neuváděl. Našly se však i výjimky, kdy především na některá odborná učiliště nebo střední

uměleckoprůmyslové školy docházejí i starší žáci. Ačkoli se jedná o žáky příliš staré na to, aby zapadali do výzkumného vzorku, rozhodl jsem se je v analýze ponechat. Hlavní důvod, proč jsem se k tomuto kroku nakonec přiklonil, spočívá v tom, že hlavní devizou zkoumaných respondentů jsou žáci středních škol, tedy nejsou zaměstnáni a socializují se ve stejném prostředí jako jejich mladší spolužáci.

Graf č.1. Zdroj: Dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Abych mohl pracovat s reprezentativním vzorkem bylo potřeba upravit sebraná data, aby respondenti ve svých poměrech odpovídali skutečnosti. V úvahu připadaly dva možné přístupy, kdy první by znamenal vyloučit na bázi náhody ty respondenty, kteří se nehodí do výsledného vzorku, tím by ale došlo ke značné ztrátě hodnotných informací. Druhou možnost pak představuje vážení, které je uzpůsobeno kvótám lokality a druhu školy tak, aby byly naplněny zároveň.

Problematický faktor představovali respondenti odborných učilišť z NUTS2 Severovýchod a Jihovýchod, kteří byli podhodnoceni. Tento fakt ztěžoval proces vytváření reprezentativnosti vzorku, který jsem byl buď donucen snížit o více než polovinu nebo některé vytvořené váhy dosahovaly hodnot vyšších než dva (v případě NUTS2 Jihovýchod dokonce pět).

Nakonec jsem se rozhodl pro modifikaci, kdy byly výsledné váhy vynásobeny koeficientem 0,7, abych tak snížil jejich hodnoty, a to především u dvou zmiňovaných podhodnocených skupin respondentů. Ani tímto způsobem jsem se nedostal s oběma hodnotami vah pod

doporučovanou hodnotu dva. Skupina respondentů z NUTS2 Jihovýchod dostala váhu 2,91 a skupina respondentů NUTS2 Severovýchod 2,27. Takto nastavený vzorek jsem se však rozhodl ponechat z několika důvodů. Zaprvé, obě tyto skupiny představují velmi nízký podíl na celkovém počtu respondentů, kdy pouze 2,6 % respondentů má přiřazenu váhu vyšší než dva (1,2 % a 1,4%). Zadruhé, při takto nastaveném vážení bude statistický program při zahrnutí všech respondentů pracovat se souborem jako by se jednalo o 1448 respondentů, což stále představuje velmi vysoký počet případů. V takto nastaveném výběrovém souboru a aplikování váhy je na úrovni 95% spolehlivosti výsledný interval spolehlivosti 2,5 %.

V některých analýzách, a to především těch, kde je nutné pracovat s proměnnou volební preference rodičů, docházelo opět ke snížení počtu případů, a to z toho důvodu, že pouze přibližně třetina respondentů tuto informaci uvedla. Pro takovéto analýzy jsem vždy vytvořil nové váhy zvlášť tak, abych zachoval reální poměry kvótních kritérií a v žádném případě⁵ nedosáhla váha hodnotu vyšší než tři.

V tabulkách níže jsou uvedeny skutečné počty a poměry studentů a respondentů v jednotlivých oblastech NUTS2.

Odborná učiliště				
NUTS2	realita	realita %	respondenti	resp. %
Hlavní město Praha	4900	7,73	42	13,91
Středočeský kraj	6473	10,21	38	12,58
Jihozápad	7735	12,2	69	22,85
Severozápad	7956	12,55	34	11,26
Severovýchod	9914	15,64	25	8,28
Jihovýchod	10679	16,85	21	6,95
Střední Morava	7842	12,37	42	13,91
Moravskoslezsko	7893	12,45	31	10,26
Celkem	63392	100	302	100

Tabulka 4 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

⁵ Váhu hodnoty vyšší než dva nedosáhlo v žádném případě více skupin, než tři.

Střední odborné školy

NUTS2	realita	realita %	respondenti	resp. %
Hl. město Praha	13269	12,89	80	8,07
Středočeský kraj	8614	8,37	129	13,02
Jihozápad	12235	11,88	143	14,43
Severozápad	10987	10,67	126	12,71
Severovýchod	15212	14,77	109	11
Jihovýchod	16987	16,5	90	9,08
Střední Morava	12872	12,5	177	17,86
Moravskoslezsko	12792	12,42	137	13,82
celkem	102968	100	991	100

Tabulka 5 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Gymnázia

NUTS2	realita	realita %	respondenti	resp. %
Hl. město Praha	7641	16,68	39	8,78
Středočeský kraj	4032	8,8	114	25,68
Jihozápad	4813	10,51	40	9,01
Severozápad	3947	8,62	51	11,49
Severovýchod	6135	13,39	38	8,56
Jihovýchod	7727	16,87	49	11,04
Střední Morava	5910	12,9	70	15,77
Moravskoslezsko	5606	12,24	43	9,68
Celkem	45811	100	444	100

Tabulka 6 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Hodnoty váhy přiřazené jednotlivým respondentům dle příslušnosti jednotlivých skupin

NUTS2	odborné učiliště	střední odborná škola	gymnázium
Praha	0,6686	0,9505	1,1228
Střední Čechy	0,9762	0,7052	0,6418
Jihozápad	0,7388	0,6678	0,6896
Severozápad	1,341	0,6996	0,5952
Severovýchod	2,2726	0,8302	0,9252
Jihovýchod	2,9142	1,0816	0,9037
Střední Morava	1,07	0,6147	0,6272
Moravskoslezsko	1,4591	0,7331	0,7471

Tabulka 7 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

2.3. Podoba dotazníku a jeho vyhodnocování

Z poměrně rozsáhlého dotazníku jsou pro tuto práci zásadní jen některé baterie otázek, a to konkrétně ty, které souvisí s analýzou vlivu rodičů na volební chování mladého jedince. Nejdůležitějšími otázkami jsou ty na volební preference respondenta a jeho rodičů.

Proměnná volební preference respondenta je založena na následující otázce: *Kdybyste se zúčastnil/a voleb do Poslanecké sněmovny, kterou politickou stranu byste volil/a? Odpovězte i v případě, že nemáte volební právo.* Respondent vybíral z celkem 13 možností (SPOZ, ČSSD, DSSS, KSČM, TOP 09, KDU-ČSL, ODS, SZ, VV, Piráti, STAN, LIDEM, žádná strana) a možností „jiná strana napište její jméno“.

V případě rodinných příslušníků, byla vypsána otázka: *Koho uvedené osoby volily, když se naposledy účastnily voleb do Poslanecké sněmovny? Pokud nevíte, nehádejte a zaškrtněte, že nevíte, i to je pro nás cenná informace.* Byly uvedeny možnosti: otec, matka, bratr, sestra, babička, dědeček. Respondent opět vybíral z odpovědí: ČSSD, SZ, KSČM, TOP 09, VV, ODS, KDU-ČSL, SPOZ, Piráti, jiná strana, nevím, netýká se.

Proměnné vnímaného výchovného řízení a emočního vztahu rodičů byly vytvořeny dle příručky P. Boschka a J. Čápa (1999). Pro vytvoření těchto proměnných byla použita standardní baterie otázek čítající 40 položek po desíti pro každý ze čtyř komponentů výchovy. Komponenty jsou: kladný, záporný a komponent požadavků a volnosti, jež odpovídají rodičovským postojům.

Zde uvádím jen dva příklady pro základní představu o podobě otázek: *Měl(a) opravdový zájem o to, co dělám; Vyčítal(a) mi, že jsem ho (ji) zklamal(a).* Celá tato baterie otázek je umístěna v příloze. Otázky jsou zaznamenávány pro otce a matku zvlášť a odpovídá se na škále: ano, zčásti, ne. Navíc zde byla přidána jedna duplicitní otázka pro kontrolu toho, zda respondent neodpovídá dle náhody, ale čte otázky pozorně. Dotazník je poměrně často využíván například Čáp (1996, 2001), Gillnerová (2008, 2009) a dle autorů je validní a reliabilní (Čáp, Boschek 1994).

Otázky týkající se politické diskuze respondenta zněly: *Jak často diskutujete o politice?* S možnými odpověďmi: velmi často, často, občas, skoro vůbec, vůbec. Další otázka směřovala na osobu, s kterou probíhá diskuze nejčastěji: *Prosím, seřadte, (od 1 do 6) s kým se o politice bavíte nejčastěji.* Na výběr byli: otec, matka, bratr/sestra, dědeček/babička, spolužák/spolužačka, kamarád/ka. A nakonec bylo zjišťováno, ve kterém prostředí respondent diskutuje nejčastěji: *Prosím, seřadte místa (od 1 do 5), kde se o politice bavíte nejčastěji:*

(pokud nediskutujete vůbec, uveďte pořadí dle toho, kde na debatu o politice nejčastěji narazíte), s možnostmi: hospoda, škola, domov, návštěva u známých, internet.

Pro umístění respondenta a jeho rodičů na škále pravice-levice zněla otázka takto: V souvislosti s politikou se často hovoří o levici a pravici. Kam byste na této stupnici zařadil/a Vy osobně, kde 1 znamená levici a 9 znamená pravici? 1. sám sebe; 2. otce; 3. matku. Jednalo se o škálu od 1 do 9, kdy 1 znamenala levici a 9 pravici. K dispozici byla rovněž možnost „nevím“.

Mimo základní identifikační údaje jako je pohlaví, druh navštěvované školy, velikost bydliště žáka a příslušnost k církvi bude v analýze rovněž pracováno se socio-ekonomickým statusem, který je vytvořen dle European Society for Opinion and Marketing Research (dále jen ESOMAR). Byla využita modifikovaná verze pro studenty. Ptát se adolescentů na přibližný příjem rodiny by mohlo skončit s poměrně nejasným výsledkem, a tak byla použita baterie otázek ESOMAR, která na základě dotazů na otcovo⁶ vzdělání a zaměstnání umožňuje zařadit rodinu respondenta do následující šesti škálové hierarchie sociálního statusu:

A - Skupina s nejvyšším sociálním statusem ve společnosti daným vysoce prestižním zaměstnáním a zároveň nejvyššími příjmy.

B - Skupina s nadprůměrnými příjmy, obvykle vyšší management a skupina vyšších profesionálů s minimálně středoškolským vzděláním.

C1, C2 - Skupina s průměrným životním standardem a průměrnými příjmy. Jde o skupinu např. malých podnikatelů a živnostníků, techniků, úředníků a nižších odborníků.

D - Skupina s průměrným až mírně podprůměrným životním standardem. Patří sem např. skupina kvalifikovaných manuálních pracovníků.

E - Skupina charakterizována podprůměrným životním standardem, kde se nacházejí především neaktivní jednotlivci, tzn. nezaměstnaní, důchodci nebo nekvalifikovaní dělníci apod. (ESOMAR 1997).

⁶ Konkrétní otázka zněla: „Jaké je nejvyšší ukončené vzdělání Vašeho otce? (pokud nežije, pak vzdělání matky, případně osoby, která je vaším opatrovníkem)“. Otázka vzdělání směřuje primárně na otce protože se u něj předpokládá stejné, nebo vyšší vzdělání, než u matky.

2.4. Přístupy k výzkumu výchovných stylů

Diplomová práce analyzuje vliv rodičů na politické rozhodování mladých voličů. Ačkoli tento text není psychologickou studií, tak přesto s psychologickými koncepty a přístupy pracuje. Tato práce ověřuje výzkumné otázky, jenž se vztahují k výchovným stylům a emocionálnímu vztahu adolescenta k rodičům. K. Jennigs a R. Niemi (1974), kteří tyto hypotézy odmítly jako neplatné, přistupovali k výzkumu těchto složek vlivu jiným způsobem. Jejich otázky mířili přímo na vnímané vztahy v rodině. Konkrétně využívali otázek, kterými se dotazovali na vztah mezi otcem a matkou; vztah mezi rodiči a dítětem; respondenti měli zhodnotit rodičovskou kontrolu; blízkost (closeness) respondenta a rodičů; a zda se blízkost nějakým způsobem změnila v posledních 7 letech (Jennings, Niemi 1974: 46).

Otázka v tomto případě zní, zda neprokázaný vliv emoční a výchovné složky jsou faktem, nebo je nebylo možno zaznamenat z důvodu zvoleného metodologického přístupu, který je čistě perceptivně hodnotící.

V této práci přistupuji k dané problematice metodou převzatou z psychologických studií, tedy způsobem, který je založen na percipovaném vnímání výchovných stylů, nicméně využívá jiné evaluativní metody. Není mi známá politologická publikace, která by vliv emocionální a výchovné složky na volební preference využívala tímto způsobem, a z toho důvodu před tím, než přistoupím k samotné operacionalizaci vlivu rodičů, považuji za příhodné objasnit základní východiska, ze kterých samotný koncept výchovných stylů J. Čápa čerpá.

Je však třeba si nejprve definovat samotný termín „výchovný styl“, který J. Čáp označuje za „celkové výchovné působení na mladistvého“ (Čáp, Boschek 1994: 7) a „celkovou interakci a komunikaci dospělých s dítětem“ (Čáp 1996: 135). I. Gillnerová, která se rovněž zabývá výchovnými styly, považuje samotný koncept výchovného stylu za způsob usnadnění rozlišení rozličných forem působení na dítě (Gillnerová 2008). D. Baumrindová tvrdí, že koncept výchovných stylů kategorizuje vztahy rodiče a dítěte do specifických modelů, které odráží osobnostní vlastnosti dítěte, hodnotový systém a osobnosti a očekávání rodičů (Baumrind 2005).

Pokud bychom tedy měli vyslovit konzistentní definici daného termínu, pak výchovný styl nám pomáhá orientovat se ve složitém prostoru edukačních jevů tím, že kategorizuje jednotlivé formy výchovného působení. Usnadňuje tak popis vztahů rodiče a dítěte, a to zahrnuje i popis jejich vzájemné komunikace a interakce vůbec (Čáp 1996, Gillnerová 2002, Gillnerová 2004, Lewin et al 1939, Maccoby, Martin 1983).

Existuje několik typologických prací, mezi jejichž nejvýznamnější autory patří K. Lewin et. al (1939), E. S. Schaeffer (1959), A. Tausch, R. Tausch (1977), E. Maccoby, J. Martin (1983) nebo z českého prostředí J. Čáp (1996). Není pochyb o tom, že výchovný styl výrazně ovlivňuje osobnost i jednání potomků (Čáp 1993), a především vyjadřuje vzájemné emoční vztahy (Howard, 2003), které mohou souviset s politickou volbou.

2.4.1. Pojetí K. Lewina

Za již klasické pojetí lze považovat rozdělení Lewina, Lippitta a Whitea (1939), kteří své závěry činí na základě několika experimentů, kde základní soubor představovaly desetileté děti a jejich vychovatelé, tedy ne rodiče. Ačkoli je jejich model poměrně reduktivní a je opomíjena emocionální stránka, tak ve své době představoval stěžejní dílo. Autoři rozlišují autoritativní, demokratický a liberální (*Laissez-faire*) výchovný styl.

Autoritativní způsob výchovy je charakteristický velkou mírou příkazů, nastolených pravidel a jakékoli zanedbání je trestáno. Tento způsob výchovy rovněž neumožňuje rozvoj vlastní iniciativy. Demokratický způsob vedení se vyznačuje jak objektivní pozitivní motivací, tak i kritikou. Podporuje iniciativu a pravidla jsou vytvářena na základě společné domluvy rodiče a dítěte. Liberální (*Laissez-faire*) styl je pak možno vnímat jako opačný pól autokratického vedení. Liberální (*Laissez-faire*) styl určuje slabé vedení, které jde ruku v ruce s nízkými požadavky a malou kontrolou. Dává však prostor vlastní iniciativě (Lewin, Lippitt, White, 1939).

Významnou otázkou však je, do jaké míry ovlivňují jednotlivé výchovné styly chování samotných dětí. Jednotlivými experimenty dochází Lewin k tomu, že děti vedené různými styly se odlišně chovají jak k sobě navzájem, tak i k dospělým a k normám. Rovněž byl nalezen rozdíl ve způsobu práce a prožívání (Čáp, 1999).

2.4.2. Pojetí E. Maccobyové a J. A. Martina

Maccobyová a Martin (1983) založili své pojetí na předcházejících výzkumech D. Baumrindové, která vycházela z klasického pojetí K. Lewina a kolektivu, a jejich pojetí výchovných stylů přizpůsobila výhradně pro rodinné prostředí. Model, který představují Maccobyová a Martin je přínosný minimálně z toho důvodu, že přináší pohled na výchovný styl na bázi dvou dimenzí, které v konečném důsledku produkují čtyři výchovné styly. První dimenze náročnosti (*demandingness*) rozlišuje rodiče, kteří 1) jsou nároční a kontrolující a 2) ty, kteří jsou nenároční a nekontrolující. Druhá dimenze reakce (*responsiveness*) představuje 1) péči přijímající a 2) péči odmítající. Čtyři výchovné styly jsou výsledkem prolínání těchto dvou dimenzí.

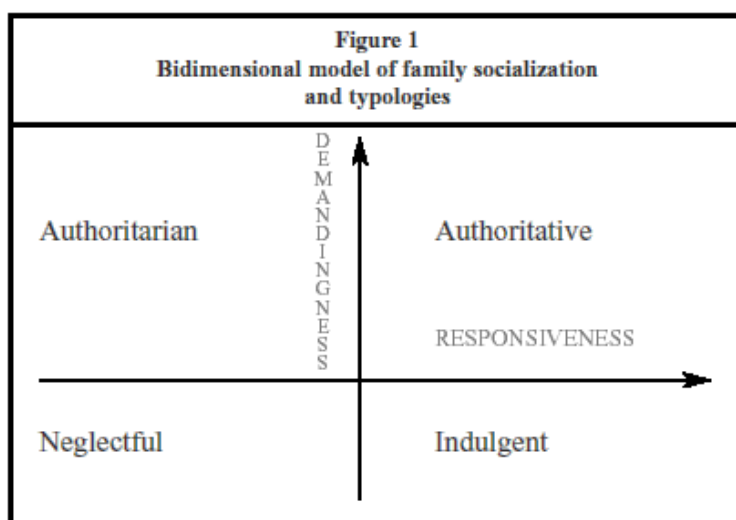

Schéma 1 Zdroj: Model čtyř stylů výchovy dle E. E. Maccoby, J. A. Martin, 1983. Převzato z Musitu Gonzalo, Garcia Jose Fernando. 2005. Consequences of family socialization in the Spanish culture. University of Valencia.

- Autoritářský (*authoritarian*) styl vzniká prolnutím velké náročnosti a odmítavosti, kdy rodiče prosazují moc bez ohledu na názor dítěte či jakékoli diskuze s ním. Tento výchovný styl vykresluje rodiče jako ty, kteří od svého dítěte očekávají úctu k autoritě, poslušnost a tvrdou práci.
- Autoritativní (*authoritative*) styl je kombinací náročné a přijímající výchovy. Rodiče od dětí očekávají rozumné chování odpovídající jejich věku. Rodiče se zajímají o názory a city dítěte a rozhodnutí, které učiní, bývají dětem zdůvodňována.
- Zanedbávající styl (*neglectful*) kombinuje nízkou náročnost a odmítavost. Rodič, kterého charakterizuje tento styl výchovy, neprojevuje zájem o dítě a ani se nijak neúčastní na jeho životě. Nijak nevyhledává komunikaci s dítětem a názory či city dítěte jsou mu lhostejné.

- Posledním výchovným stylem je shovívavý (*indulgent*), který vzniká prolnutím dimenze přijímání a nízké náročnosti. Rodič se o dítě zajímá, ale zároveň ho nevystavuje téměř žádným nárokům či příkazům (Maccoby, Martin 1983).

V současnosti se v případě výchovných stylů pracuje s dvou-dimenzionálními modely, kdy první dimenzi představuje emociální vztah a druhou dimenzi výchovné řízení. Obě tyto dimenze jsou na sobě striktně nezávislé (Gillnerová 2004).

2.4.3. Pojetí J. Čápa

J. Čáp je psycholog, který se výzkumem výchovných stylů dlouhodobě zabýval. Čápův několikaletý výzkum v poslední fázi představuje tzv. model devíti polí, který je vyobrazen ve schématu č. 2 J. Čáp částečně navazuje na předchozí výzkumy zahraničních kolegů a jeho model opět kombinuje dvě dimenze – emoční a výchovného řízení. Výsledek tohoto modelu je sestaven vždy z kombinace jednotlivých komponent každého rodiče zvlášť. Z kombinace emočního vztahů a výchovných stylů obou rodičů vzniká větší počet různých stylů výchovy v rodině, které jsou na základě empirických pozorování a výzkumu seřazeny do jednotlivých devíti základních modelů.

Výhodou tohoto přístupu je fakt, že se s jednotlivými komponenty dá pracovat samostatně. Je tak možné například pracovat pouze s emocionálním vztahem matky nebo výchovným řízením matky, a to samé platí pro otce. Stejně tak se dá určit výchovný styl každého rodiče zvlášť (Čáp, Boschek 1994). To byl rovněž jeden ze základních argumentů, proč jsem se rozhodl využít Čáповy metodiky měření výchovného stylu. V tomto textu bude pracováno právě pouze s jednotlivými postoji rodičů zvlášť a celkové výchovné řízení rodiny nebude využíváno.

Práce s celkovým výchovným stylem by byla poměrně složitá, jelikož není ke zkoumání vztahu k jednotlivým volebním preferencím příliš vhodná. Každý rodič rovněž volí sám a ne jako celek spolu s rodinou. Jednotlivé způsoby rodinné výchovy nepředstavují ordinální proměnnou, ale pouze nominální, to je další důvod proč by na základě dostupných dat bylo velmi složité navrhnout model, který by se s tím vypořádal a poskytl důvěryhodné výsledky. Vzhledem k náročnosti takového přístupu a k faktu, že se s jednotlivými složkami výchovy rodičů dá pracovat samostatně jako s rodičovskými postoji, budu se v této části soustředit pouze na jednotlivé položky a představení jednotlivých devíti polí ponechám stranou.

EMOČNÍ VZTAH	VÝCHOVNÉ ŘÍZENÍ			
	SILNÉ	STŘEDNÍ	SLABÉ	ROZPORNÉ
ZÁPORNÝ	1		2	3
ZÁPORNĚ-KLADNÝ	9			
KLADNÝ	4	5	6	7
EXTRÉMNĚ KLADNÝ			8	

Schéma 2 Model devíti polí způsobu výchovy dle J. Čápa (1999).

Emoční vztah

Z psychologického hlediska je pro zdravý rozvoj osobnosti důležitý pozitivní emoční vztah. Psychologové zabývající se výchovou jmenují emoční vztah k dítěti jako zásadní faktor ve způsobu výchovy. J. Čáp dělí možný emoční vztah rodiče a dítěte na čtyři kategorie: extrémně kladný, kladný, záporně-kladný a záporný.

- Kladný emoční vztah se je charakteristický porozuměním, důvěrou, častým kontaktem a obecným zájmem o dítě a jeho zájmy a prožívání. Rodič dítěti naslouchá, pomáhá, často s ním konverzuje a sdílí radost. Rodič v případě úspěchu nešetří chválou a uznáním
- Extrémně kladný emoční vztah je krajní formou kladného emočního vztahu. Vyznačuje se vysokým podílem kladných projevů rodiče k dítěti a minimem či spíše absencí projevů záporného vztahu.
- Záporný emoční vztah rodičů k dítěti se vyznačuje nezájmem o potřeby a prožívání dítěte, lhostejností k problémům i úspěchům, minimem společných zájmů. Jedním ze znaků je rovněž neschopnost komunikovat, běžné jsou výčitky, konflikty a nedorozumění.
- Extrémně záporně emoční vztah se už rovná nenávisti vůči dítěti. Vyskytují se projevy negativního vztahu, posmívání se, ponižování, vyhrožování.
- Záporně-kladný emoční vztah rodičů k dítěti je specifickou kombinací emočního vztahu obou rodičů v rodině jako celku, kdy jeden z rodičů je vnímán jako záporný a druhý jako extrémně kladný. (Čáp 1996, Gillnerová 2004)

Výchovné řízení

Každá výchovná situace předpokládá určité nároky či požadavky na dítě. Zároveň je dospělými určeno, zda a jak budou tyto požadavky kontrolovány. Míra a rozsah požadavků, způsob jejich kladení a stupeň kontroly či volnosti dítěte pak vytvářejí základní formy výchovného řízení v rodině (Gillnerová 2004: 3). Výchovné řízení rodičů je určováno kombinací komponentu požadavků a volnosti a nabývá čtyř základních forem. Výchovné řízení tak může být: silné, střední, slabé, rozporné.

- Silné výchovné řízení se vyznačuje požadavky, které jsou nad síly dítěte, vyžadováním maximálního výkonu bez ohledu na podmínky či možnosti dítěte. Plnění úkolů a příkazů je vyžadováno na sto procent. Trestání je častým prostředkem a rozhodování bez ohledu na zájmy, potřeby a vůli dítěte. Kontrola dítěte je přehnaná.
- Střední řízení je charakteristické požadavky rodičů, které jsou adekvátní schopnostem a možnostem dítěte. Kontrola je přiměřená.
- Slabé řízení je typické minimem požadavků a plnění úkolů je nedostatečné nebo chybí úplně a dítě si dělá, co chce.
- Rozporné řízení představuje ambivalenci ve výchovném vedení. Na jedné straně je charakteristická volnost, přecházející až v nezájem o dítě a jeho povinnosti. Na druhou stranu zde nacházíme přísné tresty při nesplnění povinností, ale bez příslušné kontroly. (Čáp 1996, Gillnerová 2004)

3. EMPIRICKÁ ČÁST

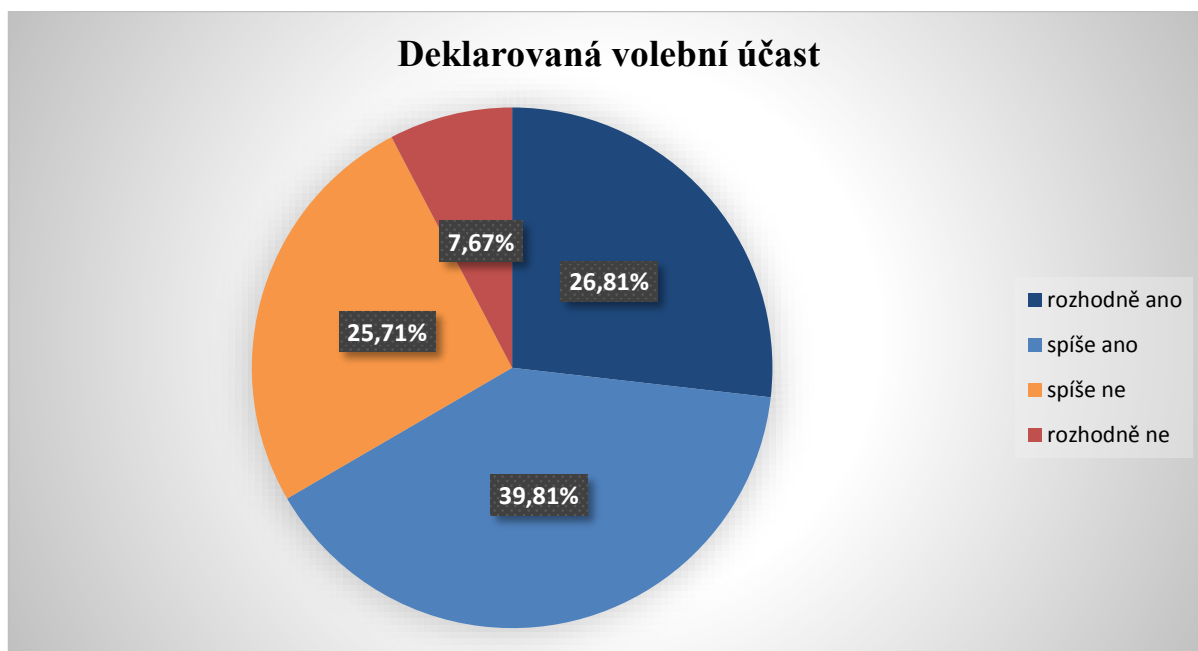
Empirická část je rozdělena na tři související podkapitoly. První podkapitola je především popisného charakteru, kdy budou prezentovány výsledky volební účasti a stranických preferencí v rámci dotazníkového šetření. Ve druhé podkapitole ověřuji teorii třídního hlasování a analyzuji perceptivní shodu politických postojů a četnost diskuze. Ve třetí podkapitole se zaměřuji na přímý vliv rodičů na volební preference mladých, kdy hlavní ambicí je vysvětlit prediktory shodné volby adolescenta s rodičem.

3.1. Volební účast a preference mládeže

3.1.1. Volební účast

Volební účast je jedním ze základních politických aktů právoplatného voliče. Respondenti byli tázáni na to, zda by v případě, že by se právě konaly volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České Republiky účastnili voleb, a to za předpokladu, že pokud aktuálně ještě nedisponují volebním právem, ať odpovídají, jako by ho měli.

Z grafu volební účasti je zřejmé, že pokud by se konaly volby, tak by účast zkoumaného segmentu byla vůči zbytku republiky nadprůměrná, kdy 66,62 % respondentů by k volbám spíše nebo rozhodně přišlo. Deklarovaná vysoká volební účast by nebyla ničím překvapivým, reálná vysoká volební účast však již ano, jelikož segment prvovoličů a mladých voličů obecně vykazuje dlouhodobě nejnižší volební účast.

Graf 1 Zdroj: Dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Na volební účast však mohou mít vliv i jiné faktory. Vzhledem k tomu, že věkové složení respondentů se zásadním způsobem neliší, nemá velký význam ho testovat ani znázorňovat. Otázkou je, zda existují rozdíly ve volební účasti mezi muži a ženami nebo mezi jednotlivými druhy navštěvovaných škol.

Nejprve se zaměřím na rozdíl mezi pohlavími. Už kontingenční tabulka č. 8 nabízí poměrně viditelné rozdíly, kdy muži jsou spíše ochotni přijít k volbám. Rozhodně nebo spíše ano by přišlo 71,85 % mužů oproti 62,46 % žen. Podíl těch, kteří rozhodně volit nepřijdou se nijak výrazně neliší.

		Deklarovaná volební účast dle pohlaví				
		Představte si, že by se právě konaly volby do Poslanecké sněmovny. Šel/šla byste volit? V případě, že nemáte volební právo, odpovídejte jako byste ho měl/a.				Celkem
		Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	
Muž	N	201	256	129	50	636
	%	31,60%	40,25%	20,28%	7,86%	100%
	Adj. Std. Residua	3,46	0,45	-4,30	0,47	
Žena	N	182	304	236	56	778
	%	23,39%	39,07%	30,33%	7,20%	100%
	Adj. Std. Residua	-3,46	-0,45	4,30	-0,47	
Celkem	N	383	560	365	106	1414
	%	27,09%	39,60%	25,81%	7,50%	100%

Tabulka 8 Zdroj: Dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Otázkou však je, zda můžeme potvrdit hypotézu o tom, že se deklarovaná volební účast mladých liší dle pohlaví. Ke zjištění rozdílu mezi skupinami jsem použil t-test, který hypotézu potvrdil.

		N	Průměr	Směrodatná odchylka	Směrodatná odchylka průměr
Deklarovaná volební účast	Muž	636	2,04	0,91	0,04
	Žena	777	2,21	0,88	0,03

Tabulka 9 Zdroj: Dotazníkové šetření, zpracoval autor.

	t-test pro rovnost mezi průměry								
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Rozdíl průměrů	Směrodatná odchylka rozdíl	95% interval spolehlivosti rozdílů	
								Nižší mez	Vyšší mez
Předpoklad rovnosti variance	1,85	0,17	-3,53	1411,30	0,00	-0,17	0,05	-0,26	-0,08
Rovnost variance není předpokládána			-3,52	1338,15	0,00	-0,17	0,05	-0,26	-0,07

Tabulka 10 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Levenův test rovnosti variance mezi skupinami nebyl statisticky významný, nicméně statisticky významný rozdíl mezi průměry skupin byl potvrzen. Z tohoto testu lze vyvodit, že deklarovaná volební účast mezi muži a ženami se liší a při srovnání průměrů a kontingenční tabulky můžeme usuzovat, že muži vykazují vyšší ochotu přijít k volbám než ženy. Stále je ale třeba mít na paměti, že se jedná pouze o deklarovanou volební účast, která se ve skutečnosti bude velmi pravděpodobně lišit.

Další rozdíl mezi skupinami se dá očekávat v případě druhu navštěvované školy, kdy předpokládám, že v případě žáků gymnaziálních oborů bude zřetelná větší občanská angažovanost, která je nejen daná způsobem výuky, která má připravovat žáky na vysokoškolské studium, ale rovněž i prostředím ze kterého žáci pochází⁷.

⁷ Jedním z faktorů může například být podíl vysokoškolsky vzdělaných otců, který u gymnazistů činí 42,55 %, u žáků středních odborných škol 19,78 % a u žáků odborných učilišť 7,93 %.

Deklarovaná volební účast dle druhu navštěvované školy

		Představte si, že by se právě konaly volby do Poslanecké sněmovny. Šel/šla byste volit? V případě, že nemáte volební právo, odpovídejte jako byste ho měl/a.				Celkem
		rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	
Gymnázium	N	123	128	69	10	330
	%	37,27%	38,79%	20,91%	3,03%	100%
	Adj. Std. Residua	4,93	-0,45	-2,30	-3,59	
Střední odborná škola	N	195	309	188	51	743
	%	26,24%	41,59%	25,30%	6,86%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,43	1,38	-0,41	-1,14	
Odborné učiliště	N	67	137	114	49	367
	%	18,26%	37,33%	31,06%	13,35%	100%
	Adj. Std. Residua	-4,25	-1,15	2,69	4,77	
Celkem	N	385	574	371	110	1440
	%	26,74%	39,86%	25,76%	7,64%	100%

Tabulka 11 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Tento předpoklad se ukázal jako správný, kdy rozhodně nebo spíše ano by přišlo volit 76,06 % gymnazistů, naproti tomu 67,83 % žáků středních odborných škol a 55,59 % žáků odborných učilišť. U gymnazistů je zřetelné velké odhodlání, kdy jasně vymezenou odpověď, že půjdou rozhodně volit zadalo na 37,27 % respondentů, naopak u žáků učebních oborů se u stejné otázky vyjádřilo stejným způsobem pouze 18,26 %, na rozdíl od vyhraněné odmítavé odpovědi, kde jasný nezáměr jít volit vyjádřilo 13,35 % žáků oproti 6,86 % žáků středních odborných škol nebo 3,03 % gymnazistů.

Pro prokázání rozdílu mezi skupinami jsem původně chtěl využít ANOVA testu, nicméně vzhledem k tomu, že proměnná deklarované volební účasti využívá Likertovu škálu, rozhodl jsem se pro neparametrický Kruskal-Wallis test, který nevyžaduje předpoklad normální distribuce. Diskuze zda lze používat Likertovu škálu jako intervalovou či ordinální proměnnou nemá v literatuře jednoznačný závěr a z toho důvodu jsem se rozhodl pro zmiňovaný Kruskal-Wallis test.

Kruskal-Wallis test

Druh školy	Průměrné pořadí
Gymnázium	783,13
Střední odborná škola	898,20
Odborné učiliště	1036,116

Tabulka 12 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Hodnota průměrného pořadí je nejnižší u gymnazistů, následují žáci středních odborných škol a nejvyšší hodnota je přiřazena žákům odborných učilišť. Výsledky naznačují podobné zjištění, které prezentuje výše uvedená kontingenční tabulka č. 11, tedy to, že gymnazisté půjdou volit nejpravděpodobněji a na druhé straně, žáci odborných učilišť deklarují ve srovnání se zbývajícími druhy škol nejnižší volební účast.

Kruskal-Wallis H-test	
Deklarovaná volební účast	
Chí-kvadrát	53,167
Df	2
Asymp. Sig.	0,000

Tabulka 13 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Z prezentovaných výsledků Kruskal-Wallis testu je zřejmé, že v deklarované volební účasti existuje statisticky významný rozdíl na základě navštěvovaného druhu školy a hypotézu tak lze označit za potvrzenou. Test vykázal vysoce statisticky významné výsledky i v párovém post-hoc testování jednotlivých druhů škol. Je tedy zřejmé, že rozdílné výsledky v deklarované účasti nejsou způsobeny náhodou, ale odvíjí se od navštěvovaného druhu školy. Největší zájem jít volit projeví žáci gymnázií, následování žáky středních odborných škol a nejmenší potenciální volební morálku vyjádřili žáci odborných učilišť.

3.1.2. Volební a stranické preference

V této podkapitole se zaměřím na volební a stranické preference respondentů. V tabulce č.14 jsou uvedeny všechny odpovědi bez ohledu na to, jak adolescent odpovídal na otázku ohledně volební účasti. Do tabulky jsem pro přehled zahrnul i informaci o tom, kolik respondentů tuto otázku nevyplnil nebo vyplnilo „jiná strana“, nebo „žádná strana“. Jako „jiná strana“ byla v několika případech uvedena SSO, která v dotazníku nebyla uvedena jako možnost. Dále se mezi jinými stranami objevovaly subjekty jako Konzervativní strana nebo Monarchistická strana, avšak s minimální četností, a proto je s nimi dále pracováno souhrnně jako s „jinými stranami“. Ostatní odpovědi v kolonce „jiné strany“ byly často nevolitelné subjekty jako např. „úřednická vláda“ nebo hesla ve smyslu „volím si tebe pikachu“, a z toho důvodu nejsou podobné odpovědi dále zařazeny do analýzy.

Volební preference pro volby do Poslanecké sněmovny			
	N	%	platná %
ODS	201	13,89	17,63
TOP09	179	12,34	15,66
ČSSD	171	11,81	14,98
PIRÁTI	165	11,40	14,47
KSČM	83	5,76	7,31
DSSS	79	5,47	6,95
SZ	65	4,48	5,69
KDU-ČSL	61	4,23	5,37
VV	50	3,48	4,41
SPOZ	34	2,35	2,99
STAN	28	1,95	2,48
LIDEM	17	1,20	1,52
SSO	6	0,42	0,53
Celkem	1141	78,80	100
Žádná strana	267	18,5	
Nevyplněno	24	1,7	
Jiná strana	15	1,0	
Celkem	1448	100	

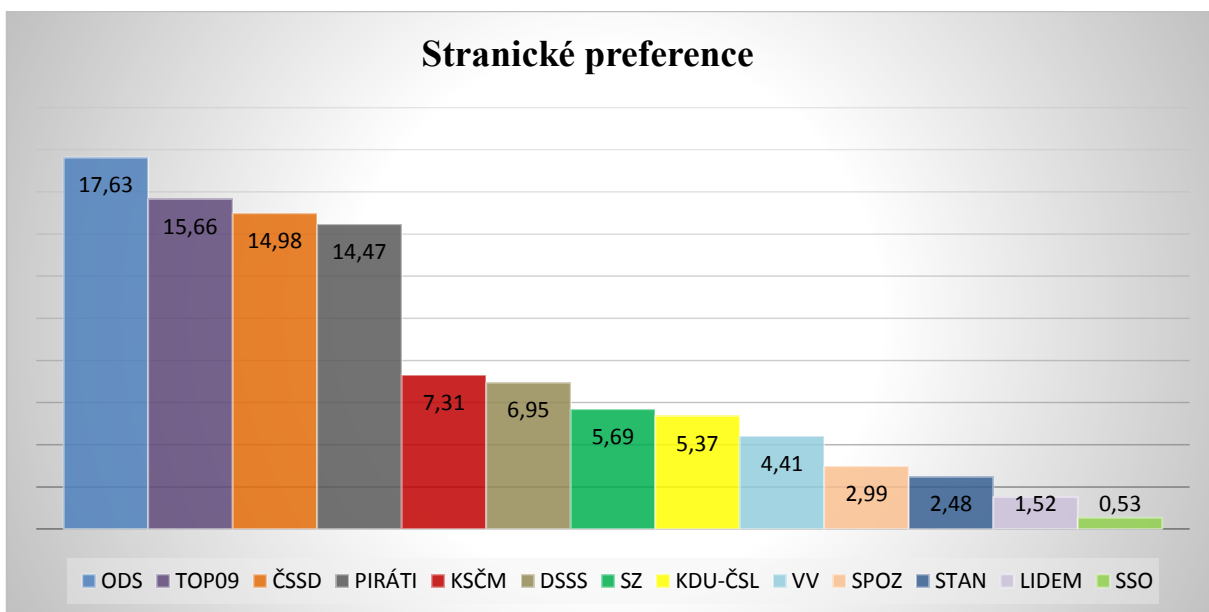
Tabulka 14 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Zajímavý faktor představuje poměrně významný podíl odpovědí „žádná strana“, která může indikovat buď fakt, že respondent by volební místnost navštívil a vhodil neplatný lístek nebo tato odpověď koresponduje s úmyslem nejit volit a tedy i nezájmem odpovídat na otázku ohledně volební preference. Dle tabulky č.15 se jako pravděpodobnější jeví, že respondent neměl zájem na otázku odpovídat, jelikož 75,7 % z těch respondentů, kteří by nevolili žádnou stranu, by pravděpodobně k volbám stejně nešlo.

Deklarovaná volební účast						
		Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Celkem
Žádná strana	N	17	48	143	59	267
	%	6,40%	18,00%	53,60%	22,10%	100%

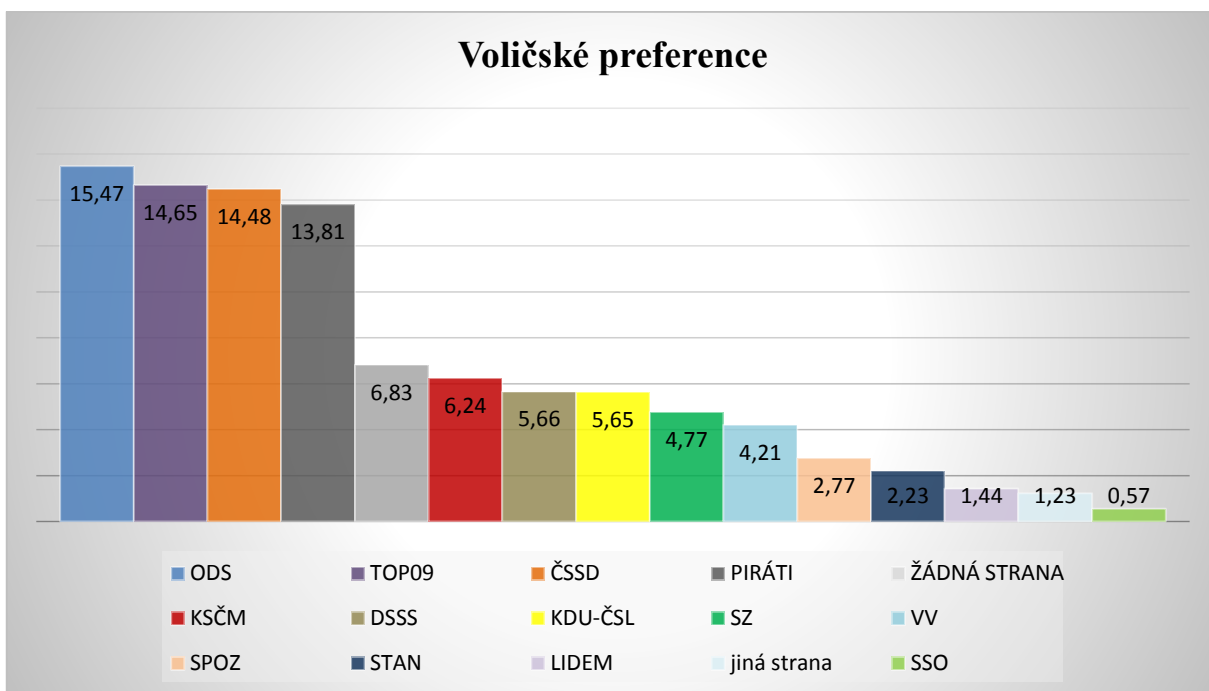
Tabulka 15 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

V grafu č. 3 jsou zahrnuti všichni respondenti, kteří na otázku odpověděli, tedy i ti, kteří svou volební účast označili za spíše nebo rozhodně nepravděpodobnou. Byli vyřazeni pouze respondenti s odpovědí „žádná strana“ a „jiná strana“ (kromě případu SSO).

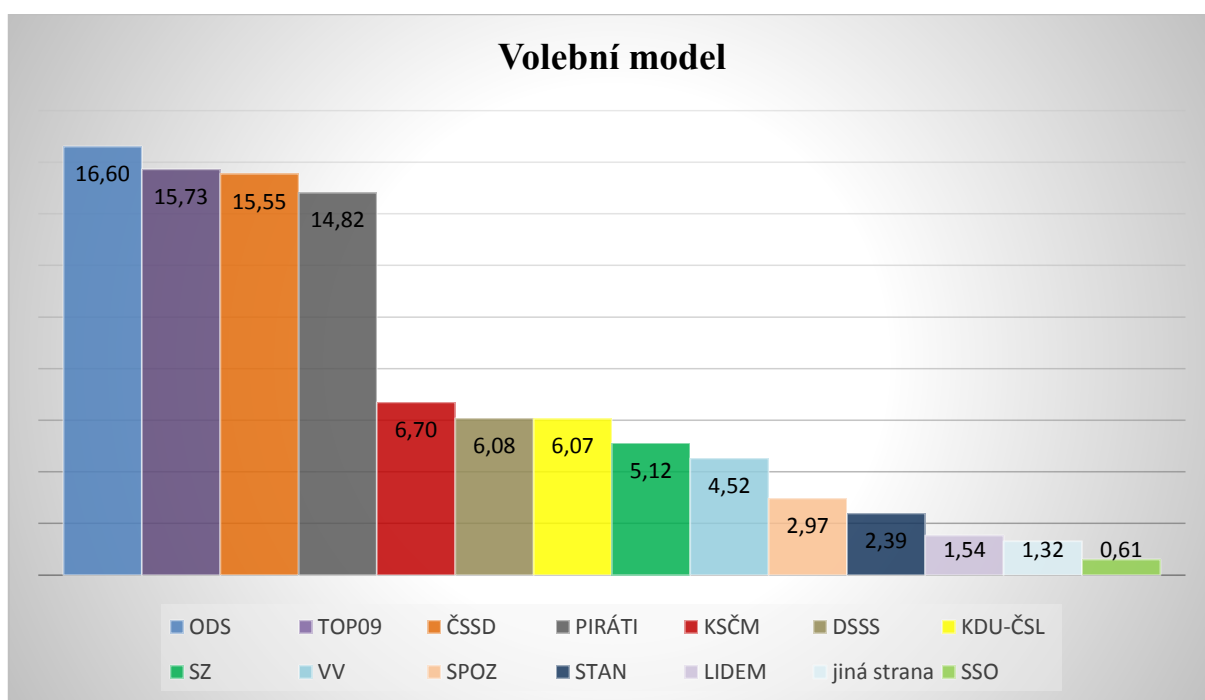
Graf 2 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

V dalším grafu jsou zahrnuti pouze respondenti, kteří na otázku volební účasti odpověděli „spíše ano“ nebo „rozhodně ano“. Neoznačuji však tento graf za volební model, jelikož jsou zde zahrnuti i respondenti s odpověďmi „žádná strana“.

Graf 3 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Graf č.5 znázorňuje volební model, kdy jsou vyřazeni respondenti, kteří se vyjádřili, že by k volbám spíše nebo rozhodně nepřišli a také ti, kteří by volili „žádnou stranu“. Nicméně na pořadí stran se nic nezměnilo.

Graf 4 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

První čtyři strany (ODS, TOP 09, ČSSD a Piráti) získaly velmi vyrovnaný počet hlasů, kdy mezi prvním a čtvrtým činí rozdíl podpory pouze 1,77% bodu. Pokud sledujeme extrémní strany KSČM a DSSS, tak seznáme, že jak dle preferencí, tak modelu by se obě strany pohodlně dostaly do Poslanecké Sněmovny, a to se získem více jak 6 %, což by je řadilo na páté, respektive šesté místo volebních preferencí mezi mladými.

Nyní se podobně jako v případě volební účasti postupně zaměřím na to, zda měly v případě stranických preferencí vliv určité sociální charakteristiky jako je druh navštěvované školy, pohlaví a geografická poloha školy. Jak jsem již uvedl budu v této části pracovat se stranickými preferencemi, tedy všemi respondenty, kteří uvedli, kterou politickou stranu by volili, ačkoli někteří z nich nevyjádřili jednoznačně vůli se voleb účastnit, a to z toho důvodu, že cílem je popis preferencí a ne prezentace volebního výsledku.

Tabulka je podbarvena⁸ dle hodnot adjustovaných standardizovaných reziduí, které značí významnost rozdílu mezi empiricky zjištěnou četností a očekávanou četností. Samotný standardizovaný residuál je vyjádřen v jednotkách směrodatné odchylky vůči průměru.

⁸ Pozitivní hodnoty jsou podbarveny třístupňovou zelenou barvou dle hraničních hodnot (1,96; 2,58; 3,29), záporné hodnoty jsou podbarveny červeně dle hraničních hodnot (-1,96; -2,58; -3,29). Tímto způsobem jsou podbarveny veškeré tabulky, které prezentují hodnoty standardizovaných adjustovaných reziduí.

Volební preference dle navštěvované školy

		Kdybyste se zúčastnil/a voleb do Poslanecké sněmovny, kterou politickou stranu byste volil/a? Odpovězte i v případě, že nemáte volební právo.							
		SPOZ	ČSSD	DSSS	KSČM	TOP09	KDU-ČSL	ODS	SZ
Gymnázium	N	11	42	11	6	63	17	57	20
	%	3,90%	14,89%	3,90%	2,13%	22,34%	6,03%	20,21%	7,09%
	Adj. Std. Residua	1,09	0,05	-2,25	-3,83	3,65	0,65	1,43	1,23
Střední odborná škola	N	15	88	33	44	94	38	116	28
	%	2,44%	14,33%	5,37%	7,17%	15,31%	6,19%	18,89%	4,56%
	Adj. Std. Residua	-1,07	-0,48	-2,10	-0,15	-0,19	1,47	1,42	-1,68
Odborné učiliště	N	8	41	35	34	22	6	28	17
	%	3,09%	15,83%	13,51%	13,13%	8,49%	2,32%	10,81%	6,56%
	Adj. Std. Residua	0,16	0,53	4,83	4,12	-3,54	-2,42	-3,18	0,74
Celkem	N	34	171	79	84	179	61	201	65
	%	2,94%	14,81%	6,84%	7,27%	15,50%	5,28%	17,40%	5,63%
		SZ	VV	PIRÁTI	STAN	LIDEM	SSO	jiná strana	Celkem
Gymnázium	N	20	4	34	10	3	2	2	282
	%	7,09%	1,42%	12,06%	3,55%	1,06%	0,71%	0,71%	100%
	Adj. Std. Residua	1,23	-2,71	-1,23	1,41	-0,77	0,51	-1,01	
Střední odborná škola	N	28	29	95	13	11	4	6	614
	%	4,56%	4,72%	15,47%	2,12%	1,79%	0,65%	0,98%	100%
	Adj. Std. Residua	-1,68	0,86	1,23	-0,72	0,68	0,66	-1,03	
Odborné učiliště	N	17	16	36	5	4	0	7	259
	%	6,56%	6,18%	13,90%	1,93%	1,54%	0,00%	2,70%	100%
	Adj. Std. Residua	0,74	1,75	-0,20	-0,59	-0,02	-1,32	2,27	
Celkem	N	65	49	165	28	18	6	15	1155
	%	5,63%	4,24%	14,29%	2,42%	1,56%	0,52%	1,30%	100%

Tabulka 16 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Žádná buňka by neměla mít četnost menší než jedna a více než 20 % buněk by nemělo mít očekávanou četnost menší než pět. Tento test tak lze považovat za adekvátní. Pro potvrzení vztahu mezi druhem studované školy a stranickou preferencí jsem použil chí-kvadrát test, který prokázal vzájemnou závislost proměnných ($54,052 < 99,156$)⁹. Hodnota Cramerova V je tomto případě 0,207, což značí slabý až středně silný vztah.

⁹ Kritická hodnota pro 26 stupňů volnosti na úrovni významnosti 0,001 se rovná 54,052.

Chí-kvadrát test

	Hodnota	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Chí-kvadrát	99,156	26	0,00
Likelihood Ratio	102,436	26	0,00
Linear-by-Linear Association	3,902	1	0,05
N	1155		

Tabulka 17 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Pro interpretaci pozorování, u kterých kategorií nastal významný rozdíl v hodnotách, jsem použil standardizovaných adjustovaných reziduí.¹⁰ Z tohoto přehledu lze vyvodit několik závěrů.

1. Žáci navštěvující gymnázia by volili více než by se dalo očekávat TOP 09. Naopak preferují daleko méně DSSS, KSČM a VV.
2. U žáků středních odborných škol nedosahují čísla hraničních hodnot, nicméně i tak je možno s určitou tolerancí konstatovat, že více než by se dalo očekávat volí KDU-ČSL a ODS. Naopak menší než očekávanou podporu získali u těchto žáků DSSS a SZ.
3. Žáci navštěvující učební obory volí s větší než očekávanou četností DSSS, KSČM a „jinou stranu“. Naopak nižší podpory by se u těchto respondentů dostalo TOP 09, ODS a KDU-ČSL. Potvrdila se tak hypotéza, že *žáci odborných učilišť budou podporovat extrémní strany spíše než žáci gymnázií nebo středních odborných škol.*

Z výše uvedených pozorování vyplývá, že volební podporu extrémních stran nalezneme především u žáků učebních oborů a naopak podpora pravicových stran jako je TOP 09, ODS a KDU-ČSL je závislá na žácích gymnaziálních oborů a středních odborných škol.

Pro zjištění nezávislosti proměnných pohlaví a volební preference jsem rovněž použil chí-kvadrát a adjustovaných reziduí. Chí-kvadrát opět potvrdil vzájemnou závislost proměnných ($34,528 < 111,89$).¹¹ Hodnota Cramerova V je 0,314, což představuje středně silný vztah.

¹⁰ Interpretuji na základě hodnot kvantilů normálního rozdělení, kdy pro analýzu jsou hraniční hodnoty +- 1,96; +-2,58; +-3,29.

¹¹ Kritická hodnota pro 13 stupňů volnosti na úrovni významnosti 0,001 se rovná 34,528.

Chí-kvadrát test

	Hodnota	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Chí-kvadrát	111,89	13	0,00
Likelihood Ratio	115,64	13	0,00
Linear-by-Linear Association	3,97	1	0,05
N	1134		

Tabulka 18 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Pro snadnější interpretaci rozdílu v preferencích dle pohlaví jsem opět využil adjustovaných standardizovaných reziduí. Dle kontingenční tabulky č. 19 můžeme konstatovat, že muži by výrazně častěji volili Piráty, DSSS a SPOZ. Naopak ženy častěji preferují ČSSD, KDU-ČSL, SZ a STAN.

Muži častěji podporují DSSS a rovněž KSČM a můžeme tak předpokládat, že muži v tomto věku budou mít větší sklon k volbě extrémní strany. Výrazně silnější podporu Pirátů u mužů si vysvětluji tím, že za touto stranou vidí především subjekt bojující za práva svobodného internetu, tedy představuje pro muže single-issue stranu s pro ně tak silným tématem, které zastiňuje ostatní. Jedná se však o domněnky, které je nutno podrobit další analýze. Zda má pohlaví vliv na podporu extrémních stran budu v rámci logistické regrese zkoumat v další části práce.

Volební preference dle pohlaví

		Muž	Žena	Celkem
SPOZ	N	25	10	35
	%	4,56%	1,71%	3,09%
	Adj. Std. Residua	2,78	-2,78	
ČSSD	N	58	105	163
	%	10,58%	17,92%	14,37%
	Adj. Std. Residua	-3,52	3,52	
DSSS	N	57	22	79
	%	10,40%	3,75%	6,97%
	Adj. Std. Residua	4,39	-4,39	
KSČM	N	45	37	82
	%	8,21%	6,31%	7,23%
	Adj. Std. Residua	1,23	-1,23	
TOP09	N	75	100	175
	%	13,69%	17,06%	15,43%
	Adj. Std. Residua	-1,57	1,57	
KDU-ČSL	N	13	47	60
	%	2,37%	8,02%	5,29%
	Adj. Std. Residua	-4,25	4,25	
ODS	N	88	112	200
	%	16,06%	19,11%	17,64%
	Adj. Std. Residua	-1,35	1,35	
SZ	N	21	41	62
	%	3,83%	7,00%	5,47%
	Adj. Std. Residua	-2,34	2,34	
VV	N	18	32	50
	%	3,28%	5,46%	4,41%
	Adj. Std. Residua	-1,78	1,78	
PIRÁTI	N	116	47	163
	%	21,17%	8,02%	14,37%
	Adj. Std. Residua	6,31	-6,31	
STAN	N	7	19	26
	%	1,28%	3,24%	2,29%
	Adj. Std. Residua	-2,21	2,21	
LIDEM	N	9	9	18
	%	1,64%	1,54%	1,59%
	Adj. Std. Residua	,1	-,1	
SSO	N	5	1	6
	%	0,91%	0,17%	0,53%
	Adj. Std. Residua	1,72	-1,72	
Jiná strana	N	11	4	15
	%	2,01%	0,68%	1,32%
	Adj. Std. Residua	1,95	-1,95	
Celkem	N	548	586	1134
	%	100%	100%	100%

Tabulka 19 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Pokračuji znázorněním výsledků dle geografické polohy školy, která je na úrovni NUTS2, protože územní jednotka NUTS2 byla jedním z kvótních kritérií. Chí-kvadrát test potvrdil závislost jednotlivých proměnných, ačkoli je třeba upozornit na poměrně velký podíl buněk (34,8), které mají očekávanou hodnotu nižší než 5.

Volební preference dle lokality na úrovni NUTS2

		NUTS2								Celkem
		Praha	Střední Čechy	Jihozápad	Severozápad	Severovýchod	Jihovýchod	Střední Morava	Moravskoslezsko	
SPOZ	N	1	9	3	3	4	6	4	4	34
	%	0,83%	5,56%	2,27%	2,42%	2,80%	3,51%	2,55%	2,72%	2,94%
	A.S.R	-1,44	2,12	-0,48	-0,36	-0,11	0,48	-0,31	-0,17	
ČSSD	N	10	26	17	17	25	20	26	30	171
	%	8,33%	16,05%	12,88%	13,71%	17,48%	11,70%	16,56%	20,41%	14,79%
	A.S.R	-2,11	0,49	-0,66	-0,36	0,97	-1,24	0,67	2,05	
DSSS	N	3	14	18	6	10	11	7	10	79
	%	2,50%	8,64%	13,64%	4,84%	6,99%	6,43%	4,46%	6,80%	6,83%
	A.S.R	-1,99	0,98	3,29	-0,93	0,08	-0,23	-1,27	-0,02	
KSČM	N	6	12	8	12	11	10	17	9	85
	%	5,00%	7,41%	6,06%	9,68%	7,69%	5,85%	10,83%	6,12%	7,35%
	A.S.R	-1,04	0,03	-0,60	1,05	0,17	-0,82	1,79	-0,61	
TOP09	N	42	27	22	14	22	13	20	18	178
	%	35,00%	16,67%	16,67%	11,29%	15,38%	7,60%	12,74%	12,24%	15,40%
	A.S.R	6,28	0,48	0,43	-1,34	0,00	-3,06	-0,99	-1,13	
KDU-ČSL	N	0	5	4	1	4	28	19	0	61
	%	0,00%	3,09%	3,03%	0,81%	2,80%	16,37%	12,10%	0,00%	5,28%
	A.S.R	-2,73	-1,34	-1,23	-2,36	-1,42	7,03	4,11	-3,06	
ODS	N	24	34	25	26	16	21	28	26	200
	%	20,00%	20,99%	18,94%	20,97%	11,19%	12,28%	17,83%	17,69%	17,30%
	A.S.R	0,83	1,34	0,53	1,14	-2,06	-1,88	0,19	0,13	
SZ	N	8	6	8	9	8	13	8	6	66
	%	6,67%	3,70%	6,06%	7,26%	5,59%	7,60%	5,10%	4,08%	5,71%
	A.S.R	0,48	-1,19	0,18	0,79	-0,06	1,16	-0,36	-0,91	
VV	N	2	5	5	6	4	13	7	9	51
	%	1,67%	3,09%	3,79%	4,84%	2,80%	7,60%	4,46%	6,12%	4,41%
	A.S.R	-1,55	-0,89	-0,37	0,25	-1,00	2,20	0,03	1,08	
PIRÁTI	N	19	18	19	22	26	26	8	26	164
	%	15,83%	11,11%	14,39%	17,74%	18,18%	15,20%	5,10%	17,69%	14,19%
	A.S.R	0,55	-1,21	0,07	1,20	1,46	0,41	-3,51	1,30	
STAN	N	2	3	1	1	10	1	7	4	29
	%	1,67%	1,85%	0,76%	0,81%	6,99%	0,58%	4,46%	2,72%	2,51%
	A.S.R	-0,62	-0,58	-1,37	-1,28	3,66	-1,74	1,68	0,18	
LIDEM	N	2	2	1	6	1	0	4	1	17
	%	1,67%	1,23%	0,76%	4,84%	0,70%	0,00%	2,55%	0,68%	1,47%
	A.S.R	0,19	-0,27	-0,72	3,30	-0,82	-1,73	1,21	-0,85	
SSO	N	1	1	0	0	1	0	0	3	6
	%	0,83%	0,62%	0,00%	0,00%	0,70%	0,00%	0,00%	2,04%	0,52%
	A.S.R	0,51	0,19	-0,88	-0,85	0,32	-1,02	-0,97	2,75	
Jiná strana	N	0	0	1	1	1	9	2	1	15
	%	0,00%	0,00%	0,76%	0,81%	0,70%	5,26%	1,27%	0,68%	1,30%
	A.S.R	-1,33	-1,57	-0,58	-0,51	-0,68	4,96	-0,03	-0,71	
	N	120	162	132	124	143	171	157	147	1156
	%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabulka 20 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Mimo SSO, kterou žáci zadávali jako název pro „jinou stranu“, tak nejčastěji se vyskytující výsledek 0 hlasů zaznamenala KDU-ČSL, a to ve dvou případech, konkrétně v Moravskoslezsku a Praze. Nejsilnější podporu by KDU-ČSL našla v NUTS2 Jihovýchod a Střední Morava, zatímco v jiných částech země byla jejich preference výrazně nižší.

TOP 09 se dařilo především v Praze a nedařilo v NUTS2 Jihovýchod, což koresponduje s celorepublikovými výsledky i na úrovni celé české populace a nejedná se tak o nijak překvapivý vývoj. DSSS získala velkou podporu v oblasti Jihozápad a také v NUTS Střední Čechy a naopak neúspěch by zaznamenala v Praze.

KSČM vykazala poměrně vyrovnané výsledky napříč všemi oblastmi, kdy v žádné oblasti nedosáhla hraniční hodnoty adjustovaných standardizovaných reziduí, jejich podpora byla v intervalu 5-10,83 %. Podpora KSČM bude zřejmě souviset více s dalšími sociálně-demografickými znaky než s geografickou polohou.

3.2. Vliv rodičovského prostředí

V této části práce jsou prezentovány a ověřovány data a hypotézy týkající se rodinného prostředí, rodičů a jejich preferencí. Už K. Jennings a R. Niemi (1974) poukazují na to, že podobnost názorů a stranických preferencí není shodná s tím, jak ji vnímají adolescenti. Adolescenti vnímají preference a názory trochu jiným způsobem, než tomu ve skutečnosti je. K. Jennings a R. Niemi byli schopni tento jev ověřit, protože v jejich výzkumu byli zahrnuti rovněž rodiče, a měli tak srovnání postojů rodičů, jak je vnímají adolescenti s tím, jak to ve skutečnosti je.

3.2.1. Třídní hlasování

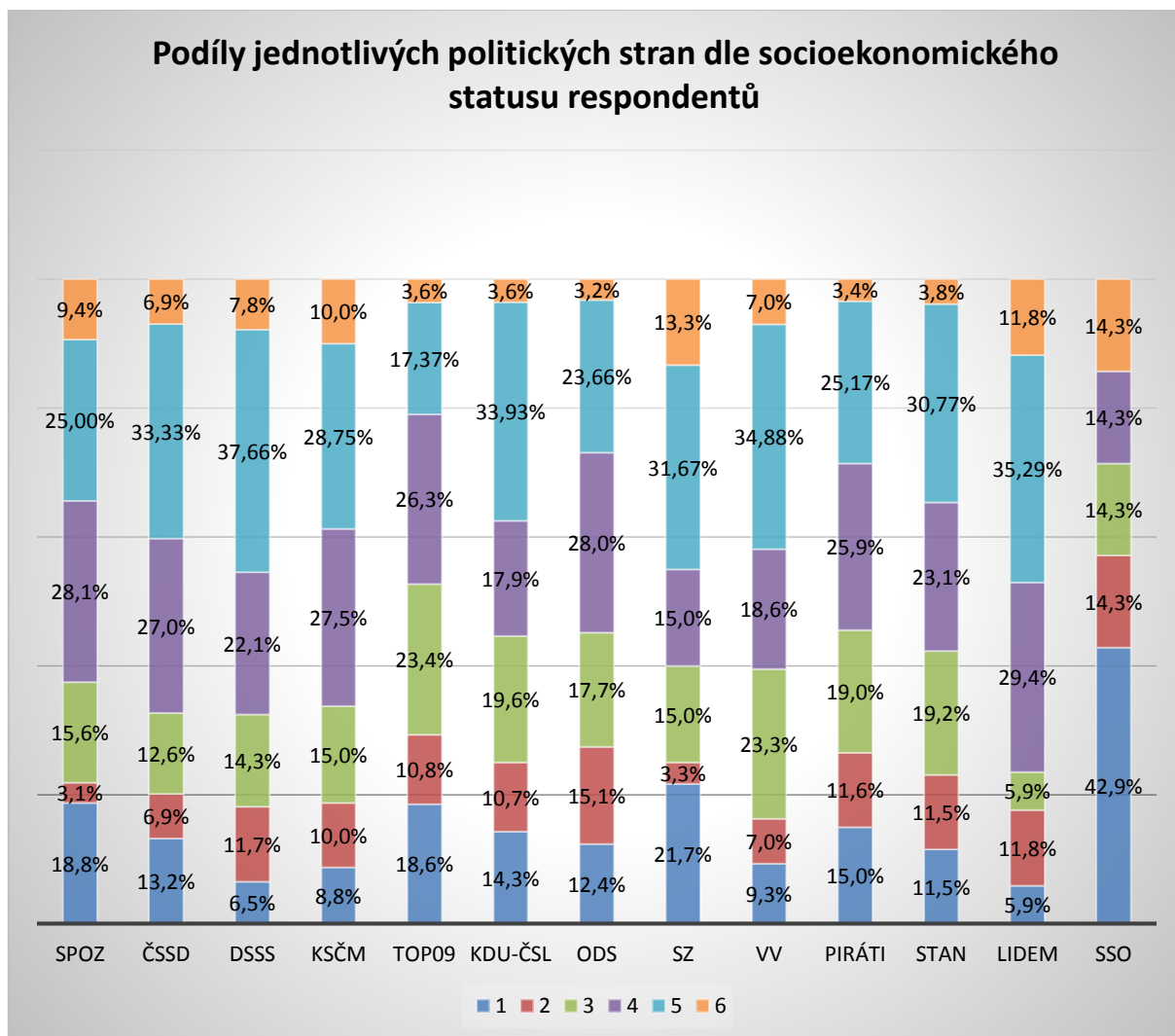
V této podkapitole ověřuji hypotézu, že *Sociální status adolescenta ovlivňuje jeho stranické preference*. Při výběru metody jsem se nechal inspirovat odborným článkem Michaela Smithe a Petra Matějů *Restratifikace české politiky. Vývoj třídně podmíněného volebního chování*, kteří využili logistické regrese s rozdělením dichotomické závisle proměnné na strany levicové a jiné. Pro potvrzení hypotézy očekávám, že sociální status rodiny bude mít pro volbu levicové strany nejsilnější vliv.

Problematickým faktorem by mohla být DSSS, která, ač svým názvem i ekonomickým programem, spadá spíše do levicového spektra, tak není tímto způsobem vnímána a v kontextu s DSSS se hovoří jako o pravicově extrémistické straně. Jejího předchůdce DS označují Martin Mareš a Petra Vejvodová za extrémní pravici (Mareš, Vejvodová 2010), nicméně v případě třídního hlasování je nutno stranu vnímat především v ekonomickém smyslu a tu DS měla a DSSS má velmi pro-sociální. Cílem této práce není analýza DSSS, a proto budou v této části představeny dva regresní modely, kde jeden bude zahrnovat všechny politické strany a z druhého bude pro svou možnou problematičnost DSSS vyřazena.

Pro přehled uvádím kontingenční tabulku č.21 se standardizovanými adjustovanými rezidui. Připomínám, že socioekonomický status nabývá hodnot 1-6, kdy 1 představuje nejvyšší sociální status a 6 nejnižší.

V grafu č.6 jsou znázorněny podíly respondentů dle jejich socioekonomického statusu. TOP 09 a ODS preferují adolescenti s vyšším sociálním statutem. Je zřejmé, že podporu respondentů pocházející z rodin s vyšším sociálním statutem disponují především TOP 09, ODS a KDU-ČSL a Piráti. Vysoký podíl podpory respondentů s vysokým sociálním statutem lze pozorovat především u SSO, nicméně zde je třeba připomenout velmi nízký počet respondentů

(6) a tak je velmi problematické z toho činit závěry, nicméně pro úplnost jsem se rozhodl znázornit i výsledek SSO.

Graf 5 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Velký podíl podpory respondentů z rodin s nižším sociálním statusem zaznamenaly především strany KSČM, ČSSD a LIDEM.

Na první pohled představuje specifický případ DSSS, kterou by volili žáci z rodin s nižším socioekonomickým statusem. Jedno vysvětlení v této otázce tkví v tom, že DSSS představuje extrémní stranu, která svou xenofobní rétorikou přitahuje především segment společnosti charakterizující nižší dosažené vzdělání a nižší příjmy. Druhou možností je výše uvedený argument spíše levicového zaměření v ekonomických otázkách, které by korespondovalo s předpokládanou třídní volbou.

Podíly preferencí jednotlivých politických stran dle socioekonomického statusu respondentů

		socioekonomický status rodiny						Celkem
		1	2	3	4	5	6	
SPOZ	N	6	1	5	9	8	3	32
	%	4,00%	0,91%	2,70%	3,38%	2,70%	4,84%	2,99%
	Adj. Std. Residua	0,78	-1,35	-0,26	0,43	-0,35	0,88	
ČSSD	N	21	11	20	43	53	11	159
	%	14,00%	10,00%	10,81%	16,17%	17,91%	17,74%	14,87%
	Adj. Std. Residua	-0,32	-1,52	-1,71	0,68	1,72	0,65	
DSSS	N	5	9	11	17	29	6	77
	%	3,33%	8,18%	5,95%	6,39%	9,80%	9,68%	7,20%
	Adj. Std. Residua	-1,98	0,42	-0,73	-0,59	2,03	0,78	
KSČM	N	7	8	12	22	23	8	80
	%	4,67%	7,27%	6,49%	8,27%	7,77%	12,90%	7,48%
	Adj. Std. Residua	-1,41	-0,09	-0,57	0,56	0,22	1,67	
TOP09	N	31	18	39	44	29	6	167
	%	20,67%	16,36%	21,08%	16,54%	9,80%	9,68%	15,62%
	Adj. Std. Residua	1,84	0,23	2,25	0,48	-3,25	-1,33	
KDU-ČSL	N	8	6	11	10	19	2	56
	%	5,33%	5,45%	5,95%	3,76%	6,42%	3,23%	5,24%
	Adj. Std. Residua	0,06	0,11	0,47	-1,25	1,07	-0,73	
ODS	N	23	28	33	52	44	6	186
	%	15,33%	25,45%	17,84%	19,55%	14,86%	9,68%	17,40%
	Adj. Std. Residua	-0,72	2,35	0,17	1,07	-1,35	-1,65	
SZ	N	13	2	9	9	19	8	60
	%	8,67%	1,82%	4,86%	3,38%	6,42%	12,90%	5,61%
	Adj. Std. Residua	1,75	-1,83	-0,49	-1,82	0,71	2,57	
VV	N	4	3	10	8	15	3	43
	%	2,67%	2,73%	5,41%	3,01%	5,07%	4,84%	4,02%
	Adj. Std. Residua	-0,91	-0,73	1,05	-0,97	1,08	0,34	
PIRÁTI	N	22	17	28	38	37	5	147
	%	14,67%	15,45%	15,14%	14,29%	12,50%	8,06%	13,75%
	Adj. Std. Residua	0,35	0,55	0,60	0,29	-0,74	-1,34	
STAN	N	3	3	5	6	8	1	26
	%	2,00%	2,73%	2,70%	2,26%	2,70%	1,61%	2,43%
	Adj. Std. Residua	-0,37	0,21	0,26	-0,22	0,36	-0,43	
LIDEM	N	1	2	1	5	6	2	17
	%	0,67%	1,82%	0,54%	1,88%	2,03%	3,23%	1,59%
	Adj. Std. Residua	-0,98	0,20	-1,26	0,44	0,71	1,06	
SSO	N	3	1	1	1	0	1	7
	%	2,00%	0,91%	0,54%	0,38%	0,00%	1,61%	0,65%
	Adj. Std. Residua	2,20	0,35	-0,21	-0,65	-1,64	0,96	
Jiná strana	N	3	1	0	2	6	0	12
	%	2,00%	0,91%	0,00%	0,75%	2,03%	0,00%	1,12%
	Adj. Std. Residua	1,10	-0,22	-1,59	-0,66	1,74	-0,86	
Celkem	N	150	110	185	266	296	62	1069
	%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabulka 21 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Aby bylo možné hypotézu potvrdit nebo vyvrátit je zapotřebí si definovat „levicové“ a „pravicové“ strany. Ačkoli se může často jednat v určitých případech o nejednoznačnou záležitost, budu hodnotit platnost hypotézy na případech, kde není o zařazení na pravo-levé škále zásadních pochyb a zároveň je zde dostatek variance pro potřeby analýzy. Jako levicové strany se dlouhodobě profilují a otevřeně to o sobě prohlašují ČSSD, KSČM, které ve své práci jako levicové zařazují i M. Smith a P. Matějů (2011). Já k těmto dvěma stranám řadím i SPOZ jako stranu, která se jednoznačně hlásí k levicové a prosociální politice (SPOZ 2013).

Do analýzy vstupuje 455 respondentů. Tento výrazný propad je dán nízkou četností odpovědí na volbu rodičů, jelikož významný podíl respondentů tuto informaci nezná, avšak existence dostatečné variance pro každý případ byla potvrzena s tím, že informace o volbě otce i matky byly dostupné v relativně stejném poměru s minimální četností 117 respondentů. Z důvodu výrazného úbytku respondentů bylo třeba přepočítat hodnoty vážení. Kromě dvou skupin respondentů, kde váhy dosáhly hodnot 2,25 respektive 2,84, mají váhy hodnoty nižší než dva. Interval spolehlivosti se zvýšil na hodnotu 4,6 %, což na úrovni 95% spolehlivosti a hovořit o reprezentativních výsledcích tak bude minimálně problematické.

Pro ověření vlivu proměnných na volbu levice jsem použil metodu krokové (stepwise) logistické regrese, na základě které jsem do finálního modelu logistické regrese zahrnul pouze tři proměnné: 1) volba otce, 2) volba matky a 3) vzdělání otce. Volba otce a volba matky byly překódovány stejně jako závisle proměnná, tedy pokud rodič volil ČSSD, KSČM nebo SPOZ, tak měl přiřazenu hodnotu 1, v případě jiné volby 0. Vzdělání otce jsem zahrnul do analýzy po tom, co se socioekonomický status ukázal jako statisticky nevýznamný. V tomto případě je nutno poukázat na to, že „vzdělání otce“ není úplně přesné, protože v případě, kdy otec zemřel, odstěhoval se nebo ho respondent z jiného důvodu nemá, tak měl odpovídat na vzdělání matky případně opatrovníka.

Před zahrnutím proměnných do analýzy bylo možné správně určit 73,09 % případů. Pro potvrzení účinnosti modelu je potřeba, aby model byl schopný vysvětlit o 25 % více případů, než které mohou být vysvětleny náhodou. Původní model mohl náhodně správně určit 60,7 % případů, kritickou hodnotu tak představuje vysvětlení 75,84 %. Po zahrnutí nezávislých proměnných model správně určí 86,93 % a lze tedy konstatovat, že model je užitečný.

Žádná z proměnných nemá hodnotu směrodatnou odchylku vyšší než dva, to znamená, že multikolinearita zde není problém.

Pro ověření validity testovaného modelu jsem vzorek náhodně rozdělil v poměru 60/40, kdy pravděpodobnost správného zařazení byla 83,02 % versus 85,39 %. Prezentovaný model lze považovat za validní. Kvalitu vhodnosti dat pro analýzu potvrzuje dostatečně vysoká hodnota (0,388) Hosmer a Lemeshow testu. Hodnota vysvětlené variance, která je u OLS modelů vyjádřena R^2 nelze z důvodu principu fungování logistické regrese aplikovat a interpretovat stejně. Kvalitu modelu testuji dle jednoho z nejužívanějších a nevhodnějších vzorců výpočtu tzv. pseudo R^2 , dle McFaddena (Hair 2009):

$$R^2_{\text{LOGIT}} = \frac{-2LL_{\text{null}} - (-2LL_{\text{model}})}{-2LL_{\text{null}}}$$

Pseudo R^2 znázorněného modelu je 0,40, podíl vysvětlené variance tak činí přibližně 40 %.

Volba levicové strany						
	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Volba matky	2,066	0,440	22,007	1	0,000	7,896
Volba otce	1,604	0,436	13,547	1	0,000	4,975
Vzdělání otce	-0,411	0,202	4,145	1	0,042	0,663
Konstanta	-1,550	0,639	5,883	1	0,015	0,212

Tabulka 22 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Volba otce, tedy možnost, že v minulých volbách volil levice zvyšuje šance volby levice u adolescenta o 397,48 %. U matky je vliv ještě silnější, kdy v případě, že matka volila v minulých volbách levice, zvyšuje šance volby levice u adolescenta o 689,64 %. Čím vyšší vzdělání otce, tím nižší šance volby levice u adolescenta, jelikož proměnná „vzdělání otce“ snižuje šance volby levice u potomka o 33,682 %.

Pro další analýzu jsem vyřadil respondenty, kteří by volili DSSS, a upravil proměnné u volby otce a matky, aby volba DSSS nijak nezasahovala do analýzy. V tomto případě pracuje model s 432 respondenty. Do výpočtu byly zahrnuty ty samé proměnné jako do předchozího modelu a opět byla aplikována postupná kroková metoda logistické regrese, na základě které jsem se rozhodl zařadit do finálního modelu tři proměnné: 1) volba otce, 2) volba matky a 3) druh navštěvované školy. Vzdělání otce rovněž vykazovalo signifikantní hodnotu, ale pouze v případě, kdy nebyla zahrnuta proměnná navštěvované školy. Z důvodu větší síly proměnné druhu školy jsem se rozhodl pracovat právě s ní.

Model bez zahrnutí nezávislých proměnných dokáže správně určit 71,21 % případů. Původní model mohl náhodně správně určit 58,9 % případů, kritickou hodnotu tak představuje vysvětlení 73,74 %. Po zahrnutí nezávislých proměnných model správně určí 87,12 %, aneb model je užitečný.

Žádná z proměnných nemá hodnotu směrodatné odchylky vyšší než dva, to znamená, že neexistuje problém s multikolinearitou. Validita testu byla opět dokazována rozdělením vzorku v poměru 60/40 s výsledkem 84,44 % versus 87,34 % správně zařazených případů, i tento model lze tedy považovat za validní. Hosmer Lemeshow test opět vykázal dostatečnou hodnotu (0,590) pro potvrzení vhodnosti dat. McFaddenovo pseudo R^2 vyšlo 0,42, což naznačuje 42 % vysvětlené variance.

Volba levicové strany (bez DSSS)

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Volba matky (levice)	2,274	0,479	22,507	1	0,000	9,718
Volba otce (levice)	1,549	0,472	10,786	1	0,001	4,708
Druh navštěvované školy	0,486	0,234	4,307	1	0,038	1,626
Konstanta	-3,590	0,519	47,854	1	0,000	0,028

Tabulka 23 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Při srovnání tohoto modelu s předešlým se ukazuje, že síla proměnné volby matky se zvýšila a v případě otce mírně snížila. Fakt, že otec v minulých volbách volil levici zvyšuje šance volby levice u adolescenta o 370,757 %. Volba levice u matky zvyšuje šance volby levice u adolescenta o 871,769 %. Zvýšení o každou jednotku¹² u druhu navštěvované školy zvyšuje šance, že bude adolescent volit levici o 62,578 %.

Přistoupím-li k hodnocení testované hypotézy, že *socio-ekonomický status adolescenta ovlivňuje jeho stranické preference*, musím konstatovat, že prostřednictvím logistické regrese se ji nepodařilo potvrdit. Rodinný socioekonomický status nebyl statisticky významný ani v jednom testovaném modelu. V modelu bez zahrnutí problematické DSSS se ukázal druh školy jako vlivný faktor, nicméně ani zdaleka ne tolik jako volba rodičů. Na tomto místě je třeba poukázat na to, že volba matky měla v tomto případě výrazně větší vliv než volba otce.

¹² Nnejnižší hodnotu mají gymnázia, druhou nejvyšší střední odborné školy a nejvyšší odborná učiliště.

Výsledky analýzy je třeba vnímat v kontextu sníženého počtu respondentů způsobeném nízkým počtem odpovědí na otázku, jak rodiče volili.

3.2.2. Shoda politických postojů

Z důvodu rozsahu dotazníku a předpokládanému velkému poměru odpovědí „nevím“ nebylo pro vyjádření postojů k politickým otázkám použita baterie otázek týkající se rodičů. K. Jennings a R. Niemi pracují i s odpověďmi rodičů a jsou tak schopni kontrolovat skutečné názory rodičů. Z důvodu chybějících dat použiji pro vyjádření perceptivní shody politických postojů umístění respondenta a jeho rodičů na škále levice-pravice.

Výhodou tohoto přístupu je, že každý respondent si sám představuje pod poměrně vágním pojmem „levice“ a „pravice“ něco jiného. Otázky na umístění na této škále byly v dotazníku položeny bezprostředně za sebou – nejprve na respondenta, následně otce a matku. Po tom, co respondent umístil na škále sebe, tak předpokládám, že umísťoval své rodiče vzhledem ke své osobě. Pojmy „levice“ a „pravice“, jak i otázka napovídala, se vztahují především k politice, respondent tak tímto umísťováním na škále určoval politické postoje svých rodičů vzhledem ke své osobě i jim navzájem. Vycházím z logiky, že čím více se lišily přidělené číselné hodnoty, tím více se z pohledu respondenta liší i jejich politické postoje.

Nejprve samotná prezentace umístění na levo-pravé škále. Výsledky jsou dostupné pouze pro 737 respondentů, jelikož 32 žáků otázku nevyplnilo a 679 jich odpovědělo „nevím“, tedy plných 46,89 % adolescentů buď neví, kam se na levo-pravé škále zařadit, anebo o tomto pojmu doposud neslyšelo. Jako pravděpodobnější připadá v úvahu druhá varianta, protože se dá očekávat, že pokud respondent neví, kam se zařadit, tak pravděpodobně zvolí středovou hodnotu, v tomto případě pět. Vzhledem k opětovnému citelnému propadu celkového počtu respondentů bylo třeba opět upravit hodnoty vah, aby byla zachována reprezentativita. Nicméně je třeba brát v úvahu, že snížení počtu respondentů zvýšilo interval spolehlivosti na 3,6 %.

Je zřejmé, že dívky mají větší sklon označovat střední hodnotu, která zde představuje hodnotu 5. Budeme-li považovat označení na hodnotách 1-4 za přiřazení sebesama k levici, pak levicový postoj vykazuje 22,02 % mužů a 20,98 % žen. Naproti tomu pokud budeme považovat označení v intervalu 6-9 za pravici, pak pravicovou pozici obsazuje 53,85 % mužů a 43,97 % žen. Je to dáno především ženskou tendencí stylizovat se do středu (35,06 % versus 24,14%).

Zařazení na levo-pravé škále dle pohlaví

		V souvislosti s politikou se často hovoří o levici a pravici. Kam byste na této stupnici zařadil/a Vy osobně, kde 1 znamená levici a 9 znamená pravici? (sebe)									
		levice	2	3	4	5	6	7	8	pravice	Celkem
Muž	N	14	14	22	33	91	33	62	46	62	377
	%	3,71%	3,71%	5,84%	8,75%	24,14%	8,75%	16,45%	12,20%	16,45%	100%
Žena	N	18	9	15	31	122	36	49	30	38	348
	%	5,17%	2,59%	4,31%	8,91%	35,06%	10,34%	14,08%	8,62%	10,92%	100%
Celkem	N	32	23	37	64	213	69	111	76	100	725
	%	4,41%	3,17%	5,10%	8,83%	29,38%	9,52%	15,31%	10,48%	13,79%	100%

Tabulka 24 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Vnímání pravice a levice v případě svých rodičů se rovněž liší dle pohlaví. Opět se potvrzuje větší tendence dívek označovat střední hodnotu. Bereme-li jako v předchozím případě rozdíly v levici (hodnoty 1-4) a pravici (hodnoty 6-9), pak muži zařazují matku na levici v 28,09 % a pravici v 48,69 %. Otce označují za levicově smýšlející v 29,81 % a pravicově v 52,80 %. V případě dívek nalezneme pouze minimální rozdíly, kdy matky zařazují na levici v 25,56 % a na pravici v 49,52 %. U otců je to 29,68 % v případě levice a 49,03 % u pravice.

Poměrně zajímavý je podíl mužů, kteří umisťují své otce za pravici v její nejzažší hodnotě (9), označují tak otce dokonce častěji než středovou hodnotou (5) 20,19 % versus 17,39 %. Je otázkou čím je způsobeno, že tak vysoký podíl mužů přiřazuje svému otci pozici extrémní pravice, tato otázka není cílem této práce, nicméně by mohla být předmětem dalšího výzkumu. Další hodnoty jsou uvedeny v tabulce č. 25 níže.

Vnímání otce a matky na levo-pravé škále dle pohlaví

	OTEC			Celkem	MATKA		
		muž	žena		muž	žena	Celkem
levice	N	17	18	35	12	19	31
	%	48,57%	51,43%	100%	38,71%	61,29%	100%
2	N	25	18	43	21	12	33
	%	58,14%	41,86%	100%	63,64%	36,36%	100%
3	N	31	30	61	24	28	52
	%	50,82%	49,18%	100%	46,15%	53,85%	100%
4	N	23	26	49	34	21	55
	%	46,94%	53,06%	100%	61,82%	38,18%	100%
5	N	56	66	122	72	78	150
	%	45,90%	54,10%	100%	48,00%	52,00%	100%
6	N	31	32	63	38	34	72
	%	49,21%	50,79%	100%	52,78%	47,22%	100%
7	N	41	33	74	49	44	93
	%	55,41%	44,59%	100%	52,69%	47,31%	100%
8	N	33	41	74	31	34	65
	%	44,59%	55,41%	100%	47,69%	52,31%	100%
pravice	N	65	46	111	43	43	86
	%	58,56%	41,44%	100%	50,00%	50,00%	100%
Celkem	N	322	310	632	324	313	637
	%	50,95%	49,05%	100%	50,86%	49,14%	100%

Tabulka 25 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Pro potřeby analýzy jsem vytvořil dvě proměnné shody politických postojů respondenta a rodiče, kde jedna je jednoduchým rozdílem mezi umístěním respondenta a rodiče a druhá je velice podobná, pouze s tím rozdílem, že pracuje s absolutními hodnotami, tedy není relevantní, zda respondent vzhledem ke své osobě umístil rodiče více na levici či pravici, ale samotná vzdálenost od své osoby.

Ukázalo se, že respondenti nejčastěji umísťovali sebe a své rodiče na pravo-levé škále stejně. V případě otce se jedná o 44,08 % a u matky dokonce 47,15 %. Výrazné rozdíly v umístění na škále se ukázaly být spíše výjimkami. Vezmeme-li v úvahu rozsah odchylky ± 1 , seznáme, že v případě otce sem spadá 69,89 % a v případě matky dokonce 73,60 % respondentů. Z těchto údajů můžeme vyvodit závěr, že samotní adolescenti považují politické názory ve velké shodě se svými rodiči. Více viz. tabulka č. 26, kde záporné hodnoty odpovídají umístění rodičů více na pravici od pozice respondenta a kladné na levici.

	Shoda postavení na levo- pravé škále respondenta a otce		Shoda postavení na levo- pravé škále respondenta a matky	
	N	%	N	%
-8	7	1,27	5	0,84
-7	2	0,27	0	0,00
-6	2	0,35	0	0,00
-5	3	0,53	4	0,72
-4	8	1,36	9	1,45
-3	16	2,77	10	1,63
-2	37	6,48	29	4,93
-1	76	13,15	78	13,27
shoda	254	44,08	277	47,15
1	73	12,65	77	13,17
2	50	8,58	53	9,08
3	16	2,82	21	3,64
4	23	3,91	17	2,96
5	3	0,50	3	0,59
6	5	0,88	1	0,23
7	0	0,00	1	0,10
8	2	0,41	1	0,23
Celkem	577	100	588	100

Tabulka 26 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Srovnáváme-li shodu umístění na levo-pravé škále respondenta vůči matce a otci, sledujeme, že při velmi podobném počtu odpovědí (577 versus 588) je průměr odchylky v případě otce 0,08 (při směrodatné odchylce 2,028) a matky 0,17 (při směrodatné odchylce 1,77), to může být ale dáno především větším podílem respondentů, kteří zařadili svého otce na pól krajní pravice.

Příhodnou otázkou je nakolik se percipovaná shoda v politických postojích odráží na politické preferenci adolescenta. Stejně tak jako shoda v politických názorech, tak i volená strana rodičů jsou zodpovídány respondentem. Dá se tedy očekávat, že pokud adolescent bude mít velmi podobné nebo shodné politické postoje jako rodič a zároveň zná jeho volební preference, tak bude mít tendenci volit stejnou politickou stranu. V případě, že by tomu tak nebylo, musel by mít mladý volič jiný zásadní důvod pro rozdílnou preferenci. Jeden z podnětů by mohly být osobnosti v dané straně, nebo další zatím nezodpovězené vlivy.

Malý podíl odpovědí v zařazení na vzdálenějších hodnotách této relativní vzdálenosti je dán dvěma dalšími faktory. Zaprvé, aby bylo dosaženo vyšších hodnot vzdálenosti, tak je nutné, aby se respondent sám zařadil dále od středu, protože v případě, kdy se zařadí do středu, tak přestože umístí svého rodiče na jednu z extrémních hodnot, tak stále nabude relativní vzdálenost maximální hodnoty čtyři. Zadruhé je velmi pravděpodobné, že pokud

adolescent s rodičem o politice nediskutuje, tak kromě toho, že nezná jeho názory, tak rovněž nebude velmi pravděpodobně znát jeho volební preference a navíc nebude znát pojmy levice a pravice a nebude tak schopen zařadit ani sebe, ani rodiče. Interpretace a zobecňování tabulky č.27 by tak bylo velmi problematické, nicméně cílem není prezentace odlišnosti zařazení na levo-pravé škále, ale využití této vzdálenosti jako proměnné potenciálně ovlivňující vliv na shodu volby s rodičem. Pro úplnost však prezentuji úplnou tabulku.

Kontingenční tabulka č. 27 znázorňuje shodu ve volbě s daným rodičem a jejich relativní vzdálenost v postojích. Těch, kteří by volili stejně jako otec a zároveň se dle nich shodují v politických postojích je 58,58 % oproti 52,41 % v případě matky. Respondentů, kteří se shodují v politických postojích, ale nevolí stejně jako otec je 33,8 % a u matky je to dokonce 41,05 %. Vysoká míra podílu je daná do značné míry velkým podílem respondentů, kteří se v postavení na levo-pravé škále shodují se svými rodiči.

Překvapivý je v případě otce větší podíl respondentů, kteří ačkoli zařadili otce pouze o jeden bod více na pravici, tak volí odlišně. U matky tento případ nepozorujeme.

		Shoda volební preference dle umístění respondenta a otce na levo-pravé škále			Shoda volební preference dle umístění respondenta a matky na levo-pravé škále		
		nevolí stejně jako otec	volí stejně jako otec	Celkem	nevolí stejně jako matka	volí stejně jako matka	Celkem
-8	N	3	1	4	2	1	3
	%	1,41%	0,59%	1,05%	1,05%	0,53%	0,80%
-7	N	0	0	0	0	0	0
	%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
-6	N	2	0	2	0	0	0
	%	0,94%	0,00%	0,52%	0%	0%	0%
-5	N	1	0	1	2	0	2
	%	0,47%	0,00%	0,26%	1,05%	0%	0,53%
-4	N	6	0	6	2	1	3
	%	2,82%	0,00%	1,57%	1,05%	0,53%	0,80%
-3	N	6	3	9	4	2	6
	%	2,82%	1,78%	2,36%	2,11%	1,07%	1,59%
-2	N	17	8	25	10	7	17
	%	7,98%	4,73%	6,54%	5,26%	3,74%	4,51%
-1	N	37	24	61	22	28	50
	%	17,37%	14,20%	15,97%	11,58%	14,97%	13,26%
Shoda	N	72	99	171	78	98	176
	%	33,80%	58,58%	44,76%	41,05%	52,41%	46,68%
1	N	20	26	46	27	35	62
	%	9,39%	15,38%	12,04%	14,21%	18,72%	16,45%
2	N	22	5	27	24	10	34
	%	10,33%	2,96%	7,07%	12,63%	5,35%	9,02%
3	N	9	1	10	6	2	8
	%	4,23%	0,59%	2,62%	3,16%	1,07%	2,12%
4	N	14	2	16	10	3	13
	%	6,57%	1,18%	4,19%	5,26%	1,60%	3,45%
5	N	0	0	0	1	0	1
	%	0%	0%	0%	0,53%	0%	0,27%
6	N	3	0	3	2	0	2
	%	1,41%	0,00%	0,79%	1,05%	0%	0,53%
7	N	0	0	0	0	0	0
	%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
8	N	1	0	1	0	0	0
	%	0,47%	0,00%	0,26%	0%	0%	0%
Celkem	N	213	169	382	190	187	377
	%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabulka 27 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Pro ověření nezávislosti těchto skupin jsem použil t-test, kde dělicí proměnnou bylo, zda adolescent volil nebo nevolil stejně jako jeho otec a v druhém případě matka. Druhou proměnnou byla shoda politických postojů vyjádřená na levo-pravé škále. V obou případech se ukázal test jako statisticky nevýznamný¹³. Pro zjištění míry vztahu byl použit Spearmanův

¹³ Výsledek t-testu: otec: Sig. (2-tailed)= 0,759; matka Sig. (2-tailed)= 0,418.

korelační koeficient. Proměnná míry shody postoje byla použita bez ohledu na směr zařazení, aby nabývala pouze kladných hodnot a představovala pouze hodnotu relativní vzdálenosti bez ohledu na směr.

Při pohledu na korelační matici je zřejmé, že velmi často dochází k situaci, kdy respondent má shodnou volební preferenci s rodiči navzájem a můžeme předpokládat, že rodina často volí shodně, tento předpoklad bude ověřován v další části práce. Síla vztahu mezi shodnou volbou a shodným umístěním na levo-pravé škále je spíše slabší.

Spearmanův R	Volba jako matka	Míra (ne)shody postoje s otcem	Míra (ne)shody postoje s matkou
Volba jako otec	0,809**	-0,286**	-0,171*
Volba jako matka		-0,263**	-0,240**
Míra (ne)shody postoje s otcem			0,680**

Tabulka 28 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

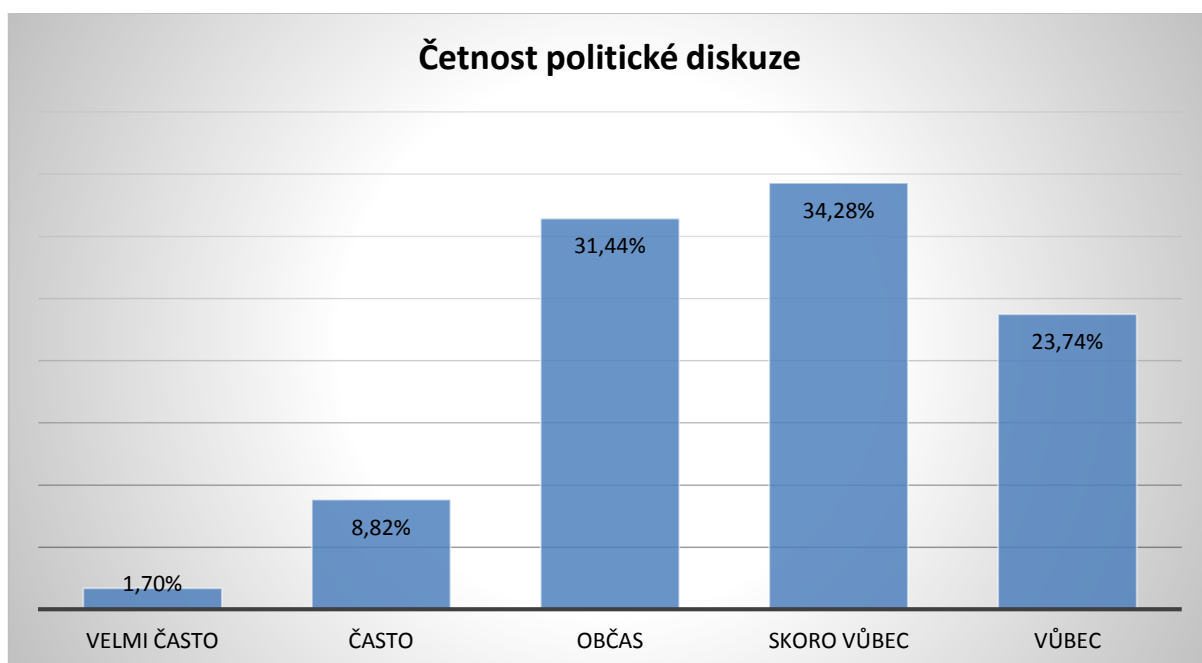
Výsledky t-testů a korelační matice implikují, že shoda v politických postojích, v tomto případě vyjádřená umístěním na levo-pravé škále, nemůže uspokojivě vysvětlit shodu ve volebních preferencích adolescenta a jeho rodičů.

Ačkoli adolescent sám vymezuje sebe a své rodiče na levo-pravé škále, která má odrážet názorový postoj, tak to neodpovídá jejich shodě ve volebních preferencích. Můžeme z toho vyvodit závěr, že absolutní shoda v politických postojích není pro volbu adolescenta určující.

3.2.3. Politická diskuze

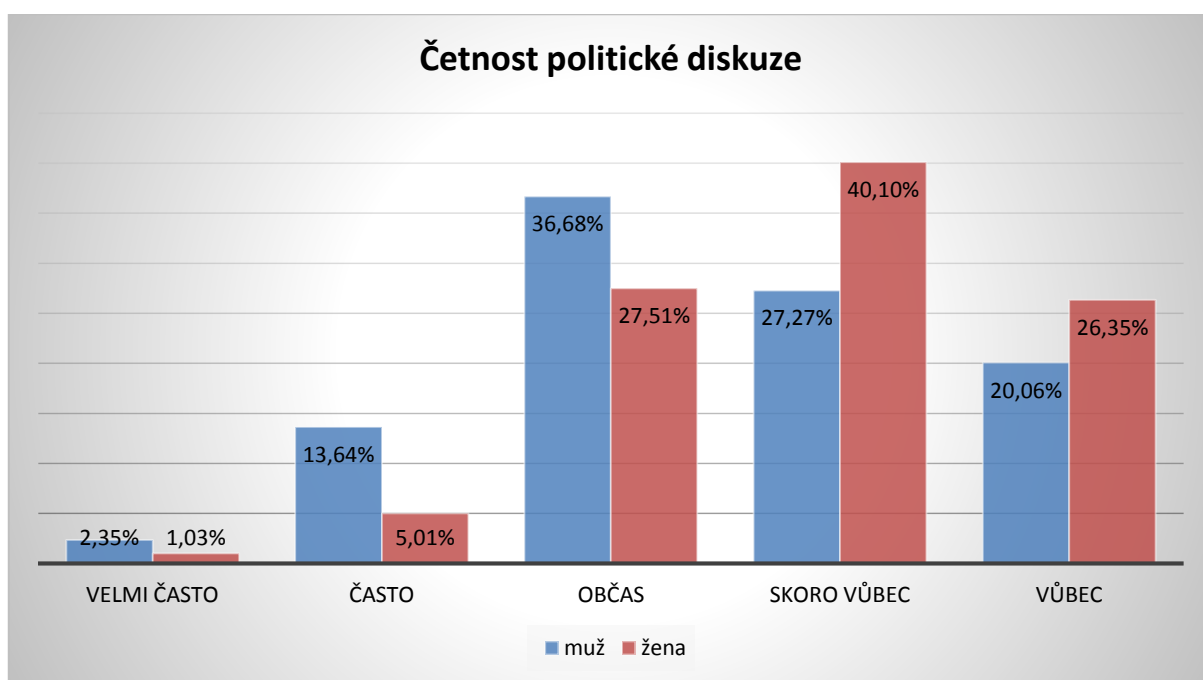
Vzhledem k dosavadnímu výzkumu shrnutém v první kapitole je zřejmé, že již samotná přítomnost diskuze výrazně ovlivňuje vývoj politické socializace. V této podkapitole se blíže zaměřím na politickou diskuzi s rodiči a jejímu vlivu na politické preference adolescenta.

Politické diskuzi byly věnovány tři otázky: 1. jak často respondent diskutuje o politice, 2. kde se o politice baví nejčastěji a 3. s kým se o politice baví nejčastěji. Z grafu č.7 je zřejmé, že většina žáků (58,02 %) skoro vůbec nebo vůbec o politice nediskutuje. Těch, kteří diskutují velmi často, je opravdu málo (1,69 %). Zdá se, že adolescenti se v tomto věku o politiku příliš nezajímají, pouze 10,53 % jich diskutuje velmi často nebo často.

Graf 6 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Hledáme-li rozdíly mezi pohlavími, tak se ukazuje, že muži diskutují o politice více než ženy. V případě kdy respondenti diskutují velmi často nebo často činí agregovaný rozdíl mezi muži a ženami 9,95% bodů, a to je poměrně hodně. Souhrnný rozdíl mezi muži a ženami v případě odpovědi, že vůbec nebo skoro vůbec nediskutují o politice činí 19,12% bodů. Podnětem k dalšímu výzkumu by mohlo být právě zjištění, proč ženy v adolescentním věku diskutují méně často než muži.

Graf 7 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Při hledání rozdílu mezi respondenty na základě druhu školy nelze hovořit o velkém překvapení, obecně nejčastěji diskutují žáci gymnaziálních oborů a naopak nejméně žáci odborných učilišť, tedy tak, jak se předpokládalo v potvrzené hypotéze, že *žáci gymnaziálních oborů diskutují o politice častěji než žáci odborných učilišť nebo středních odborných škol.*

Četnost politické diskuze dle navštěvovaného druhu školy

		Gymnázium	Střední odborná škola	Odborné učiliště	Celkem
Velmi často	N	6	13	6	25
	%	1,81%	1,75%	1,63%	1,7%
	Adj. Std. Residua	0,12	0,05	-0,18	
Často	N	33	64	30	127
	%	9,97%	8,63%	8,15%	8,8%
	Adj. Std. Residua	0,85	-0,26	-0,52	
Občas	N	131	224	98	453
	%	39,58%	30,19%	26,63%	31,4%
	Adj. Std. Residua	3,63	-1,05	-2,30	
Skoro vůbec	N	107	271	116	494
	%	32,33%	36,52%	31,52%	34,3%
	Adj. Std. Residua	-0,85	1,85	-1,29	
Vůbec	N	54	170	118	342
	%	16,31%	22,91%	32,07%	23,7%
	Adj. Std. Residua	-3,61	-0,76	4,35	
Celkem	N	331	742	368	1441
	%	100%	100%	100%	100%

Tabulka 29 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Přistoupím k přehledu, jak často diskutují potenciální voliči jednotlivých politických stran, tedy ti, kteří vyjádřili těmto stranám své preference. Vůbec nediskutují především voliči DSSS, SZ, TOP 09 a ODS, kde tento údaj uvedlo více jak 20 % potenciálních voličů dané strany. Velmi slabá četnost politické disku u ODS stojí za zmínku především v kontextu významné podpory. ODS, která získala nejvíce preferencí je podporována mladými, kteří v 59,50 % (to je o 9,5% bodů více, než např. u druhé ČSSD) skoro vůbec nebo vůbec nediskutují. Naopak velmi často a často diskutují voliči Pirátů a dále SPOZ a SSO, ale u nich je třeba upozornit na nízký počet respondentů.

Četnosti politické diskuze dle preferované politické strany

		Velmi často	Často	Občas	Skoro vůbec	Vůbec	Celkem
SPOZ	N	1	6	14	11	3	35
	%	4,55%	5,22%	3,44%	2,77%	1,40%	3,03%
	A.R.S.	0,42	1,44	0,60	-0,37	-1,55	
ČSSD	N	1	18	67	56	30	172
	%	4,55%	15,65%	16,46%	14,11%	13,95%	14,88%
	A.R.S.	-1,38	0,25	1,11	-0,53	-0,42	
DSSS	N	1	9	28	23	19	80
	%	4,55%	7,83%	6,88%	5,79%	8,84%	6,92%
	A.R.S.	-0,44	0,4	-0,04	-1,09	1,23	
KSČM	N	3	9	30	27	14	83
	%	13,64%	7,83%	7,37%	6,80%	6,51%	7,18%
	A.R.S.	1,18	0,28	0,19	-0,36	-0,42	
TOP09	N	3	12	65	61	38	179
	%	13,64%	10,43%	15,97%	15,37%	17,67%	15,48%
	A.R.S.	-0,24	-1,58	0,34	-0,08	0,98	
KDU-ČSL	N	1	7	26	21	7	62
	%	4,55%	6,09%	6,39%	5,29%	3,26%	5,36%
	A.R.S.	-0,17	0,36	1,14	-0,08	-1,52	
ODS	N	3	20	58	73	46	200
	%	13,64%	17,39%	14,25%	18,39%	21,40%	17,30%
	A.R.S.	-0,46	0,03	-2,02	0,71	1,76	
SZ	N	1	3	21	19	20	64
	%	4,55%	2,61%	5,16%	4,79%	9,30%	5,54%
	A.R.S.	-0,21	-1,45	-0,41	-0,81	2,68	
VV	N	1	2	16	24	6	49
	%	4,55%	1,74%	3,93%	6,05%	2,79%	4,24%
	A.R.S.	0,07	-1,4	-0,38	2,2	-1,17	
PIRÁTI	N	4	23	57	59	22	165
	%	18,18%	20,00%	14,00%	14,86%	10,23%	14,27%
	A.R.S.	0,53	1,85	-0,19	0,41	-1,88	
STAN	N	0	2	10	13	4	29
	%	0%	1,74%	2,46%	3,27%	1,86%	2,51%
	A.R.S.	-0,76	-0,56	-0,08	1,2	-0,67	
LIDEM	N	1	1	6	7	2	17
	%	4,55%	0,87%	1,47%	1,76%	0,93%	1,47%
	A.R.S.	1,21	-0,56	0,01	0,6	-0,73	
SSO	N	1	2	1	1	1	6
	%	4,55%	1,74%	0,25%	0,25%	0,47%	0,52%
	A.R.S.	2,65	1,92	-0,95	-0,91	-0,12	
Jiná strana	N	1	1	8	2	3	15
	%	4,55%	0,87%	1,97%	0,50%	1,40%	1,30%
	A.R.S.	1,36	-0,43	1,48	-1,72	0,14	
Celkem	N	22	115	407	397	215	1156
	%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabulka 30 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Po četnosti diskuze se zaměřím na to, kde se mladiství diskutují o politice nejčastěji. Jelikož v této práci testován především vliv rodičů, tak je třeba se ptát do jaké míry se odehrává politická diskuze s rodiči, respektive doma. Respondenti měli na výběr pět míst¹⁴, kde bylo předpokládáno, že by mohla politická diskuze probíhat nejčastěji.

Adolescenti seřazovali místa dle toho, kde diskutují o politice od 1 (nejčastěji) do 5 (nejméně často). Největší podíl respondentů určil jako nejčastější místo politické diskuze internetové prostředí, které může znamenat například internetové diskuze pod články, prostředí sociálních sítí nebo chatování. Naopak největší podíl nejméně častého prostředí pro diskuzi adolescenti určovali hospodu. Vzhledem k věku respondentů nepředpokládám, že by hospody nenavštěvovali, avšak je třeba vzít tuto variantu rovněž v úvahu. Příliš diskuze neprobíhá ani na návštěvách u známých.

Prvenství internetu v tomto ohledu může mít několik příčin. Internetové prostředí a sociální sítě jsou fenomén, který respondentům umožňuje diskutovat v relativní anonymitě a bezpečí. Rovněž je možno diskutovat s lidmi názorově spřízněnými, nebo naopak s opačnými názory, ale z jiné části republiky bez obav z toho, že vyjádření politického názoru nějakým způsobem ovlivní chování blízkého okolí respondenta vůči němu. Další možností, kterou internetové prostředí nabízí je kontakt s osobnostmi a lidmi, které by pro ně bylo jinak téměř nemožné v běžném životě potkat a diskutovat s nimi. Nesmíme rovněž přehlížet fakt, že mladí tráví na internetu stále více času.

Dle celkových agregovaných výsledků žáci průměrně nejčastěji o politice diskutují na internetu a ve škole, domov je na třetím místě následován návštěvou u známých a hospoda je úplně na konci. Podrobněji viz tabulka č. 31.

Prosím, seřadte místa (od 1 do 5), kde se o politice bavíte nejčastěji

	N	Průměr	Směrodatná odchylka	Medián
Hospoda	1335	3,41	1,508	3,65
Škola	1349	2,76	1,355	2,68
Domov	1350	3,03	1,411	3,07
Návštěva u známých	1348	3,18	1,252	3,24
Internet	1350	2,61	1,415	2,41

Tabulka 31 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

¹⁴ Hospoda, škola, domov, návštěva u známých, internet.

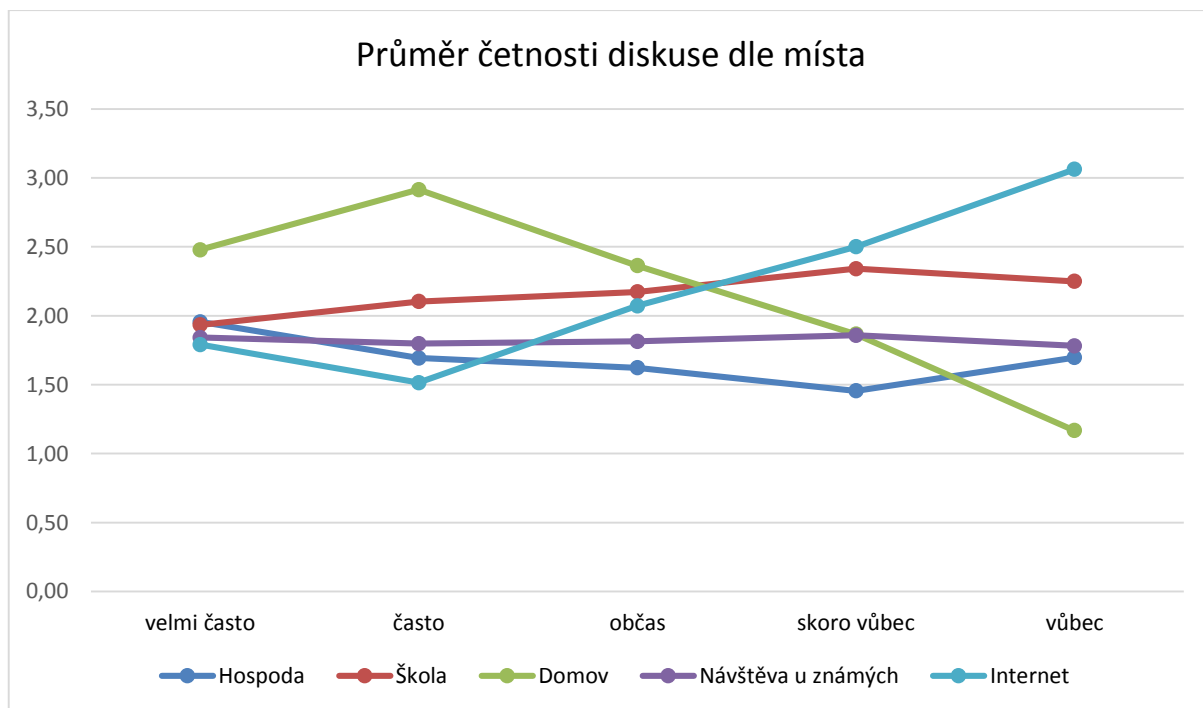
V případě, kdy začneme rozlišovat četnost politické diskuse obecně a četnost diskuse dle místa, můžeme sledovat, že původní agregované výsledky mohou působit zavádějícím dojmem. V níže uvedeném grafu jsou uvedeny hodnoty pro každé místo zvlášť dle celkové četnosti diskuse. Pro lepší interpretovatelnost jsem vždy průměr odečetl od čísla pět, v grafu tedy není znázorněno pořadí, nýbrž hodnoty v intervalu od jedné do čtyř, kde čím vyšší numerická hodnota tím vyšší průměr pro dané místo a frekvenci diskuse.

Nejnižší počet případů je 66 v případě kombinace odpovědi „velmi často“ a „návštěva u známých“. Ani celkových 327 odpovědí u „velmi často“ není pro analýzu ideální, ale pro pouhou prezentaci aritmetických průměrů dostačující.

Prosím, seřadte místa (od 1 do 5), kde se o politice bavíte nejčastěji

Podíl celkového N	Velmi často	Často	Občas	Skoro vůbec	Vůbec
Hospoda	1,63%	9,20%	32,00%	34,01%	23,16%
Škola	1,62%	9,10%	31,84%	34,21%	23,24%
Domov	1,62%	9,22%	32,03%	34,09%	23,04%
Návštěva u známých	1,62%	9,19%	31,90%	34,09%	23,21%
Internet	1,62%	9,09%	32,04%	34,05%	23,20%

Tabulka 32 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Graf 8 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Pokud adolescenti diskutují velmi často, často nebo občas, tak je to především doma. To ukazuje na význam rodinného prostředí pro politickou diskusi. Na druhém místě je škola, která potvrzuje empirický předpoklad důležitosti školního prostředí pro politickou socializaci.

V kontextu vlivu rodičů je určující nakolik politická diskuze s konkrétním rodičem koresponduje s adolescentovou volbou. Předpoklad zní, že čím častější bude diskuze s rodičem, tím větší pravděpodobnost, že bude adolescent volit jako rodič.

Respondenti seřazovali (1-6) s kým se o politice baví nejčastěji, kdy na výběr měli otce, matku, sourozence, prarodiče, spolužáka, kamaráda. V grafu níže prezentuji jejich zařazení s tím, že jsem opět průměr odečetl od čísla šest a v grafu tedy není znázorněno pořadí, nýbrž hodnoty v intervalu od jedné do pěti, kde čím vyšší numerická hodnota tím vyšší průměr pro danou osobu a četnost diskuse.

Z grafu č.10 je zřejmé, že nejčastěji se adolescenti baví o politice s kamarády, rodiče jsou rovněž častými partnery pro politickou diskusi a poměrně vysoké hodnoty v rámci četnosti „velmi často“ dosáhl i spolužák/spolužačka. Pokud tedy adolescenti diskutují o politice velmi často, tak je to nejčastěji s kamarádem či spolužákem. Dále se již rozdíl v průměrech poměrně stírají, je ale zřetelné, že u těch, kteří diskutují o politice často nebo občas, tak se baví s rodiči.

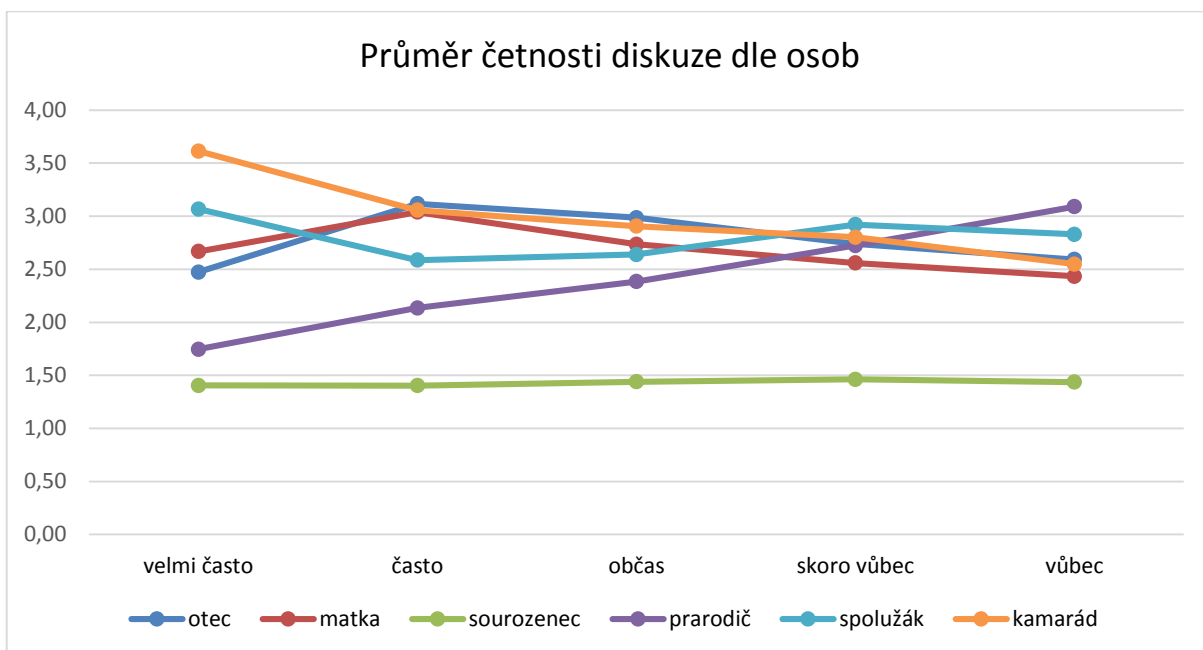
Naopak sourozenci dopadli v ohledu četnosti diskuse tristně. Při pohledu na počet případů nelze mluvit o žádném zásadním propadu, ačkoli by se dalo předpokládat, že ne každý má sourozence, nicméně si propad vysvětlují nevhodně položenou otázkou. Není totiž zřejmé, zda respondent se sourozencem o politice nediskutuje, protože jeden nebo oba nemají zájem, nebo je sourozenec příliš mladý na politickou diskusi, nebo naopak starý a již spolu nesdílí společnou domácnost.

Nejnižší počet případů je 22 v případě kombinace odpovědi „velmi často“ a „matky“. Celkových 132 odpovědí u „velmi často“ je poměrně málo, ale pro pouhou prezentaci aritmetických průměrů dostačující.

Podíl celkových N pro každou osobu dle četnosti diskuse

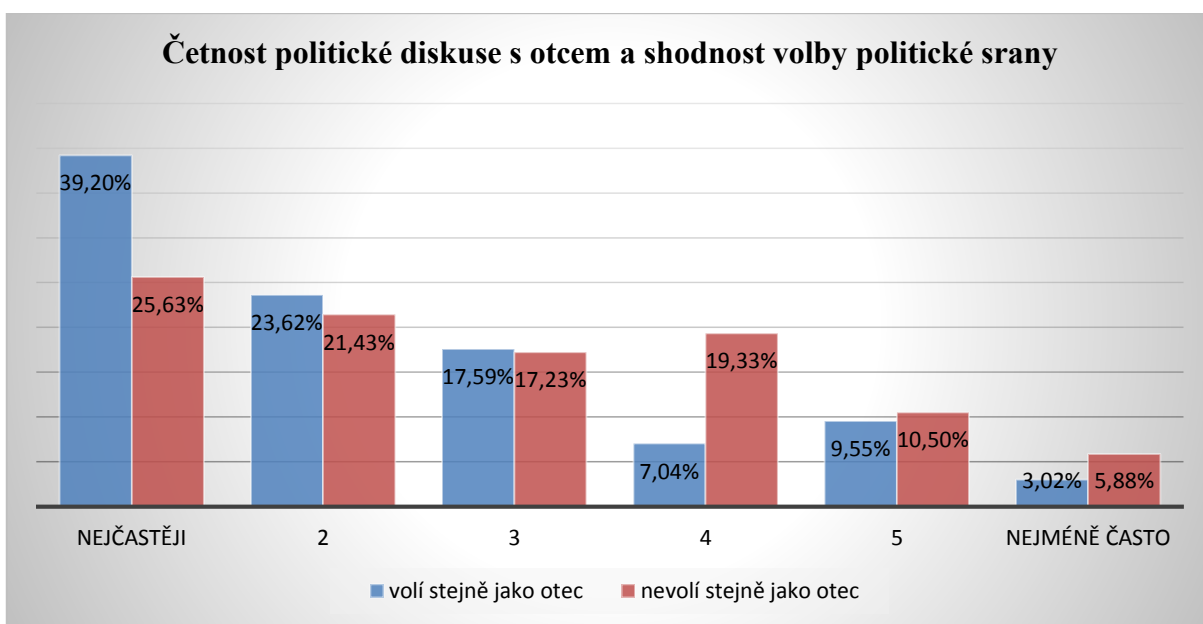
	velmi často	často	občas	skoro vůbec	vůbec
otec	1,78%	9,56%	32,84%	34,69%	21,14%
matka	1,68%	9,44%	32,75%	34,64%	21,48%
sourozenec	1,71%	9,40%	32,57%	34,54%	21,77%
prarodič	1,75%	9,24%	32,39%	34,94%	21,67%
spolužák	1,72%	9,26%	32,67%	34,79%	21,56%
kamarád	1,72%	9,39%	32,66%	34,90%	21,34%

Tabulka 33 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

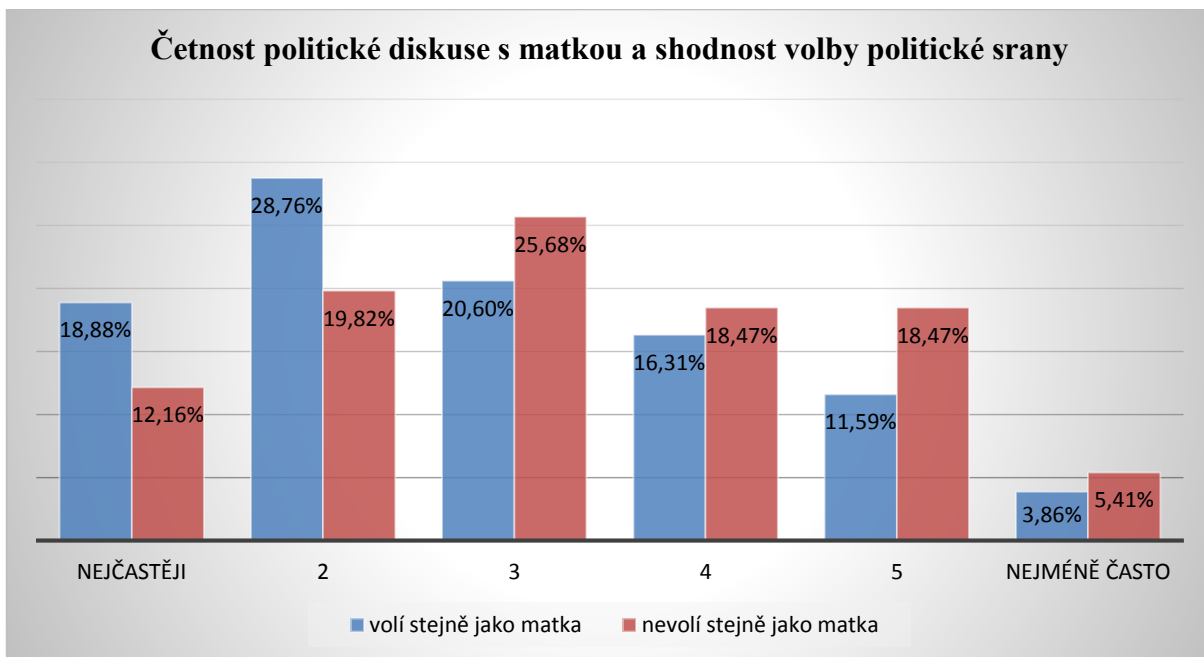

Graf 9 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Vezmeme-li podíl na celkové četnosti diskuse u proměnné, jenž vyjadřuje shodu s rodičovou volbou, tak pokud adolescent volil shodně jako otec, tak ho rovněž v 39,20 % případů označil za osobu s kterou se o politice baví nejčastěji. Předpoklad se naplnil v případě matky i otce. Pokud byl otec označen mezi prvními třemi nejčastěji diskutujícími, tak byla respondentova volba výrazně shodnější než v případech, kdy respondent s otcem tak často nediskutoval. U matky jsou závěry obdobné s tím rozdílem, že u ní je žádoucí, aby byla mezi prvními dvěma nejčastěji diskutujícími, aby převažovala shodná volba.

Graf 10 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Graf 11 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Hypotézu, že vyšší četnost diskuze s rodičem bude mít pozitivní vliv na shodnou volební preferenci, tak můžeme v obou případech potvrdit.

3.3. Přímý vliv rodičů

V této části práce ověřuji jednu z hypotéz, kterou K. Jennings s R. Niemim zamítli, tedy význam emočního vztahu v přebírání politických hodnot a preferencí mezi rodiči a potomky.

Jedním z primárních údajů je informace o podílu mladých, kteří vůbec mají povědomí o tom, koho jejich rodiče volí. Tento fakt byl zjišťován separovanými otázkami na otce a matku. V případě otce uvedlo 9,25 %, že se jich tato otázka netýká, tedy otce nemají nebo s nimi nežije ve společné domácnosti. 2,43 % respondentů tuto otázku nevyplnilo a 55,68 % neví. 32,64 % mladých ví, kterou stranu jeho otec v minulých volbách volil.

U matky zaznamenalo, že se jich tato otázka netýká 8,02 %, nevyplněnou ponechalo tuto otázku 2,03 % a 53,32 % respondentů nezná volbu své matky. 36,63 % zná volební preferenci své matky, to je o 3,99% bodů více než v případě otce. 31,41 % ze všech respondentů zná volební preference obou rodičů. Zbytek respondentů buď zná volební preferenci pouze jednoho z nich, ani jednoho z rodičů nebo aspoň na jednu z těchto otázek neodpovědělo či uvedlo, že se jich netýká.

Z kontingenční tabulky č.34 je zřejmé, že v případě, kdy adolescent deklaruje, že zná volební preferenci pouze jednoho z rodičů, tak je to cca dvakrát častěji volební preference matky (6,41 %) než otce (3,52 %).

Znalost volební preference rodičů					
			Preference matky		Celkem
			Nezná	Zná	
Preference otce	Nezná	N	751	82	833
		% celkem	58,67%	6,41%	65,08%
	Zná	N	45	402	447
		% celkem	3,52%	31,41%	34,92%
Celkem	N	796	484	1280	
	% celkem	62,19%	37,81%	100%	

Tabulka 34 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

3.3.1. Znalost rodičovy preference

Dříve než přistoupím k analýze shody volební preference adolescenta a rodiče, tak se zaměřím na to, zda lze identifikovat proměnné, které mají vliv na to, že adolescent vůbec zná rodičovu volbu, protože více jak dvě třetiny adolescentů tuto informaci nezná. Předpokládám, že zásadní vliv bude mít četnost politické diskuze s rodičem a samotný zájem o politiku. Pro tuto analýzu volím metodu postupné krokové logistické regrese, kde závislá proměnná nabývá hodnot: 1 = zná rodičovu volbu a 0 = nezná rodičovu volbu. Pro každého z rodičů bude vytvořen samostatný regresní model a do analýz budou zařazeni pouze ti respondenti, kteří s daným rodičem žijí.

Do finálního modelu logistické regrese vstupují čtyři proměnné: 1) druh navštěvované školy, 2) četnost politické diskuze, 3) četnost politické diskuze s otcem a 4) pohlaví. Socioekonomický status, vzdělání otce, přítomnost politicky aktivního člena rodiny ani úplnost rodiny se neukázaly jako statisticky významné proměnné. Další testované proměnné, které jsem vyřadil z důvodu statistické nevýznamnosti se týkaly rovněž emočního vztahu vůči otci a výchovného řízení otce. Velikost sídla, z kterého respondent pochází se ukázala jako statisticky významný faktor, avšak síla této proměnné byla takřka nulová, a proto jsem ji z analýzy rovněž vyřadil.

Model bez začlenění nezávislých proměnných byl schopen správně určit 57,56 % případů. 63,93 % je hraniční hodnota užitečnosti, vytvořený model je schopen správně zařadit 67 % případů a lze ho tak považovat za užitečný.

Pro ověření validity testovaného modelu jsem vzorek náhodně rozdělil v poměru 60/40, kdy pravděpodobnost správného zařazení byla 66,88 % versus 67,38 %. Multikolinearita byla zamítnuta a hodnota Hosmer a Lemeshow testu (0,787) potvrdila vhodnost dat pro analýzu. Kvalitu modelu testuji dle McFaddenova pseudo R^2 , jenž v tomto případě nabývá hodnoty 0,169, tedy lze hovořit o cca 16,9 % vysvětlené variance.

Znalost otcovy preference

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Druh školy	-0,560	0,110	25,976	1	0,000	0,571
Četnost diskuze	0,496	0,099	25,362	1	0,000	1,643
Politická diskuze s otcem	0,280	0,045	38,890	1	0,000	1,323
Pohlaví	-0,519	0,151	11,865	1	0,001	0,595
Konstanta	-0,926	0,503	3,387	1	0,066	0,396

Tabulka 35 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Zvýšení o jednotku u druhu navštěvované školy sníží šance toho, aby adolescent znal otcovu volební preference o 42,89 %, jinými slovy gymnazisté mají větší šanci znát otcovu volební preference než ti navštěvující střední odborné školy, nebo dokonce odborná učiliště. Další proměnnou, která snižuje šance toho, že bude potomek znát otcovu preference je pohlaví, kdy v případě dívky se šance snižuje o 40,51 %. Proměnné, které naopak zvyšují šanci na získání informace otcovi volební preference jsou četnost diskuze obecně (64,28 %) a četnost diskuze s otcem, kdy je otec ten s kterým potomek diskutuje o politice především (32,27 %).

Zaměříme-li se na to, které proměnné přispívají ke znalosti matčiny volební preference, zahrnul jsem do modelu logistické regrese čtyři proměnné: 1) druh navštěvované školy, 2) zájem o politiku, 3) četnost politické diskuze s matkou a 4) socio-ekonomický status. Ostatní proměnné nebyly statisticky významné.

Model bez začlenění nezávislých proměnných byl schopen správně určit 59,32 % případů. 64,67 % je hraniční hodnota užitečnosti, vytvořený model je schopen správně zařadit 68,22 % případů a lze ho tak považovat za užitečný.

Pro ověření validity testovaného modelu jsem vzorek náhodně rozdělil v poměru 60/40, kdy pravděpodobnost správného zařazení byla 65,98 % versus 68,02 %. Prezentovaný model lze považovat za validní a bez přítomnosti multikolinearity. Hosmer a Lemeshow test vykázal hodnotu 0,408, která potvrzuje vhodnost dat pro analýzu. Kvalitu modelu testuji dle MacFaddenova pseudo R^2 , jenž v tomto případě nabývá hodnoty 0,123, lze tak hovořit o cca 12,3 % vysvětlené variance.

Znalost otcovy preference						
	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Druh školy	-0,424	0,103	17,060	1	0,000	0,655
Zájem o politiku	0,861	0,101	72,533	1	0,000	2,366
Politická diskuze s matkou	0,164	0,046	12,910	1	0,000	1,178
Socio-ekonomický status	0,177	0,047	14,257	1	0,000	1,194
Konstanta	-2,360	0,393	36,127	1	0,000	0,094

Tabulka 36 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Stejně tak jako v případě otce, tak i u matky snižuje proměnná druh navštěvované školy šance toho, aby adolescent znal matčinu volební preference se snižuje s každou změnou jednotky o 34,54 %. Nejsilnější vliv měla proměnná „zájem o politiku“, která s každou změnou o jednotku zvyšuje šance o 136,60 %. Podobně jako u otce, tak i u matky zvyšují šanci na známost otcovi volební preference četnost diskuze s matkou (17,83 %) a navíc i socioekonomický status rodiny, který s každou další jednotkou zvyšuje šance o 19,37 %.

Uvedené regresní modely sdílejí dvě proměnné, které mají vliv na to, zda adolescent zná volební preference rodiče. Prvním z nich je druh navštěvované školy, kde žáci gymnázií budou znát volební preference spíše než žáci středních odborných škol nebo, a to především, žáci učebních oborů. Vezmeme-li v úvahu charakteristiku chování doposud v této práci analyzované, tak to opět implikuje, že gymnazisté jsou politicky angažovanější a více se zajímají než žáci zbývajících dvou druhů škol, a to je i případ znalosti rodičovy volební preference.

Druhou společnou proměnnou představuje frekvence politické diskuze s rodičem, tedy naplnil se předpoklad, že adolescent, který více diskutuje s rodiči má větší šanci znát jeho volební preference a můžeme tak potvrdit vytyčenou hypotézu, že *znalost volební preference rodiče bude ovlivněna četností politické diskuze s ním*.

Předpokládám, že míra podobnosti volby v případě adolescenta a rodiče se bude lišit na základě několika proměnných. Jednou z nich bude preferovaná strana voliče, která je rovněž výsledkem působení několika proměnných případně identifikačních znaků. Teorie politické socializace implikuje podobnost ve stranických preferencích rodiče a potomka. V následujících tabulkách je srovnání volby adolescenta a otce, respektive matky. V tabulkách jsou uvedena rovněž adjustovaná standardizovaná rezidua, která jsou pro přehlednost podbarvena.

Interpretaci stran, kde je malý počet případů ponechám stranou, ale pro úplnost je do tabulky zahrnuji.

		OTEČ											Total
		SPOZ	ČSSD	DSSS	KSČM	TOP09	KDU-ČSL	ODS	SZ	VV	PIRÁTI	jiná strana	
SPOZ	N	1	5	0	4	1	1	4	0	1	0	0	17
	%	5,88%	29,41%	0%	23,53%	5,88%	5,88%	23,53%	0%	5,88%	0%	0%	100%
	Adj. Std. Residua	1,66	0,69	-0,60	1,99	-1,07	-0,14	-0,81	-0,45	-0,06	-0,35	-0,64	
ČSSD	N	1	58	1	2	1	2	3	0	2	0	0	70
	%	1,43%	82,86%	1,43%	2,86%	1,43%	2,86%	4,29%	0%	2,86%	0%	0%	100%
	Adj. Std. Residua	0,07	13,15	-0,38	-2,08	-3,45	-1,40	-5,50	-0,97	-1,28	-0,75	-1,38	
DSSS	N	0	5	5	3	3	1	5	0	2	0	5	29
	%	0%	17,24%	17,24%	10,34%	10,34%	3,45%	17,24%	0%	6,90%	0%	17,24%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,65	-0,71	6,05	0,14	-0,72	-0,72	-1,82	-0,59	0,15	-0,46	5,66	
KSČM	N	0	7	1	17	1	0	6	1	1	0	0	34
	%	0%	20,59%	2,94%	50%	2,94%	0%	17,65%	2,94%	2,94%	0%	0%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,71	-0,28	0,40	8,32	-2,04	-1,62	-1,93	1,05	-0,83	-0,50	-0,92	
TOP09	N	0	4	0	2	34	2	26	1	5	0	0	74
	%	0%	5,41%	0%	2,70%	45,95%	2,70%	35,14%	1,35%	6,76%	0%	0%	100%
	Adj. Std. Residua	-1,10	-3,86	-1,35	-2,20	8,18	-1,50	0,51	0,21	0,20	-0,77	-1,42	
KDU-ČSL	N	0	3	0	1	0	21	2	0	1	0	0	28
	%	0%	10,71%	0%	3,57%	0%	75%	7,14%	0%	3,57%	0%	0%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,64	-1,55	-0,78	-1,12	-2,29	14,93	-2,97	-0,58	-0,60	-0,45	-0,83	
ODS	N	0	5	0	2	7	2	67	0	2	0	1	86
	%	0%	5,81%	0%	2,33%	8,14%	2,33%	77,91%	0%	2,33%	0%	1,16%	100%
	Adj. Std. Residua	-1,20	-4,13	-1,48	-2,55	-1,97	-1,80	9,97	-1,10	-1,67	-0,85	-0,75	
SZ	N	1	2	0	2	3	0	4	3	1	0	1	17
	%	5,88%	11,76%	0%	11,76%	17,65%	0%	23,53%	17,65%	5,88%	0%	5,88%	100%
	Adj. Std. Residua	1,66	-1,08	-0,60	0,31	0,32	-1,13	-0,81	6,61	-0,06	-0,35	1,04	
VV	N	0	1	0	0	2	0	3	0	5	0	0	11
	%	0%	9,09%	0%	0%	18,18%	0%	27,27%	0%	45,45%	0%	0%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,39	-1,08	-0,48	-1,09	0,30	-0,90	-0,38	-0,36	5,44	-0,28	-0,51	
PIRÁTI	N	2	8	2	9	13	1	20	0	6	3	0	64
	%	3,13%	12,50%	3,13%	14,06%	20,31%	1,56%	31,25%	0%	9,38%	4,69%	0%	100%
	Adj. Std. Residua	1,34	-2,08	0,69	1,31	1,30	-1,77	-0,25	-0,92	1,12	4,26	-1,31	
STAN	N	0	1	0	1	1	0	1	0	1	0	1	6
	%	0%	16,67%	0%	16,67%	16,67%	0%	16,67%	0%	16,67%	0%	16,67%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,29	-0,35	-0,35	0,59	0,12	-0,66	-0,84	-0,26	1,06	-0,20	2,41	
LIDEM	N	1	0	0	0	1	0	3	0	1	0	1	7
	%	14,29%	0%	0%	0,0%	14,29%	0%	42,86%	0%	14,29%	0%	14,29%	100%
	Adj. Std. Residua	3,00	-1,44	-0,38	-0,87	-0,05	-0,71	0,58	-0,28	0,89	-0,22	2,18	
SSO	N	0	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	3
	%	0%	33,33%	0%	0%	0%	0%	66,67%	0%	0%	0%	0%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,20	0,45	-0,25	-0,57	-0,73	-0,47	1,26	-0,18	-0,45	-0,14	-0,26	
jiná strana	N	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2
	%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,17	0,93	-0,20	-0,46	-0,59	-0,38	-0,99	-0,15	-0,37	-0,12	4,58	
Celkem	N	6	101	9	43	67	30	146	5	28	3	10	448
	%	1,34%	22,54%	2,01%	9,60%	14,96%	6,70%	32,59%	1,12%	6,25%	0,67%	2,23%	100%

Tabulka 37 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Podíl shodných volebních preferencí matky a respondenta

		MATKA											Total
		SPOZ	ČSSD	DSSS	KSČM	TOP09	KDU-ČSL	ODS	SZ	VV	PIRÁTI	jiná strana	
SPOZ	N	0	4	0	4	2	1	4	0	0	0	0	15
	%	0%	26,67%	0%	26,67%	13%	6,67%	26,67%	0%	0%	0%	0%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,35	0,17	-0,47	3,14	-0,24	-0,15	-0,08	-0,82	-1,20	-0,25	-0,61	
ČSSD	N	1	69	0	4	2	1	3	1	3	0	0	84
	%	1%	82,14%	0%	4,76%	2,38%	1,19%	3,57%	1%	3,57%	0%	0%	100%
	Adj. Std. Residua	0,46	13,30	-1,19	-0,78	-3,65	-2,45	-5,40	-1,49	-1,77	-0,63	-1,56	
DSSS	N	0	8	6	1	4	1	4	1	2	0	4	31
	%	0%	25,81%	19%	3,23%	12,90%	3,23%	12,90%	3%	6,45%	0%	13%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,51	0,13	8,85	-0,80	-0,42	-0,96	-1,89	-0,26	-0,42	-0,36	3,98	
KSČM	N	0	13	1	15	1	0	4	0	0	0	0	34
	%	0%	38,24%	3%	44,12%	2,94%	0,00%	11,76%	0%	0,00%	0%	0%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,54	1,87	0,81	9,03	-2,10	-1,74	-2,14	-1,25	-1,84	-0,38	-0,94	
TOP09	N	0	5	0	1	40	2	29	3	7	0	0	87
	%	0%	5,75%	0%	1,15%	45,98%	2,30%	33,33%	3%	8,05%	0%	0%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,91	-4,53	-1,21	-2,28	8,59	-2,07	1,31	-0,36	-0,16	-0,64	-1,60	
KDU-ČSL	N	0	3	0	2	0	28	1	1	0	0	1	36
	%	0%	8,33%	0%	5,56%	0,00%	77,78%	2,78%	3%	0,00%	0%	3%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,56	-2,38	-0,74	-0,29	-2,67	16,37	-3,46	-0,43	-1,90	-0,39	0,17	
ODS	N	0	7	0	0	8	2	69	2	5	0	1	94
	%	0%	7,45%	0%	0,00%	8,51%	2,13%	73,40%	2%	5,32%	0%	1%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,96	-4,33	-1,27	-2,88	-2,09	-2,24	11,00	-1,09	-1,22	-0,68	-0,92	
SZ	N	1	2	0	1	2	1	1	7	4	0	0	19
	%	5%	10,53%	0%	5,26%	10,53%	5,26%	5,26%	37%	21,05%	0%	0%	100%
	Adj. Std. Residua	2,25	-1,47	-0,53	-0,26	-0,62	-0,41	-2,22	7,29	2,00	-0,28	-0,69	
VV	N	1	3	0	2	1	1	2	1	8	0	0	19
	%	5%	15,79%	0%	10,53%	5,26%	5,26%	10,53%	5%	42,11%	0%	0%	100%
	Adj. Std. Residua	2,25	-0,93	-0,53	0,68	-1,26	-0,41	-1,70	0,25	5,36	-0,28	-0,69	
PIRÁTI	N	1	10	0	4	15	2	15	4	10	2	3	66
	%	2%	15,15%	0%	6,06%	22,73%	3,03%	22,73%	6%	15,15%	3%	5%	100%
	Adj. Std. Residua	0,71	-1,96	-1,03	-0,22	1,72	-1,52	-0,95	0,84	2,09	3,66	1,25	
STAN	N	0	2	0	0	2	0	2	0	2	0	1	9
	%	0%	22,22%	0%	0,00%	22,22%	0,00%	22,22%	0%	22,22%	0%	11%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,27	-0,18	-0,36	-0,81	0,55	-0,87	-0,37	-0,63	1,49	-0,19	1,74	
LIDEM	N	0	0	0	0	1	0	1	1	2	0	0	5
	%	0%	0%	0%	0%	20%	0%	20%	20%	40,00%	0%	0%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,20	-1,29	-0,27	-0,60	0,27	-0,65	-0,38	1,79	2,54	-0,14	-0,35	
SSO	N	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	3
	%	0%	0,00%	0%	0,00%	33,33%	0,00%	33,33%	0%	0,00%	0%	33%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,15	-1,00	-0,21	-0,47	0,85	-0,50	0,22	-0,36	-0,53	-0,11	3,54	
jiná strana	N	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	1	5
	%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	80%	0%	0%	0%	20%	100%
	Adj. Std. Residua	-0,20	-1,29	-0,27	-0,60	-0,97	-0,65	2,63	-0,47	-0,68	-0,14	2,61	
Celkem	N	4	126	7	34	79	39	140	21	43	2	12	507
	%	0,8%	24,9%	1,4%	6,7%	15,6%	7,7%	27,6%	4,1%	8,5%	0,4%	2%	100,0%

Tabulka 38 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

V případě srovnání volební preference adolescenta a každého rodiče separátně zjistíme, že v obou případech je u téměř všech stran nejčastější shodná volební preference. Nejsilnější (hodnoty adj st.. rez. 13,15 a 15,37) je v případě volby adolescenta shoda u KDU-ČSL, kde stejně jako rodiče volí v obou případech přes 75 % adolescentů. Tento efekt lze připsat jedinečnému profilování KDU-ČSL ve stranickém systému České republiky, tedy jako jediné konfesní straně. Pokud rodiče staví svou volbu na identifikaci se stranou, která se silně hlásí ke křesťanským hodnotám, lze u nich předpokládat, že tyto hodnoty ve kterých své děti vychovávají, přenesou na své potomky a stejně tak svou politickou orientaci.

Velmi vysoká shoda je zřejmá u ČSSD, kdy je míra shody s rodičem 82,14 % respektive 82,86 %, pro ODS platí téměř to samé, kdy se volba adolescentů ztotožňuje s volbou rodičů v 77,91 % respektive 73,40 %.

Rovněž můžeme pozorovat, že většinou platí, pokud rodič volí pravicovou stranu, tak adolescent též a to samé platí pro levicové strany. Zajímavým případem je TOP 09, kde v 45,95 %, respektive 45,98 % případů je volba shodná s rodiči, nicméně na druhém místě je v obou případech ODS a to s poměrně vysokým procentním podílem ve srovnání s ostatními případy. Pokud adolescent volí TOP 09, tak 35,14 % otců a 33,33 % matek volí ODS. Takto vyrovnaný výsledek první a druhé strany není v jiných případech pozorovatelný, a to s jedinou výjimkou, již je volba matky (ČSSD a KSČM) u adolescentů, již volí KSČM.

Důvod proč je u TOP 09 takto vyrovnaný souboj v případě volby rodičů si vysvětlují několika charakteristikami těchto stran. ODS představuje stranu, kterou typicky volí občané ve středním věku, kteří často začali prosperovat v 90. letech minulého století, tedy po kuponové privatizaci a transformaci hospodářství na tržní systém. Sdílí tedy pravicové hodnoty a vnímají ODS jako stabilní politickou stranu. Vzhledem k věku typického voliče ODS lze předpokládat, že většina jejich potomků byla v době konání průzkumu cílovou skupinou. TOP 09 je poměrně novou stranou, v jejímž čele stojí populární Karel Schwarzenberg. Typickým voličem TOP 09 jsou naopak mladí lidé, často studenti vysokých škol. Na tento segment rovněž TOP 09 často svou kampaň cílí. Mladí voliči, jejichž rodiče podporují pravicové hodnoty, ale zároveň jim není sympatická ODS nebo naopak mají v oblibě osobu Karla Schwarzenberga, tak pravděpodobně budou volit TOP 09 namísto ODS. Nijak výrazně se tak nezpronevěří doma sdíleným politickým hodnotám, ale zároveň mají pocit samostatné volby strany, která je jim sympatická.

3.3.2. Emoční vztah a výchovné řízení rodičů

Další z výzkumných otázek se zabývá tím, zda emocionální vztah a výchovné řízení ovlivňují volební preference adolescenta. Předtím než přejdu k analýzám, které tyto proměnné zahrnují, znázorňuji jednotlivé frekvence.

EMOČNÍ VZTAH VŮČI OTCI			EMOČNÍ VZTAH VŮČÍ MATCE		
	N	%		N	%
záporný	519	40,88%	záporný	496	37,35%
střední	186	14,67%	střední	132	9,95%
kladný	329	25,90%	kladný	473	35,63%
extrémně kladný	236	18,56%	extrémně kladný	227	17,08%
Celkem	1269	100%	Celkem	1327	100%

Tabulka 39 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Emoční vztah k otci je mírně negativnější, než u matky (40,88 % versus 37,35 %). Sečteme-li extrémně kladný a kladný vztah, tak matky v tomto případě dopadají lépe: 52,70 % versus 44,45 % u otců. Implikuje to závěr, že v součtu mají adolescenti kladnější vztah k matkám, než otcům. K témuž závěru došla i Gillnerová (2004), která ale analyzovala i mladší jedince na základě průzkumu v letech 2000-2002.

VÝCHOVNÉ ŘÍZENÍ OTCE			VÝCHOVNÉ ŘÍZENÍ MATKY		
	N	%		N	%
slabé	667	55,59%	slabé	652	53,01%
střední	143	11,87%	střední	88	7,17%
silné	169	14,09%	silné	118	9,62%
rozporné	221	18,45%	rozporné	371	30,19%
Total	1201	100	Total	1229	100

Tabulka 40 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

V případě silného výchovného řízení nalezneme u otce o 4,47% bodů vyšší hodnotu, to samé, ale pouze o 2,58% bodů platí i v případě slabého výchovného řízení. U matek je naopak možné sledovat výrazně vyšší podíl (rozdíl 11,74% bodů) rozporného výchovného řízení, které poukazuje na nároky, ale bez řádné kontroly jejich plnění.

Dílčí otázka zní, zda hraje i pohlaví adolescenta a rodiče významnou roli. Jinými slovy, zda vliv matky na dceru a otce na syna je přibližně stejně velký jako vliv matky na syna a otce na dceru. Chí-kvadrát test byl jak u otce, tak i matky statisticky významný ($p < 0,005$) a vyšší než je kritická hodnota na úrovni 0,999, a to v případě emočního i výchovného řízení a lze tedy potvrdit, že mezi proměnnými je souvislost, která nebyla způsobena výběrovou chybou. Nicméně hodnoty Cramerova V jsou velmi nízké¹⁵ a míra asociace je ve všech případech velmi nízká.

U mužů sledujeme vyšší než předpokládanou četnost u kladného vztahu, avšak v případě extrémně kladného vztahu je očekávaná četnost vyšší v případě dívek. Záporný a střední vztah nijak extrémně nevybočují.

		Emoční vztah vůči otci dle pohlaví		
		muž	žena	Total
Záporný	N	230	278	508
	%	41,82%	39,77%	40,67%
	Adj. Std. Residua	0,73	-0,73	
Střední	N	81	103	184
	%	14,73%	14,74%	14,73%
	Adj. Std. Residua	0,00	0,00	
Kladný	N	163	164	327
	%	29,64%	23,46%	26,18%
	Adj. Std. Residua	2,46	-2,46	
Extrémně kladný	N	76	154	230
	%	13,82%	22,03%	18,41%
	Adj. Std. Residua	-3,72	3,72	
Celkem	N	550	699	1249
	%	100%	100%	100%

Tabulka 41 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Kladný emoční vztah u otce vykazují muži více než by se očekávalo a naopak u extrémně kladného vztahu lze to samé říci o dívkách. V případě záporného emočního vztahu u otce nepozorujeme významný rozdíl, na druhé straně u matky je viditelně vyšší podíl mužů než žen, kteří mají ke své matce záporně emoční vztah. Extrémně kladný vztah jak k otci, tak matce

¹⁵ Otec: výchovné řízení a pohlaví (Cramerovo V= 0,010), emoční vztah a pohlaví (Cramerovo V= 0,146);
Matka: emoční vztah a pohlaví (Cramerovo V= 0,163), výchovné řízení a pohlaví (Cramerovo V=0,185),

vykazují ve větším podílu ženy než muži. V případě kladného vztahu je situace mírně rozdílná, když u otce převládá podíl mužů a naopak u matky je podíl kladného emočního vztahu pozorovatelný více u dívek.

		Emoční vztah vůči matce dle pohlaví		
		Muž	Žena	Celkem
Záporný	N	237	248	485
	%	41,80%	33,56%	37,14%
	Adj. Std. Residua	3,05	-3,05	
Střední	N	63	68	131
	%	11,11%	9,20%	10,03%
	Adj. Std. Residua	1,14	-1,14	
Kladný	N	188	280	468
	%	33,16%	37,89%	35,83%
	Adj. Std. Residua	-1,77	1,77	
Extrémně kladný	N	79	143	222
	%	13,93%	19,35%	17,00%
	Adj. Std. Residua	-2,58	2,58	
Celkem	N	567	739	1306
	%	100%	100%	100%

Tabulka 42 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Z výše uvedených tabulek je zřejmé, že extrémně kladné vztahy jsou častější u dívek, a to jak v případě otce, tak i matky. U matky naopak sledujeme čtenější záporný vztah v případě mužů. Na základě tohoto zjištění lze předpokládat, že dívky budou ve srovnání s chlapci spíše volit stejnou stranu jako jejich rodič, ať už se jedná o matku nebo otce.

3.3.3. Volební preference adolescenta a rodičova volba

Tato podkapitola bude zjišťovat, které vlivy jsou zásadní pro to, aby adolescent měl stejnou volební preferenci jako jeho rodič. Budou k tomu využity testy závislosti a rovněž postupná kroková logistická regrese. Závislou proměnnou je v této analýze dichotomická proměnná shody volby s otcem respektive matkou, která nabývá hodnot 1 v případě shody a 0 v jiném případě.

Níže uvedená tabulka č.43 zobrazuje tendenci, která je shodná u obou rodičů. V případě kdy má adolescent vůči rodiči záporný či střední emoční vztah, je jeho volba častěji odlišná od rodičovy než ve skutečnosti, kdy je jeho vztah vůči rodiči pozitivní nebo extrémně pozitivní.

Emoční vztah vůči otci dle shodnosti volby politické strany

		Nevolí stejně jako otec	Volí stejně jako otec	Celkem
Záporný	N	103	64	167
	%	44,02%	31,68%	38,30%
	Adj. Std. Residua	2,64	-2,64	
Střední	N	37	28	65
	%	15,81%	13,86%	14,91%
	Adj. Std. Residua	0,57	-0,57	
Kladný	N	55	65	120
	%	23,50%	32,18%	27,52%
	Adj. Std. Residua	-2,02	2,02	
Extrémně kladný	N	39	45	84
	%	16,67%	22,28%	19,27%
	Adj. Std. Residua	-1,48	1,48	
Celkem	N	234	202	436
	%	100%	100%	100%

Tabulka 43 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Kontingenční tabulka výchovného řízení otce ukazuje na to, že v případě kdy je výchovné řízení silné nebo rozporné, tak častěji dochází k odlišné volbě než u otce. Společný rys, který má jak silné výchovné řízení tak rozporné, je důraz na silnou kontrolu splnění požadavků. Nicméně je třeba vnímat i to, že 76,4 % adolescentů, kteří vnímají výchovné řízení svého otce jako silné, tak k němu mají zároveň záporný emoční vztah. V případě rozporného řízení se jedná o 62,5 % respondentů, kteří mají k otci záporný emoční vztah, ale na druhou stranu 23,56 % má emoční vztah k otci kladný. Tuto kontingenční tabulku je tak třeba vnímat v kontextu tohoto zjištění.

Otcovo výchovné řízení dle shodnosti volby politické strany

		Nevolí stejně jako otec	Volí stejně jako otec	
Záporný	N	113	116	229
	%	51,13%	62,70%	56,40%
	Adj. Std. Residua	-2,34	2,34	
Střední	N	23	26	49
	%	10,41%	14,05%	12,07%
	Adj. Std. Residua	-1,12	1,12	
Kladný	N	39	17	56
	%	17,65%	9,19%	13,79%
	Adj. Std. Residua	2,46	-2,46	
Extrémně kladný	N	46	26	72
	%	20,81%	14,05%	17,73%
	Adj. Std. Residua	1,78	-1,78	
Celkem	N	221	185	406
	%	100%	100%	100%

Tabulka 44 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Srovnáme-li tabulky, které zahrnují shodu volby a emočního vztahu, tak jak v případě otce, tak i matky, u které je to ještě trochu více patrné, se nejedná o lineární vztah, protože relativní srovnání u kladného vztahu vykazuje vyšší hodnoty ve prospěch shodné volby s rodičem než u extrémně kladného vztahu. Tento rozdíl je minimální a mohli bychom ho přisuzovat odchylce, nicméně se tento fakt projevil jak u otce, tak matky, a z toho důvodu je kritická úvaha nad lineárním vztahem na místě.

Emoční vztah vůči matce dle shodnosti volby politické strany				
		Nevolí stejně jako matka	Volí stejně jako matka	Celkem
Záporný	N	99	68	167
	%	43,04%	29,31%	36,15%
	Adj. Std. Residua	3,07	-3,07	
Střední	N	24	19	43
	%	10,43%	8,19%	9,31%
	Adj. Std. Residua	0,83	-0,83	
Kladný	N	69	97	166
	%	30,00%	41,81%	35,93%
	Adj. Std. Residua	-2,65	2,65	
Extrémně kladný	N	38	48	86
	%	16,52%	20,69%	18,61%
	Adj. Std. Residua	-1,15	1,15	
Celkem	N	230	232	462
	%	100%	100%	100%

Tabulka 45 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Kontingenční tabulka výchovného řízení u matky se nijak výrazně neliší od výsledků prezentovaných v případě otce. Opět je zřejmé, že silné a rozporné výchovné řízení předurčuje vyšší četnost odlišné volební preference od matky. U matky se silné výchovné řízení shoduje se záporným emočním vztahem dokonce v 79,13 %. U rozporného řízení se jedná o shodu se záporným emočním vztahem v 59,37 % případů a v 28,82 % s kladným emočním vztahem.

Matčino výchovné řízení dle shodnosti volby politické strany

		Nevolí stejně jako matka	Volí stejně jako matka	Celkem
Slabé	N	107	117	224
	%	50,00%	55,19%	52,58%
	Adj. Std. Residua	-1,07	1,07	
Střední	N	16	23	39
	%	7,48%	10,85%	9,15%
	Adj. Std. Residua	-1,21	1,21	
Silné	N	29	18	47
	%	13,55%	8,49%	11,03%
	Adj. Std. Residua	1,67	-1,67	
Rozporné	N	62	54	116
	%	28,97%	25,47%	27,23%
	Adj. Std. Residua	0,81	-0,81	
Celkem	N	214	212	426
	%	100%	100%	100%

Tabulka 46 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Vzájemné emoční vztahy mezi rodiči a adolescenty nejsou důležité pouze pro zdravý vývoj adolescenta, jak potvrzují psychologové, ale na základě prezentovaných kontingenčních tabulek lze předpokládat, že i pro socializační proces v otázce politiky. Je důvodné se domnívat, že vzájemné emoční vztahy jsou důležitým faktorem pro politický konsensus v rodině.

Emoční vliv spolu s četností diskuse jsem podrobil rovněž korelační analýze. Do korelační analýzy jsem nezařadil proměnnou výchovného řízení, protože nabývá hodnot: silné, střední, slabé a rozporné. Kategorii „rozporné“ je z mého pohledu velmi problematické přiřadit číselnou hodnotu potřebnou pro korelační analýzu. Ačkoli se tento druh řízení vyznačuje velmi slabým řízením, tak zároveň vykazuje vysokou míru kontroly.

Spearmanovo Rho		Preference jako matka	Preference jako otec	Emoční vztah k otci	Emoční vztah k matce	Četnost diskuze s otcem
Preference jako otec	Rho	0,803**				
	Sig. (2-tailed)	0,000				
Emoční vztah k otci	Rho	0,099*	0,126**			
	Sig. (2-tailed)	0,020	0,003			
Emoční vztah k matce	Rho	0,119**	0,070	0,474**		
	Sig. (2-tailed)	0,004	0,101	0,000		
Četnost diskuze s otcem	Rho	0,072	0,148**	0,148**	0,031	
	Sig. (2-tailed)	0,088	0,000	0,000	0,235	
Četnost diskuze s matkou	Rho	0,127**	0,104*	0,019	0,115**	0,233**
	Sig. (2-tailed)	0,002	0,015	0,480	0,000	0,000

Tabulka 47 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Na základě korelační tabulky lze vytvořit několik předpokladů. Zaprvé, je zřejmé, že existuje velmi silný vztah mezi volební preferencí otce, matky a adolescenta. Zadruhé, ostatní vztahy, tedy ty týkající se emočního vztahu a četnosti diskuze, jsou, ačkoli statisticky významné, velmi slabé na to, aby se z nich daly usuzovat silné předpoklady, nebo dokonce závěry.

3.3.3.1. Otec

V této podkapitole analyzuji, které proměnné přispívají k tomu, aby adolescent měl shodnou volební preferenci se svým otcem. Využívám k tomu opět metodu postupné krokové logistické regrese. Proměnné jsem zahrnoval do modelu na základě dosavadního empirického výzkumu a zjištění této práce. Tyto proměnné však často nebyly statisticky významné. Do analýzy byli zařazeni pouze respondenti, kteří vyjádřili svou volební preferenci a zároveň znají preferenci daného rodiče.

Model bez zahrnutí nezávislých proměnných zařadí správně 51,73 % případů, proto, abychom mohli model považovat za užitečný, je třeba, aby překonal hranici 62,57 % správně určených případů, což model se správně určeným podílem 69,42 % variance splňuje.

Pro ověření validity testovaného modelu byl vzorek rozdělen v poměru 60/40, kdy pravděpodobnost správného zařazení byla 69,52 % versus 66,92 %. Prezentovaný model lze považovat za validní. Vhodnost dat pro analýzu potvrzuje hodnota Hosmer a Lemeshow testu (0,717). Hodnota vysvětlené variance vyjádřená McFaddenovým pseudo R^2 je 16,98 %.

Následující tabulka č. 48 vyjadřuje sílu vlivu jednotlivých proměnných na závislou proměnnou, kterou představuje fakt, že adolescent by volil stejně jako jeho otec.

Shodná volební preference s otcem

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
(Ne)shoda názorů s otcem	-0,408	0,126	10,549	1	0,001	0,665
Emoční vztah vůči otci	0,263	0,130	4,126	1	0,042	1,301
Levicová preference adolescenta	0,990	0,344	8,274	1	0,004	2,692
Pohlaví	0,752	0,308	5,977	1	0,014	2,121
Shodná volba rodičů	1,192	0,341	12,214	1	0,000	3,295
Konstanta	-1,788	0,572	9,764	1	0,002	0,167

Tabulka 48 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Neshoda názorů s otcem uvedená výše byla vypočítána jako absolutní vzdálenost mezi sebe zařazením a zařazením otce na levo-pravé škále. Čím větší percipovaná vzdálenost od otce, tím nižší šance, že bude adolescent preferovat stejnou stranu jako otec. Tato šance klesá o 33,52 % za každou jednotku.

Emoční vztah vůči otci se ukázal jako jedna z proměnných ovlivňující shodnou volbu s otcem a lze tak potvrdit hypotézu, že *percipovaný emocionální vztah má vliv na volební shodu s rodičem*. S každou jednotkou stoupá šance na shodnou volbu o 30,1 %.

Dalším významným prediktorem je levicová volba respondenta, kdy tento prediktor zvyšuje šance na shodnou volbu o 169,16 %. Lze tak předpokládat, že pokud v rodině existují tendence volit levicové strany, tak je pravděpodobnější, že adolescent bude volit shodně s otcem.

Fakt, že se jedná o dceru zvyšuje šanci shodné volební preference s otcem o 112,098 %. Tímto se potvrzuje výše uvedený předpoklad, že dcery budou mít silnější tendenci volit shodně s rodičem než synové.

Poslední prokázanou proměnnou významně ovlivňující šance na shodnou volbu s otcem je situace, kdy rodiče volí shodně, tato eventualita zvyšuje šance o 229,51 %. Vzhledem ke zjištěné vysoké hodnotě korelačního koeficientu ($R=0,803$) se nejedná o nikterak překvapivé zjištění, avšak stejně jako u této proměnné, tak v kontextu celé analýzy je třeba mít neustále na zřeteli, že volební preference rodičů uváděli samotní respondenti a nemusí tak nutně odpovídat skutečnosti. Navíc se domnívám, že je větší pravděpodobnost, že potomek bude znát rodičovu preferenci v případě, kdy je shodná a to může pochopitelně ovlivnit a zkreslit výsledky analýzy.

3.3.3.2. Matka

Obdobně jako u otce analyzují hlavní prediktory shodné volby potomka a matky. Původní model bez zahrnutí nezávislých proměnných je schopen správně určit 50,09 % případů. Hranice užitečnosti modelu je 61,50 %. Vytvořený model umožňuje správně určit 70,05 % případů. Pro ověření validity modelu byl vzorek náhodně rozdělen v poměru 60/40 s výsledky správného určení případů 73,54 % a 67,56 %. Dle hodnoty McFaddenova pseudo R^2 je daný model schopen vysvětlit cca 19,40 % variance. Hosmer a Lemeshow test vykázal hodnotu 0,987, která znamená, že data jsou pro tento druh analýzy vhodná.

Shodná volební preference s matkou

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Pohlaví	0,909	0,309	8,665	1	0,003	2,481
Shodná volba rodičů	2,100	0,367	32,809	1	0,000	8,165
(Ne)shoda názorů s matkou	-0,215	0,116	3,433	1	0,049	0,807
Druh školy	0,460	0,217	4,481	1	0,034	1,584
Konstanta	-3,470	0,767	20,477	1	0,000	0,031

Tabulka 49 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

Stejně jako v případě otce, tak i u matky je zřejmá tendence dívek volit podobně jako matka, kdy šance na shodnou volbu s rodičem stoupá v případě dívek o 148,07 %.

Vzdálenost zařazení sebe a matky se rovněž ukázala jako vlivný prediktor s tím, že o každou jednotku, o kterou vzdálenost od rodiče vzroste, klesne šance na shodnou volbu o 19,34 %.

Na rozdíl od otce se u matky ukázal druh navštěvované školy jako statisticky významná proměnná. Za každou jednotku se šance na shodnou volbu zvyšují 58,39 %, tedy nejvyšší šance na shodnou volbu jsou u žáků učebních oborů.

Zásadní vliv na to, aby adolescent volil stejnou stranu jako matka představuje proměnná, jež znázorňuje shodnou volbu obou rodičů. Tedy pokud matka a otec volili stejnou politickou stranu, tak je 7,165x větší šance, že jejich potomek bude volit tu samou stranu. Srovnáme-li to s modelem prezentovaným pro případ shodné volby s otcem, tak zde tato proměnná měla sice dominantní efekt, nicméně ne takto výrazný. Vyvolává to domněnku, že v případě, kdy se v rodině o politice hovoří, tak je otec ten, kdo má zásadní vliv na volební preference všech členů rodiny.

3.3.3.3. Volební preference jako rodinná volba

Silná korelace ($R=0,803$) mezi shodnou volbou s otcem a shodnou volbou s matkou ukazuje na fakt, že pokud respondent volí stejně jako otec, tak často volí zároveň stejně jako matka a *vice versa*. Otázkou v tomto případě je, které faktory mají vliv na to, že rodina, tedy v tomto smyslu respondent a jeho rodiče volí případně by volili shodnou politickou stranu. Pro podobnou analýzu však nejsou dostupná potřebná data, proto v této podkapitole nebudu ověřovat žádnou hypotézu, ale pouze interpretovat volební preference otce a matky dle toho, jak je uvedli respondenti.

Tabulka č.50 znázorňuje volbu otce a matky, kdy znázorněná procenta představují podíl celkové variance. Otcova volba je v řádcích a matčina ve sloupcích. Největší podíl na celkovém volebním chování rodičů je zřejmý u ODS a následně ČSSD, avšak podíl celkové shody je nejvyšší v případě KDU-ČSL. Pokud otec volil KDU-ČSL, tak v 81,3 % volila jeho žena stejnou stranu, v případě kdy volila KDU-ČSL matka, učinil tak otec v 83,9 %. Další velkou shodu vykazuje případ ČSSD, kde pokud by otec volil ČSSD, tak v 86,8 % volila jeho žena stejně, v případě kdy matka volila ČSSD, tak otec volil v 73,8 % případech stejně.

Zajímavé rozdíly lze pozorovat u KSČM, kde pokud otec volí KSČM, tak jeho žena tak činí v 57,1 %, ale pokud matka volí KSČM, tak otec volí KSČM v 83,3 % případech. Tato disproporce je do velké míry dána volbou matky, která pokud otec volí KSČM, dá v 25,7 % svůj hlas ČSSD a v 8,6 % případů VV. U TOP 09 je shoda téměř stejná, tedy 68,2 % matek preferuje TOP 09 v případě, kdy tak volí i otec. 71,4 % otců preferuje TOP 09 pokud volí TOP 09 matka. V případě kdy otec volil TOP 09 a matka ne, tak v 12,1 % případů volila matka ODS a 12,1 % VV. Pokud matka volila TOP 09 a otec ne, tak v 17,5 % volil ODS. Je zřejmé, že v rodinách, kde se rodiče neshodli na volbě TOP 09, přicházela v úvahu především ODS a u matek také VV.

Další okolnosti naznačují shody v případě ODS. Pokud otec volil ODS, tak v 72,7 % případech tak volila i jeho žena. Pokud matka nevolila ODS, tak v 9,09 % případech volila ČSSD a v 7,7 % případech TOP 09. V případě kdy volila ODS matka, tak otec se s touto preferencí ztotožnil v 84,6 %. Pokud otec nevolil shodně, tak v 6,5 % volil TOP 09 a 4,1 % ČSSD. Můžeme tedy hovořit o tom, že pokud jeden z rodičů volil ODS, tak ve více jak 70 % volil druhý partner stejně, pokud nevolil stejně, tak nejčastěji jeho hlas získala ČSSD, nebo TOP 09.

Z důvodu podoby datového souboru nejsem schopen provést adekvátní analýzu, která by dokázala vysvětlit okolnosti toho, jak nastává a co ovlivňuje případy, kdy všichni členové rodiny volí stejný politický subjekt. Budiž to námětem budoucího výzkumu, jelikož se jedná o fenomén, který si v českém prostředí jistě zaslouží pozornost.

Shodnost volby politické strany otce a matky

		MATKA											Celkem
		SPOZ	ČSSD	DSSS	KSČM	TOP09	KDU-ČSL	ODS	SZ	VV	PIRÁTI	Jiná s.	
SPOZ	N	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
	%	0,48%	0,48%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,95%
	A.S.R.	10,14	1,13	-0,26	-0,50	-0,85	-0,57	-1,30	-0,37	-0,59	-0,17	-0,31	
ČSSD	N	1	79	0	1	3	0	5	1	1	0	0	91
	%	0,24%	18,85%	0,00%	0,24%	0,72%	0,00%	1,19%	0,24%	0,24%	0,00%	0,00%	21,72%
	A.S.R.	0,16	15,15	-1,41	-2,15	-3,54	-3,05	-5,65	-1,35	-2,71	-0,92	-1,69	
DSSS	N	0	1	5	0	0	0	1	0	1	0	0	8
	%	0,00%	0,24%	1,19%	0,00%	0,00%	0,00%	0,24%	0,00%	0,24%	0,00%	0,00%	1,91%
	A.S.R.	-0,28	-0,85	13,55	-0,70	-1,20	-0,81	-1,06	-0,53	0,49	-0,24	-0,45	
KSČM	N	0	9	0	20	2	0	1	0	3	0	0	35
	%	0,00%	2,15%	0,00%	4,77%	0,48%	0,00%	0,24%	0,00%	0,72%	0,00%	0,00%	8,35%
	A.S.R.	-0,61	0,03	-0,81	13,67	-1,61	-1,75	-3,60	-1,15	0,16	-0,52	-0,97	
TOP09	N	0	1	0	1	45	1	8	2	8	0	0	66
	%	0,00%	0,24%	0,00%	0,24%	10,74%	0,24%	1,91%	0,48%	1,91%	0,00%	0,00%	15,75%
	A.S.R.	-0,87	-4,88	-1,15	-1,60	13,16	-1,99	-3,35	-0,15	1,39	-0,75	-1,38	
KDU-ČSL	N	0	1	0	0	1	26	2	1	0	0	1	32
	%	0,00%	0,24%	0,00%	0,00%	0,24%	6,21%	0,48%	0,24%	0,00%	0,00%	0,24%	7,64%
	A.S.R.	-0,58	-3,03	-0,77	-1,45	-1,96	16,61	-2,99	-0,07	-1,72	-0,50	0,28	
ODS	N	0	13	0	1	11	4	104	4	3	1	2	143
	%	0,00%	3,10%	0,00%	0,24%	2,63%	0,95%	24,82%	0,95%	0,72%	0,24%	0,48%	34,13%
	A.S.R.	-1,45	-5,56	-1,92	-3,19	-3,03	-2,59	14,03	-0,45	-3,16	-0,03	-0,95	
SZ	N	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	3
	%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,72%	0,00%	0,00%	0,00%	0,72%
	A.S.R.	-0,17	-1,02	-0,23	-0,43	-0,73	-0,49	-1,12	9,35	-0,51	-0,15	-0,27	
VV	N	1	1	1	0	1	0	2	3	17	0	0	26
	%	0,24%	0,24%	0,24%	0,00%	0,24%	0,00%	0,48%	0,72%	4,06%	0,00%	0,00%	6,21%
	A.S.R.	1,57	-2,62	0,89	-1,30	-1,65	-1,49	-2,50	2,40	11,24	-0,45	-0,82	
PIRÁTI	N	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	3
	%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,48%	0,24%	0,72%
	A.S.R.	-0,17	-1,02	-0,23	-0,43	-0,73	-0,49	-1,12	-0,32	-0,51	13,60	3,52	
Jiná s.	N	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	6	8
	%	0,00%	0,00%	0,24%	0,24%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,43%	1,91%
	A.S.R.	-0,28	-1,67	2,41	0,83	-1,20	-0,81	-1,84	-0,53	-0,84	-0,24	13,59	
Celkem	N	4	107	7	24	63	31	123	14	33	3	10	419
	%	0,95%	25,54%	1,67%	5,73%	15,04%	7,40%	29,36%	3,34%	7,88%	0,72%	2,39%	100,00%

Tabulka 50 Zdroj: dotazníkové šetření, zpracoval autor.

ZÁVĚR

Ambicí této práce, jež vychází z dat získaných z dotazníkového šetření žáků třetích a čtvrtých ročníků středních škol v České republice, byla analýza volebních preferencí české mládeže a vlivu rodičů na jejich politické preference.

Pokud by respondenti naplnili uvedené odpovědi, dočkali bychom se 66,62% volební účasti mezi mladými ve věku 17-19 let. Volby mezi analyzovaným segmentem by vyhrála ODS (16,60 %) následována TOP 09 (15,73 %), ČSSD (15,55 %) a Piráty (14,82 %). KSČM by získala 6,7 % a DSSS 6,08 %.

Jako velice významný faktor určující volební chování se ukázal druh navštěvované školy. Rozdíly ve výsledcích mezi skupinami byly evidentní jak v záměru účastnit se voleb, tak rovněž ve stranických preferencích a četnosti politické diskuze. Vůli jít rozhodně nebo spíše volit vyjádřilo 76,6 % gymnazistů, oproti 67,83 % žáků středních odborných škol a 55,59 % žáků odborných učilišť. Žáci navštěvující gymnázia více preferují pravicové strany, především TOP 09 a daleko méně vyjadřovali ochotu volit extrémní DSSS a KSČM, které jsou populární především mezi žáky učebních oborů.

Tato zjištění by neměla být brána na lehkou váhu. Druh školy není determinantem toho, do jaké míry budou žáci diskutovat o politice, potažmo se o ní zajímat, ani do jaké míry se budou účastnit volebního aktu a volit pro extrémní strany, protože tento faktor do velké míry koresponduje se sociálním statutem adolescentů. Nicméně žáci přináší tyto vlastnosti a návyky do školního prostředí. Tím jsou míněny hodnoty, které získali díky socializačnímu prostředí rodiny. Škola jako jedno ze tří zásadních socializačních prostředí by však v tomto bodě mohlo sehrát významnou roli, kdy by podnítila diskuzi o politice a významu politické participace.

Při srovnání četnosti diskuze se ukázalo, že nejčastěji o politice diskutují žáci gymnaziálních oborů a naopak nejméně žáci odborných učilišť. Celkově však 58,02 % adolescentů skoro vůbec nebo vůbec o politice nediskutuje a těch, kteří diskutují velmi často je pouze 1,69 %. Pokud adolescenti diskutují velmi často, tak je to především s jejich kamarády či spolužáky, ale rodiče nezůstávají nijak pozadu. Navíc u adolescentů, kde byl rodič prvním či druhým nejčastějším partnerem pro politickou diskuzi, převládal podíl mladých, kteří by volili shodně jako oni.

32,64 % mladých ví, kterou stranu jejich otec v minulých volbách volil, 36,63 % zná volební preferenci své matky a 31,41 % ze všech respondentů zná volební preference obou rodičů.

Cílem analýzy bylo rovněž zjistit, které proměnné předurčují znalost volební preference rodiče. Společnými významnými proměnnými u otce i matky byl druh navštěvované školy a četnost politické diskuze s daným rodičem. Potvrdila se tak hypotéza o důležitosti politické diskuze.

Pokud má být podmínkou kvalitní demokracie informovaný a politicky aktivní jedinec, pak stojí za úvahu, zda tyto vlastnosti nepodpořit ve školním prostředí více než tomu bylo doposud. Mám na mysli především odborná učiliště, kde by v případě voleb získala DSSS 13,51 % a KSČM 13,13 %, tedy dvě extrémní strany podporuje 26,64 % žáků odborných učilišť. Stejně tak i míra politické diskuze a vyjádřená pravděpodobnost volební účasti jsou zde podprůměrné.

V této práci byla ověřována hypotéza třídního hlasování, kterou se logistickou regresí nepodařilo uspokojivě potvrdit. Lze však říci, že respondenti pocházející z rodin s vyšším sociálně-ekonomickým statusem by volili především TOP 09, ODS, KDU-ČSL a Piráty. Naopak KSČM, ČSSD a LIDEM by se dostalo podpory především respondentů z rodin s nižším sociálně-ekonomickým statusem. V rámci logistické regrese se však proměnná sociálně-ekonomického statusu ukázala jako statisticky nevýznamná. Pro volbu levice byla u adolescentů shledána jako hlavní prediktor levicová volba jeho rodičů.

Podle výzkumů zahraničních autorů je největším determinantem shodné volby s rodičem samotná informace, jak rodič volí. Tato informace bohužel v datovém souboru chyběla a bylo proto možné pracovat pouze s informacemi o preferencích rodičů, které žáci znali, respektive o kterých byli přesvědčeni. Zde je zřejmý prostor pro další výzkum, kdy by bylo velmi příhodné analyzovat postoje a preference adolescentů a zároveň jejich rodičů. Spolu s tím je třeba poukázat i na další slabiny této práce, kdy shodnou volbu s adolescentem lze pouze předpokládat, protože nemáme zaručenou informaci, zda rodič skutečně volil tak, jak se adolescent domnívá. Dalším problematickým bodem je reprezentativita vzorku a to především v analýzách zahrnujících otázky na volební preference rodičů, které zná pouze necelá třetina dotazovaných.

V této práci jsem se však mohl zaměřit na další proměnné, které ovlivňují shodnost volby adolescenta s rodičem. K. Jennings a R. Niemi, kteří na základě své analýzy odmítli citové vazby mezi adolescenty a rodiči jako nerelevantní, v případě České republiky byly shledány jako poměrně významný faktor pro shodnou volbu adolescenta a otce.

Emocionální vztah stejně tak jako druh výchovného řízení byl měřen dle metodiky psychologů P. Boschka a J. Čápa. Extrémně kladné vztahy a kladné vztahy se ukázaly jako

předpoklad pro shodnou volbu s rodičem. Pokud má adolescent vůči rodiči pozitivní emocionální vztah, tak je velmi pravděpodobné, že bude kopírovat rodičovu volební preferenci. Toto zjištění je pravděpodobně platné i v opačném případě, kdy se záporným emocionálním vztahem přichází i větší pravděpodobnost, že adolescent bude volit odlišně, nicméně tyto tendence potvrzují pouze kontingenční tabulky, jelikož statisticky významný výsledek zaznamenala emoční složka pouze v případě analýzy shodné volby s otcem.

Výchovné řízení se v rámci logistické regrese ukázalo jako nesignifikantní faktor a obecně jako poměrně problematická proměnná, kde hodnota „rozporné výchovné řízení“ se v rámci vlivu na jiné proměnné špatně interpretuje. Navíc silné výchovné řízení do velké míry koresponduje s negativním emocionálním vztahem.

Význam emocionálního vztahu se potvrdil i svým vlivem na shodnou volbu s rodičem ve výsledcích logistické regrese. Jako další významná proměnná se ukázala četnost diskuze s daným rodičem. Lze potvrdit hypotézu, že čím více adolescent diskutuje s rodičem o politice, tím větší je pravděpodobnost, že bude volit stejně jako on.

Je zřejmé, že jak emocionální vztah, tak četnost diskuze jsou zásadními determinanty volební shody potomka a rodiče. Bez jakékoli analýzy bychom se mohli domnívat, že rodič přenesl své názory na politiku na adolescenta. Podrobil jsem tuto domněnku testu na základě využití proměnné umístění sebe sama a rodičů na pravo-levé škále. Toto umístění mělo představovat relativní vzdálenost názorů mezi potomkem a rodičem z pohledu adolescenta. Ukázalo se ale, že tento test nebyl signifikantní a nelze tedy potvrdit, že by adolescentova shodná volba korespondovala s názorovou shodou s rodičem. Lze se však oprávněně domnívat, že emocionální vztah a četnost diskuze přivede žáka alespoň k velmi podobné volební preferenci, kdy například ačkoli rodič volí ODS, tak adolescent TOP 09. Neznamená to tedy, že by žák odmítal rodičovy názory, ale například, že sám chce projevit svou samostatnost tím, že bude volit jinak, ale zároveň podobně. Tento předpoklad by však měl být spíše námětem psychologické studie než politologické.

U stran jako jsou ČSSD, ODS a KDU-ČSL dochází do značné míry ke shodě volební preference mezi rodiči. Zdá se, že ve světle výsledků této práce, mají tyto tři zavedené strany největší potenciál být stranami, jejichž identifikace bude přenášena z generace na generaci. Základním předpokladem je ale pozitivní emocionální vztah a vyšší četnost politické diskuze.

V diplomové práci se potvrdila většina předpokladů, které byly založeny na současném výzkumu politické socializace a volebního chování v České republice. Zásadní přidanou

hodnotou této studie je práce s perceptivní emocionální a výchovnou složkou adolescentů, která nebyla využita v žádné jiné práci. Příspěvkem této práce do diskuze na téma politického chování adolescentů a předávání politických preferencí napříč generacemi je potvrzení významu emocionální složky na volební shodu adolescentů s rodiči a to jak v rámci logistické regrese vysvětlující shodnou volbu adolescenta s otcem, tak i pozorováním významně vyššího podílu shodné volby v případech, kdy je emocionální vztah vůči rodiči extrémně kladný nebo kladný.

Hlavní slabinou této práce je fakt, že nebyla použita data rodičů, která by se týkala jejich postojů, preferencí a názoru na chování a preference adolescentů. V této otázce je zřejmý prostor pro další výzkum, který by měl využít i kvalitativní složky umožňující zkoumat další vlivy a spojitosti mezi proměnnými.

V úvodu jsem poukazoval na relativní význam zkušeností jednotlivých členů rodiny s politikou a občanskou společností před rokem 1989 a sdílení těchto zkušeností a myšlenek svého politického přesvědčení v rámci rodiny. Ve světle výsledků a závěrů této práce můžeme říci, že jsou aktivní politická diskuze a přenášení politických postojů a preferencí v rámci rodiny prokazatelně velmi důležité a politická socializace potomků by neměla být podceněna. Pokud je v zájmu občana žít v kvalitní fungující demokratické společnosti a státu, měl by začít u sebe doma.

LITERATURA

Prameny

Strana práv občanů Zemanovci. Program 300: Potřeba změny. Dostupné z: <<http://www.spoz.cz/volebni-program> > (24. 6.2013)

ESOMAR. 1997. Standard Demographic Classification. European Society for Opinion and Marketing Research. Amsterdam.

Literatura

Alford, John R., Funk, Carolyn. L., Hibbing, John R. 2005. "Are political orientations genetically transmitted?" *American Political Science Review* 99 (2): 153-167.

Andolina, Molly W., Jenkins, Krista, Zukin, Cliff a Keeter, Scott. 2003. "Habits from Home, Lessons from School: Influences on Youth Civic Development." *Political Science and Politics* 02: 275-280.

Babiáková, Simoneta, Kasáčová, Bronislava. 2007. "Hodnoty ve škole a výchova k hodnotám v sociálním kontexte." in: Šimoník, O., Horká, H., Střelec, S. *Hodnoty a výchova*. Brno: MSD.

Barber, Benjamin R. 2003. *Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age*. Berkeley: University of California Press.

Beck, Paul Allen a M. Kent Jennings. 1991. "Family Traditions, Political Periods, and the Development of Partisan Orientations." *The Journal of Politics* 53 (3): 742-763.

Bengtson, L. Vern. 1975. "Generation and family effects in value socialization." *American Sociological Review*, 40 (3).

Braungart, Richard G. a Braungart, Margaret M. 1975. "Family, School, and Personal Political Factors in Student Politics: a Case Study of the 1972 Presidential Elections." *Journal of Marriage and Family* 37 (4): 823-839.

Bronfenbrenner, Urie. 1979. *The Ecology of Human Development. Experiments by Nature and Design*. Cambridge: Harvard University Press.

- Campbell, Angus, Converse, Philip E., Miller, Warren E., a Stokes, Donald E.. 1960. *The American Voter*. New York: Wiley.
- Campbell, A. 1980. "A Theoretical Approach to Peer Influence in Adolescent Socialization." *American Journal of Political Science* 24 (2): 324-344
- Connell, Raewyn. W. 1972 "Political socialization in the American family: the evidence re-examined." *Public Opinion Quarterly* 36 (3): 323-333.
- Čáp, Jan, Boschek, Petr. 1994. *Dotazník pro zjišťování způsobu výchovy v rodině*. Brno: Psychodiagnostika.
- Čáp, Jan. 1996. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: ISV
- Čáp, Jan. 1997. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Universita Karlova.
- Čáp, Jan, Mareš, Jiří. 2001. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál.
- Davis, James C. 1965. "The Family's Role in Political Socialization." *American Academy of Political and Social Science* 361 (1): 10-19.
- Dawson, Richard E., a Prewitt, Kenneth. 1969. *Political Socialization*. Boston: Little Brown.
- Dennis, Jack. 1969. "Political Learning in Child-hood and Adolescence: A Study of Fifth, Eighth, and Eleventh Grades in Milwaukee, Wisconsin." Tech. Rep. 98. Madison: Wisconsin Research and Development Center for Cognitive Learning.
- Dennis Jack. 1973. *Socialization to Politics*. John Wiley & Sons Inc.
- Dennis, Jack a McCrone, Donald J. 1970. "Preadult development of political party identification in western democracies." *Comparative political studies* 3 (2): 243-63.
- Dunlap, Riley. 1970. "Radical and conservative student activists: a comparison of family backgrounds." *Pacific Sociological Review* 13 (3): 171-181.
- Easton, David. a Dennis, Jack. 1969. *Children in the Political System: Origins of Political Legitimacy*. New York: McGraw-Hill.

- Eyre, Linda a Eyre, Richard. *Jak naučit děti hodnotám*. Praha: Portál, 2000.
- Flacks, Richard. 1967. "The liberated generation: exploration of the roots of student protest." *Journal of Social Issues* 23 (3): 52-75
- Friedman, Lucy N., Alice R. Gold, a Richard Christie. 1972. "Dissecting the generation gap." *Public Opinion Quarterly* 36 (3): 334-346.
- Gillernová, Ilona. 2002. *Co se děje v rodině - způsob výchovy*. Praha: Josef Raabe.
- Gillernová, Ilona. 2004. „Způsob výchovy v současné české rodině z pohledu dospívajících chlapců a dívek.“ in Heller, Daniel; Procházková, Jana; Sobotková, Irena (ed.). *Psychologické dny 2004 : Svět žen a svět mužů: polarita a vzájemné obohacování: sborník příspěvků z konference Psychologické dny*, Olomouc 2004. Olomouc : Universita Palackého v Olomouc.
- Gillernová, Ilona. 2008. *Edukační interakce dospělých a dětí*. Nitra: Univerzita Konštantína filozofa. Fakulta sociálních vied a zdravotníctva. 2008. 251 s. Habilitační práce.
- Gillernová, Ilona. 2009. *Společné činnosti dospělých a dětí a jejich edukační potenciál*. Sborník příspěvků z konference konané 20. dubna 2009. Praha: Univerzita Karlova.
- Greenstein, Fred I. 1965. *Children and Politics*. New Haven: Yale University Press.
- Gross, John. 2007. *The Influence of Parents in the Voting Behavior of Young People*. Dostupné: < <http://ase.tufts.edu/polsci/faculty/portney/studentGross.pdf> > (24. 6.2013)
- Hair, Joseph F., Black, William C, Babin, Barry J. a Anderson, Rolph E. 2010. *Multivariate Data Analysis. Pearson International Edition, 7th edition*. New Jersey: Prentice Hall.
- Hess, Diana E. 2004. "Discussion in Social Studies: Is It Worth the Trouble?" *Social Education* 68 (2): 151.
- Hess, Diana, Torney, J. 1967. *The development of political attitudes in children*. Chicago: Aldine Press.
- Howard, W. C. 2003. „Leadership: four styles. Education.“ *Education* 126 (2): 384-391.
- Hyman, Herbert H. 1959. *Political Socialization*. New York: Free Press.

Janoušek, Jiří. 1981. *Komunikace a činnost*. Praha: Univerzita Karlova.

Jansen, David G., Winborn, Bob B., a Martinson, William D. 1968. "Characteristics associated with campus social-political action leadership." *Journal of Counseling Psychology* 15 (6): 552-562.

Jennings, M. Kent, a Niemi, Richard G.. 1968. "The Transmission of Political Values from Parent to Child." *American Political Science Review* 62 (1): 169-184.

Jennings, M. K., Stoker, L. a Bowers, J. 2001. "Politics Across Generations: Family Transmission Reexamined." Institute of Governmental Studies. Paper WP2001-15.

Jennings, M. K, a Niemi R. 1974. *The Political Character of Adolescence: The Influence of Families and Schools*. New Jersey: Princeton University Press.

Kandel, Denise B. a Lesser, Gerald S. 1972. *Youth in Two Worlds*. San Francisco: Jossey-Bass.

Kalish, Richard L., a Johnson, Ann I. 1972. "Value similarities and differences in three generations of women." *Journal of Marriage and the Family* 34 (1): 49-54.

Keniston, Kenneth. 1967. "The sources of student dissent." *Journal of Social Issues* 23 (3): 108-37.

Keniston, Kenneth. 1968. *Young Radicals*. New York: Harcourt, Brace and World.

Koeppen, Sheilah R. 1970. "Children and compliance: a comparative analysis of socialization studies." *Law and Society Review* 4 (4): 545-64.

Langton, K. 1969. *Political socialization*. New York: Oxford University Press.

Lake Snell Perry et.al. 2002. "Short-Term Impacts, Long-Term Opportunities: The Political and Civic Engagement of Young Adults in America." Summary of report for the Center for Information and Research on Civic Learning and Engagement.

Lewis-Beck, Michael S., Jacoby, William G., Norpoth, Helmut a Weisberg, Herbert F. 2008. *The American Voter Revisited*. Ann Arbor: University of Michigan Press.

- Lewis, Steven H., a Kraut, Robert E. 1972. "Correlates of student political activism and ideology." *Journal of Social Issues* 28 (4): 131–149.
- Lewin, K., Lippit, R., White, R. K. 1939. "Patterns of Agressive Behavior in Experimentally Created Climates." *Journal of Social Psychology* 10 (2): 269-299.
- Lipset, S. M. 1966. „Elections: The Expression of the Democratic Class Struggle.“ in Lipset, S. M. a Bendix, R. (eds.): *Class, Status, and Power: social stratification in comparative perspective*. Toronto: The Free Press.
- Lipset, Seymour M. a Rokkan, Stein. 1967. "Cleavage Structures, Party Systems and Voter Alignments. Introduction." pp. 1-64 in Lipset, Seymour M. a Rokkan, Stein (eds): *Party Systems and Voter Alignments: Cross 25 National Perspectives*. New York: The Free Press.
- Luskin, Robert C., McIver, John P., a Carmines, Edward G. 1989. "Issues And the Transmission Of Partisanship." *American Journal Of Political Science* 33 (2): 440-458.
- Maccoby, E. E., Martin, J. A. 1983. "Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction." in Hetherington, E. M (ed.): *Handbook of Child Psychology IV: Socialization, personality and social development*. New York: Wiley.
- Maccoby, E., Matthews, R. E., Morton, A. S. 1954. "Youth and political change." *The Public Opinion Quarterly* 18 (1): 23-39.
- Mareš, Miroslav, Vejvodová Petra. 2010. "Dělnická strana: profil české pravicově extremistické strany." Rexter 2/2010. Dostupné z: <<http://www.rexter.cz/wp-content/issues/2010/02/rexter-2.pdf>> (24. 6.2013)
- McDevitt, Michael a Chaffee Steven H. 2002. "From Top-Down to Trickle-up Influence: Revisiting Assumptions about the Family in Political Socialization." *Political Communication* 19 (3): 281-301.
- McClosky, Herbert, Dahlgren, Harold. 1959. *Primary group influence on party loyalty*. Indianapolis: Bobbs-Merrill.
- Musitu Gonzalo, Garcia Jose Fernando. 2005. *Consequences of family socialization in the Spanish culture*. University of Valencia.

- Niemi G. Richard, Sobieszek I. Barbara. 1977. "Political Socialization." *Annual Review of Sociology*, Vol.3.
- Niemi, G. Richard., Ross, D.R. a Alexander, J. 1978. The Similarity of Political Values of Parents and College-Age Youths. *Public Opinion Quarterly*, 42 (4): 503-520.
- Pasek, Josh, Feldman, Lauren, Romera Daniel a Jamieson, Kathleen. 2008. "Schools as Incubators of Democratic Participation: Building Long-Term Political Efficacy with Civic Education." *Applied Developmental Science* 12 (1): 26-37.
- Plutzer, E. 2002. „Becoming a Habitual Voter: Inertia, Resources, and Growth in Young Adulthood.“ *American Political Science Review*, 96 (1): 41-56.
- Průcha, Jan et al. 2009. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál.
- Renshon, Stanley Allen. 1977. *Handbook of Political Socialization: Theory and Research*. New York: Free Press.
- Riffer, Roger L. 1972 "Determinants of university students' political attitudes or demythologizing campus political activism." *Review of Educational Research* 42 (4): 561-571.
- Shanahan, Michael J. 2000. „Pathways to Adulthood in Changing Societies: Variability and Mechanisms in Life Course Perspective“. *Annual Review of Sociology* 26 (1): 667-692.
- Schaefer, E. S. 1959. A Circumplex Model of Maternal Behavior. *Journal of Abnormal and Social Psychology*. in M. Nakonečný, *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář, s. 282.
- Schwartz, David C., a Schwartz Sandra Kenyon. 1975. *New Directions in Political Socialization*. New York: Free Press.
- Sears, Daniel. 1969. "Political behaviour." in: Inkeles & Levinson. pp. 315-458.
- Sears, Daniel. 1975. "The problem of generations: a social psychologist's perspective." Presented at Ann. Meet. Am. Po- lit. Sci. Assoc., San Francisco.

Silvern, Louise E. a Nakamura Charles Y. 1973. "An analysis of the relationship between students' political position and the extent to which they deviate from parents' position." *Journal of Social Issues* 29 (4): 111-32.

Smith, M. L. a Matějů P. 2011. "Restratifikace české politiky. Vývoj třídně podmíněného volebního chování v České republice v letech 1992 – 2010." *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 47 (1): 33-59.

Somers, Robert. 1965 "The mainsprings of the rebellion: a survey of Berkeley students in November 1964." in Lipset, Seymour Martin a Wolin, Sheldon S. (eds.): *The Berkeley Student Revolt*. Garden City, N.Y.: Anchor Books.

Spousta, Vladimír et al. 1996. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita.

Šerek Jan, Lacinová, Lenka, Macek, Petr. 2012. *Does family experience influence political beliefs? Relation between interparental conflict perceptions and political efficacy in late adolescence*. Masarykova univerzita Brno

Tausch, A.- M. a Tausch R. 1977. *Erziehungspsychologie. Begegnungen von Person zu Person*. Göttingen: Hogrefe.

Thomas, L. Eugene. 1971 "Political attitude congruence between politically active parents and college-aged children." *Journal of Marriage and the Family* 33 (2): 375-386.

Tomey-Purta, J., Lehmann, R. Oswald, H. a Schulzm W. 2001. *Citizenship and education in twenty-eight countries*. Amsterdam: The International Association for the Evaluation of Educational Achievement.

Tedin, K. L. 1974. „The influence of Parents on the Political Attitudes of Adolescents.“ *The American Political Science Review* 68 (4): 1579-1592.

Trent W. James a Craise L. Judith. 1967. „Commitment and Conformity in the American College.“ *Journal of Social Issues*, Volume 23 (3): 34-51.

Višňovský, Ľ a Kačáni, V. 2002. *Základy školskej pedagogiky*. Bratislava: IRIS.

Vágnerová, M. 1997. Psychologie školního dítěte. Praha: Univerzita Karlova.

Westby, David L., a Bruangart, Richard G. 1966. "Class and politics in the family backgrounds of student political activists." *American Sociological Review* 31 (5): 690-692.

Wolak, Jennifer. 2009. "Explaining Change in Party Identification in Adolescence." *Electoral Studies* 28 (4): 573–583.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Dotazník využitý pro sběr dat

← ČÍSLO DOTAZNÍKU											
KRAJ		PSČ		ŠKOLA		DRUH		TŘD		T	
KÓDÉR		KONTROLOR									

Hodnotová orientace mládeže
výzkum katedry politologie FSS MU
Joštova 10, Brno 602 00
10. – 21. září 2012

Data z tohoto výzkumu poslouží k analýzám hodnotové orientace mladých lidí. V dotazníku jsou použity standardní baterie otázek z mezinárodních výzkumů. Výzkum je **anonymní** a Vaše odpovědi budou zpracovány společně s odpověďmi dalších cca 1500 respondentů. Vaše odpovědi **křížkujte**, v případě, že chcete odpověď změnit, políčko zakroužkujte a novou odpověď zakřížkujte.

<p>Q.1 Představte si, že by se právě konaly volby do Poslanecké sněmovny. Šel/šla byste volit? V případě, že nemáte volební právo, odpovídejte jako byste ho měl/a.</p> <p>☐ rozhodně ano ☐ spíše ano ☐ spíše ne ☐ rozhodně ne</p>																								
<p>Q.2 Kdybyste se zúčastnil/a voleb do Poslanecké sněmovny, kterou politickou stranu byste volil/a? Odpovězte i v případě, že nemáte volební právo.</p> <p>☐ jiná strana <i>napište její jméno:</i> _____</p> <p>☐ Strana Práv Občanů ZEMANOVCI (SPOZ) ☐ Občanská demokratická strana (ODS)</p> <p>☐ Česká strana sociálně demokratická (ČSSD) ☐ Strana zelených (SZ)</p> <p>☐ Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS) ☐ Věci veřejné (VV)</p> <p>☐ Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM) ☐ Česká pirátská strana (Piráti)</p> <p>☐ TOP 09 ☐ Starostové a nezávislí (STAN)</p> <p>☐ Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová (KDU-ČSL)</p> <p>☐ žádná strana ☐ Liberální demokraté (LIDEM)</p>																								
<p>Q.3 Očíslujte prosím pořadí politických stran dle Vašich osobních sympatií, od nejsympatičtější po tu nejméně sympatickou (1 znamená Vaši nejvíce preferovanou stranu a 12 nejméně oblíbenou stranu). Pokud stranu neznáte, udělejte u ní křížek a seřazujte jako by ve výběru nebyla.</p> <table><tr><td>ODS</td><td>KDU-ČSL</td><td>Piráti</td><td>VV</td><td>SZ</td><td>STAN</td></tr><tr><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td></tr><tr><td>SPOZ</td><td>ČSSD</td><td>DSSS</td><td>TOP 09</td><td>KSČM</td><td>LIDEM</td></tr><tr><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td></tr></table>	ODS	KDU-ČSL	Piráti	VV	SZ	STAN	☐	☐	☐	☐	☐	☐	SPOZ	ČSSD	DSSS	TOP 09	KSČM	LIDEM	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ODS	KDU-ČSL	Piráti	VV	SZ	STAN																			
☐	☐	☐	☐	☐	☐																			
SPOZ	ČSSD	DSSS	TOP 09	KSČM	LIDEM																			
☐	☐	☐	☐	☐	☐																			
<p>Q.4 Kdyby se nyní konaly volby do Poslanecké sněmovny a všichni Vaši spolužáci ze třídy šli volit, která strana si myslíte, že by získala NEJVÍCE hlasů Vašich spolužáků?</p> <p>☐ jiná strana <i>napište její jméno:</i> _____</p> <p>☐ Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS) ☐ Věci veřejné (VV)</p> <p>☐ Česká strana sociálně demokratická (ČSSD) ☐ TOP 09</p> <p>☐ Strana Práv Občanů ZEMANOVCI (SPOZ) ☐ Občanská demokratická strana (ODS)</p> <p>☐ Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM) ☐ Česká pirátská strana (Piráti)</p> <p>☐ Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová (KDU-ČSL)</p> <p>☐ Strana zelených (SZ) ☐ Liberální demokraté (LIDEM) ☐ Starostové a nezávislí (STAN)</p>																								

Q. 6 Přečtěte si prosím popis každé situace a přemýšlejte, do jaké míry jsou Vám osoby uvedené v dotazníku **podobné** či nikoliv. Křížkem označte možnost, která nejlépe vystihuje Vaši podobnost s danou osobou.

- 1 – velmi se mi podobá** **4 – podobá se mi málo**
2 – podobá se mi **5 – nepodobá se mi**
3 – podobá se mi trochu **6 – vůbec se mi nepodobá**

		1	2	3	4	5	6
1	Promýšlení nových myšlenek a tvořivost jsou pro něho/ni důležité. Rád/a dělá věci svým vlastním originálním způsobem.						
2	Je pro něj/ni důležité, aby byl/a bohatý/á. Chce mít hodně peněz a drahé věci.						
3	Myslí si, že je důležité, aby se s každým člověkem na světě zacházelo stejně. Věří, že každý by měl mít v životě stejné příležitosti.						
4	Je pro něj/ni důležité předvádět své schopnosti. Chce, aby lidé obdivovali, co dělá.						
5	Je pro něj/ni důležité žít v bezpečném prostředí. Vyhýbá se všemu, co by mohlo ohrozit jeho/její bezpečnost.						
6	Má rád/a překvapení a vždy vyhledává nové aktivity. Myslí si, že je důležité v životě dělat mnoho různých věcí.						
7	Věří, že lidé by měli dělat to, co se jim řekne. Myslí si, že lidé by měli dodržovat pravidla vždy, dokonce i když je nikdo nepozoruje.						
8	Je pro něj/ni důležité naslouchat lidem, kteří jsou jiní než on/a. I když s nimi nesouhlasí, chce jim porozumět.						
9	Je pro něj/ni důležité být pokorný/á a skromný/á. Nesnaží se přitahovat na sebe pozornost.						
10	Je pro něj/ni důležité užívat si života. Rád/a si dopřává.						
11	Je pro něj/ni důležité, aby si sám/sama rozhodoval/a o tom, co dělá. Má rád/a svobodu a nezávislost na druhých.						
12	Je pro něj/ni velmi důležité pomáhat lidem kolem sebe. Chce se starat o jejich blaho.						
13	Je pro něj/ni důležité být velmi úspěšný. Doufá, že lidé ocení, čeho dosáhl/a.						
14	Je pro něj/ni důležité, aby mu/jí vláda zajistila bezpečí před všemi hrozbami. Chce, aby byl stát silný tak, aby mohl chránit své občany.						
15	Vyhledává dobrodružství a rád/a riskuje. Chce mít vzrušující život.						
16	Je pro něj/ni důležité, aby se vždy choval/a spořádaně. Chce se vyhnout všemu, o čem by lidé řekli, že je špatně.						
17	Je pro něj/ni důležité, aby ho/ji lidé respektovali. Chce, aby lidé dělali, co jim řekne.						
18	Je pro něj/ni důležité být loajální k přátelům. Chce se věnovat lidem, kteří jsou mu/jí blízcí.						
19	Pevně věří, že by se lidé měli starat o přírodu. Péče o životní prostředí je pro něj/ni důležitá.						
20	Tradice je pro něj/ni důležitá. Snaží se dodržovat zvyky, které se předávají v jeho náboženství nebo v jeho rodině.						
21	Vyhledává každou příležitost, aby se pobavil. Je pro něj/ni důležité dělat věci, které mu/jí přinášejí potěšení.						
22	Chce mít hodně peněz a drahé věci. Je pro něj/ni důležité, aby byl/a bohatý/á.						

Q. 7 V souvislosti s politikou se často hovoří o levici a pravici. Kam byste na této stupnici zařadil/a Vy osobně, kde 1 znamená levici a 9 znamená pravici?

	LEVICE								PRAVICE	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	nevím
sám sebe	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
otce	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
matku	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q. 8 V souvislosti s politikou se často hovoří o levici a pravici. Kam byste na této stupnici zařadil/a vybrané politické strany, kde 1 znamená levici a 9 znamená pravici?

	LEVICE								PRAVICE	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	nevím
TOP 09	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ČSSD	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ODS	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SZ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
KDU-ČSL	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SPOZ	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Piráti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
DSSS	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
VV	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
KSČM	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
STAN	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
LIDEM	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q.9 V říjnu se konají volby do Krajského zastupitelstva. Půjdete k volbám? V případě, že nebudete mít ještě volební právo, odpovídejte jako byste ho měl/a.

rozhodně ano spíše ano spíše ne rozhodně ne

Q.10 V lednu/únoru 2013 bude poprvé v ČR prezident volen přímo občany. Půjdete k volbám? V případě, že nebudete mít ještě volební právo, odpovídejte jako byste ho měl/a.

rozhodně ano spíše ano spíše ne rozhodně ne

Q.11 Komu dáte v prezidentských volbách v lednu 2013 svůj hlas? Pokud k volbám nepůjdete, označte pro Vás nejpříjemnější osobnost prezidentského kandidáta.

☐ Karel Schwarzenberg	☐ Jan Fischer	☐ Přemysl Sobotka	☐ Tomio Okamura
☐ Miloš Zeman	☐ Jiří Dienstbier	☐ Jan Švejnar	☐ Zuzana Roithová
☐ Jana Bobošíková	☐ Táňa Fischerová	☐ Vladimír Dlouhý	☐ Vladimír Franz
☐ Ladislav Ják	____		
☐ někdo jiný (napíšte jméno)			

Q.12 Pokud byste měl/a možnost volit z domu prostřednictvím internetu, využil/a byste této možnosti?

rozhodně ano spíše ano spíše ne rozhodně ne

Q.13 Nyní bychom chtěli znát Váš názor na jednotlivé problémy. Kam byste na uvedené škále zařadil/a svůj názor? Určité první názor 0, určité druhý názor 10, nevím 99. Vaši odpověď zakroužkujte.

1. názor		2. názor
Lidé by si sami měli platit podstatnou část nákladů na zdravotní péči, vzdělávání dětí atd.	99 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Podstatnou část nákladů na zdravotní péči, vzdělávání dětí atd. by měl hradit stát.
Všechny státem vlastněné podniky a firmy by měly být privatizovány (prodány do soukromého vlastnictví).	99 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Podstatnou část podniků a firem by si měl stát ponechat ve svém vlastnictví.
Hlavní prioritou hospodářské politiky vlády má být boj s nezaměstnaností.	99 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Hlavní prioritou hospodářské politiky vlády má být snaha o snížení státního dluhu a inflace.
Lidé s vyššími příjmy mají odvádět vyšší procento svého příjmu na daních.	99 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Všichni lidé mají mít stejnou procentuální míru zdanění bez ohledu na výši svého příjmu.
Zákony týkající se přistěhovalců a poskytování azylu mají být vůči cizincům přísnější.	99 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Zákony týkající se přistěhovalců a poskytování azylu mají být vůči cizincům méně přísné.
Stát má umělé přerušování těhotenství zakázat zákonem.	99 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Stát má umožnit těhotné ženě, aby se sama rozhodla o potratu.
Evropská integrace (sjednocování politik států EU, spolupráce) by měla být prohloubena.	99 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Evropská integrace (sjednocování politik států EU, spolupráce) zašla příliš daleko.
Církev má zasahovat do politiky.	99 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Církev nemá zasahovat do politiky.
Zvyšování výkonnosti ekonomiky má mít přednost před ochranou životního prostředí.	99 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Ochrana životního prostředí má mít přednost před zvyšováním výkonnosti ekonomiky.
Není důležité, zda finanční prostředky přichází ze zahraničí, nebo z ČR, pokud podporují ekonomickou produkci a vytváří nová pracovní místa.	99 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Je nutné omezit příliv finančních prostředků ze zahraničí, protože omezuje hospodářskou nezávislost ČR.
Lidé, kteří měli za komunistického režimu významné postavení, nemají mít veřejné funkce.	99 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	I lidé, kteří měli za komunistického režimu významné postavení, mají mít stejné možnosti vykonávat veřejné funkce jako ostatní.
S kriminalitou je třeba bojovat, i když to omezuje práva a svobody ostatních občanů.	99 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	S kriminalitou je třeba bojovat, ale nemají se přitom omezovat práva a svobody ostatních občanů.
Aby hospodářství dobře fungovalo, stát má často zasahovat do ekonomiky.	99 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Aby hospodářství dobře fungovalo, stát nemá do ekonomiky zasahovat.

Q.14 Je nějaký člen vaší domácnosti politicky aktivní? (člen strany, zastupitel, starosta, dobrovolník/podporovatel politické strany, pravidelný účastník demonstrací, iniciátor protestních akcí/petic, odborář, apod.)?

ano ne

Q.15 Jak moc se zajímáte o politiku? Zajímáte se o ni:

velmi dost jen trochu vůbec ne

Q.16 Jak často diskutujete o politice?

velmi často často občas skoro vůbec vůbec

Q.17 V domácnosti žijete:
 s oběma rodiči pouze s matkou pouze s otcem s opatrovníkem
 jiné (prosím vypište)

Q.18 Rodiče jsou:
 manželé již rozvedení nikdy spolu neuzavřeli manželství
 otec je vdovec/ matka je vdova netýká se

Q.19 Prosím, seřadte místa (od 1 do 5), kde se o politice bavíte nejčastěji:

(pokud nediskutujete vůbec, uveďte pořadí dle toho, kde na debatu o politice nejčastěji narazíte)

hospoda škola domov návštěva u známých internet

Q.20 Prosím, seřadte, (od 1 do 6) s kým se o politice bavíte nejčastěji.
otec matka bratr/sestra dědeček/babička spolužák/spolužačka kamarád/ka

Q.21 Odpovězte, prosím, zda se níže uvedené osoby pravidelně účastní voleb.

otec	☐ vždy	☐ většinou	☐ příležitostně	☐ velmi zřídka	☐ nevím	☐ netýká se
matka	☐ vždy	☐ většinou	☐ příležitostně	☐ velmi zřídka	☐ nevím	☐ netýká se
bratr	☐ vždy	☐ většinou	☐ příležitostně	☐ velmi zřídka	☐ nevím	☐ netýká se
sestra	☐ vždy	☐ většinou	☐ příležitostně	☐ velmi zřídka	☐ nevím	☐ netýká se
babička	☐ vždy	☐ většinou	☐ příležitostně	☐ velmi zřídka	☐ nevím	☐ netýká se
dědeček	☐ vždy	☐ většinou	☐ příležitostně	☐ velmi zřídka	☐ nevím	☐ netýká se

**Q.22 Koho uvedené osoby volily, když se naposledy účastnily voleb do Poslanecké sněmovny?
Pokud nevíte, nehádejte a zaškrtněte, že nevíte, i to je pro nás cenná informace.**

	DSSS	ČSSD	SZ	KSČM	TOP 09	VV	ODS	KDU-ČSL	SPOZ	Piráti	jiná st.	nevím	netýká se
otec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
matka	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bratr	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
sestra	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
dědeček	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
babička	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q.23 Jaké je nejvyšší ukončené vzdělání Vašeho otce? (pokud nežije, pak vzdělání matky, případně osoby, která je vaším opatrovníkem)
 základní středoškolské bez maturity středoškolské s maturitou vysokoškolské

Q.24 Jaký je typ ekonomické aktivity (zaměstnání) Vašeho otce (pokud nežije, pak matky, případně osoby, která je vaším opatrovníkem).
 samostatně výdělečně činný (živnostník, podnikatel, soukromý farmář, svobodné povolání, tj. lékaři se soukromou ordinací, advokáti, notáři, umělci, překladatelé)
 zaměstnanec
 nezaměstnaný
 důchodce
 v domácnosti (včetně osob na mateřské/rodičovské dovolené)
 student

Q.25 Pokud Váš otec (matka/opatrovník) pracuje jako samostatně výdělečně činný jaká je jeho konkrétní pozice? (pokud nepracuje jako samostatně výdělečně činný, otázku přeskočte)
 vysoce kvalifikovaný odborník (právník, soukromý lékař, advokát, překladatel, notář, architekt)
 podnikatel - majitel společnosti/obchodu, zodpovědný za 6 a více osob
 podnikatel - majitel společnosti/obchodu, zodpovědný za 5 a méně osob
 zemědělec

Q.26 Kolik osob žije společně s Vámi v domácnosti, tedy včetně Vás		<input type="text"/>
Q.27 Uved'te prosím své pohlaví: ☐ muž ☐ žena		
Q.28 Jaké je v současnosti zaměstnání Vašeho otce/matky/opatrovníka ? Je tato osoba v současnosti... <i>(pokud pracuje jako samostatně výdělečně činný, otázku přeskočte)</i> <ul style="list-style-type: none"> ☐ zaměstnanec - vysoce kvalifikovaný odborník (např. lékař, učitel, vědecký pracovník apod.) ☐ zaměstnanec - vyšší řídicí pracovník (top-management), zodpovědný za 6 a více osob ☐ zaměstnanec - vyšší řídicí pracovník (top-management), zodpovědný za 5 a méně osob ☐ zaměstnanec - střední řídicí pracovník, zodpovědný za 6 a více osob ☐ zaměstnanec - střední řídicí pracovník, zodpovědný za 5 a méně osob ☐ zaměstnanec - úředník, nemanuální pracovníci pracující převážně v kanceláři ☐ zaměstnanec - ostatní nemanuální pracovníci nepracující převážně v kanceláři ☐ zaměstnanec - manuální pracovníci (mistři nebo kvalifikovaní manuální pracovníci) ☐ zaměstnanec - další nekvalifikovaní manuální pracovníci 		
Q.29 Uved'te prosím PSČ Vašeho trvalého bydliště, pokud ho nevíte, tak napište celý název obce.		
Q. 30 Ke které církvi nebo náboženskému společenství se hlásíte? <ul style="list-style-type: none"> ☐ Římskokatolické ☐ Židovské ☐ Pravoslavné ☐ Muslimské ☐ Protestantské ☐ žádné ☐ jiné (vypište) _____ 		
Q.31 Uved'te prosím číslovkou měsíc a rok svého narození:		měsíc: <input type="text"/> rok: 199 <input type="text"/>
Q.32. Ke každému vyobrazenému symbolu napište název popřípadě zkratku politické strany, která podle vás užívá/la dané symboly. Z běžně používaných symbolů byly pouze smazány nápisy názvů stran, jinak byly ponechány v původní podobě.		
		
		
		
		
		

Anotace

Autor	Aleš Kudrnáč
Instituce	Katedra politologie a evropských studií Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Název práce	Volební chování mladých: rozhodují rodiče?
Název práce Aj	Youth Voting Behaviour: Do Parents Decide?
Vedoucí práce	Doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.
Jazyk práce	český
Počet slov	26436
Počet znaků	161435
Počet zdrojů	88

Klíčová slova

Volební chování mladých, politická socializace, výchovné styly, volební rozhodování

Krátký popis

Diplomová práce je zaměřena na analýzu vlivů na volební chování mladých. Základem diplomové práce je dotazníkové šetření o celkových 1737 respondentech, kteří jsou žáky předposledních a posledních ročníků středních škol v České republice. V práci jsou prezentovány především volební preference, deklarovaná volební účast, četnost politické diskuze a složky výchovných stylů dle metodiky Jana Čápa. Analytická část práce je založena na využití statistických metod a zahrnuje rozbor vlivu volebních preferencí rodičů na volební rozhodnutí respondentů, konkrétně na respondentovu volbu levicové strany a jeho shodu volební preference s rodičem.